

ALPHONSI

A CARANZA I. C.

HISPANI

DIATRIBA.

SVPER PRIMORE TEMPORVM DO-
ctrina, in libris Pat. Dionys. Petavij, novissimè prostan-
tibus, contenta

AUGVSTISSIMO, SVPREMO
que Hispaniarum Senatui

SACRATA.

Cum privilegio, & licentia,

MADRIDII,

Ex Typographia Francisci Martinez.

Anno cIdc Ioc xx iix.

ISTA, ET SIMVL TRADITA

in cap. 12. Disputationis perlecturis

AUCTOR D.

IAM DISPUTATIO nostra typis demandata lucem propè visura, & Publicum subitura erat iudicium, cum ad nos pervenire ingentes illi duo Tomi Donyf. Petavij de Doctrina Temporum, quorum prioris inscriptione τὰ temporων Τεχνικὰ in eodem, & ἱστορικὰ in secundo, se præsiturum pollicetur. Percurramus avidè Prolegomena; sub hac descendimus ad priora lib. 1. capita, & annum communem Solarem Græcorum cum suis mensibus tricenarijs æqualibus Scaligero (ac pluribus alijs) probatum, dum eū Auctor iste insequeretur, explosum & impugnatum in sola istius persona adinvenimus, & nova simul super hisce, & parum (nisi cum pluribus melioris notæ fallimur) firma à Petavio excogitata, intentione lectione animadvertimus: eumque non tantum communi & recepta anni Græcanici designatione, verum & Hebraei, Egyptij, atque Romani nobis adversum in pluribus deprehendimus. Cum autem temporum ἱστορικὸς disquisitores quæque obvia sine delectu legentes, eadem implurimum probent, & interdum admirentur, & laudent, non abs re me facturum putavi, si istis, & acriore maxime præpollentibus iudicio hac nostra DIATRIBA causationem præstarem isthac altius perquirendi, & Petaviana, nostraque simul dyndicandi, & veriora subinde deligendi. Hic mihi scopus, cum CAUSA certè PUBLICA, quæ in veriore & receptiore tantarum rerum obfirmatione, & novarum, deviarumque eversione versatur. Vt enim disertè ait noster Arias Montanus in suo perquam erudito libello de seculis: Quanta sit sacrorum monumentorum utilitas, in quibus tota illa, quam diximus, temporum ratio verissimè traditur, quantumque illa ad veræ Philosophiæ ceterarumque omnium humaniorum disciplinarum intelligentiam cõferat, & quid ex ea lucis ad historiarum cognitionem accedat, nullà, licet longà oratione æquè potest demonstrari, ac si eius, à studioso Lectore periculum fiat, Prætermittam quippe temporum rationem (qua sine historia, ut cetera omittam, cæca est, & fabula non dissimilis) videmus insignem, & omnibus ferè alijs præponendum Thucydidem notatum à Dionys. Halicarnasi. in epist. ad Q. Ælium Tuberonem. Cumque istam annorum, & mensum antiquorū dignosin, scitu perquam necessariam, in obscuro latentè pro nostra facultate enucleare studuerimus in d. cap. 12. nunc certè videmus alijs atque alijs spissioribus tenebris adumbratam à Petavio (ferendo quidem, ut ait idem Dionys. lib. 7: Si in prisca & multorum annorum historia paucis falleretur annis: non ita cum in universa præcipuorum annorum & mensum constitutione & præfinitione fuerit deceptus) id quod nunc hac DIATRIBA, prædictorum subinde perspicuitati pro viribus occurrentes, demonstrare curabimus. Absit, ne quis in suspicionè (nec vanam quidem) diductus putet, nobis in animo unquam fuisse Scaligeri partes agere, & eius scriptiones Chronologicas propugnare. Agnoscimus apertè, ut qui vis, hominis petulantiam, & superbiam ἀλαζονείαν, inque annorum intercalationibus, & suppletionibus (maximè Græcorum) suo ductum ductu plurimum aberrasse, ut & Petavius post alios strenuè demonstrat. Eum verò primum, seu præcipuum anni communis æqualis, & mensū tricenorum Græcanicorū (quæ præcipua contentio est) adsertorem (ut vult Petavius) non agnoscimus, cum unus è multis sit (eum vel præcedentibus, vel subsequentibus) qui isthac affirmavit. Nullus ergo nostra alicui idiotικὸς favere falso præsumat, sed communi & veriori placita. Quando id ipsum verioris aut securioris annorū doctrinæ gratia à quovis prolata essemus præstituri. VALETE.

3

DISCVSSORVM HAC DIATRIBA SYNOPSIS.

DIONYSIVS Petavius Doctrinam Temporum (à facilioribus, generalioribus, & antiquioribus, iuxta notissimam Philosophi sententiam, quam inse-
quuti sumus in cap. 12. nostrae DISPUTATIONIS, aliàs auspicanda) duce Scali-
gero, ut in ceteris suae descriptionis, ab annorum & mensum Graecanicorum civilium de-
signatione instruit illic lib. 1. ex cap. 1. Deque alijs gentium postea sermonem velut casu,
& uti sese res offerebat, vel eam Scaliger subpeditabat, instituit, seu permiscuit. Nos autem
methodum d. cap. 12. observatam prosequuti, quae Petavius, disseise inter multa, de an-
norum, mensumque Hebraeorum, Aegyptiorum, Graecorum, atque Romanorum subputatio-
ne (quam scitu digniorem existimavimus) edisseruit, quattuor capitibus absolvemus.

IN PRIMO probabimus, ANNVM in usu HEBRAEORVM non tantum LUNAREM
fuisse cum suis mensibus, ut aliquando existimavit Petavius, verum & SOLAREM verten-
tem 365. dierum cum quadrante: vel COMMVNEM 360. in duodecim menses tricenarios
aequabiles divisum firmè in notandum Petavium evincemus.

IN SECUNDO, ANNVM CIVILEM AEGYPTIORVM, non tantum SOLAREM
aequalem COMMVNEM fuisse, ac ratus fuit Petavius, verum & LUNAREM eosdem ha-
buisse coniecturis, & quidem non levibus, eruere curabimus.

IN TERTIO, ANNVM GRAECANICVM CIVILEM, non tantum LUNAREM cum
suis mensibus, uti persistenti oratione Petavius adseruit, sed & COMMVNEM aequabilem
SOLAREM, 360. diebus constantem, omnibus, ante Solonem in usu fuisse, eliciemus. Quin &
post Solonem (qui Atheniensibus tantum menses Lunares induxit) ceteris Graeciae plagis
annos communes Solares omnium usitatiores, saepèq; & sapius ab ipsis Atheniensibus usur-
patos demonstrabimus. Et eos insuper ANNO SOLARI EXACTO & VERTENTE usos.

IN QUARTO, ROMANORVM ANNVM CIVILEM non tantum LUNAREM, uti
existimavit Petavius, verum & SOLAREM COMMVNEM, VERTENTEMQUE simul
usdem in usu communi & civili fuisse, ante Iulianam castigationem, aperte comprobabimus.

ET QUIDEM isthaec omnia (quae in scriptis Scaligerianis & Petavianis recon-
ditiona, ac penè imperceptibilia Astronomicorum, & aliorum intermixtione fiunt)
summâ brevitate, aptaque elucidatione percurrenda pollicemur: & quaeque sub-
inde apto loco collocanda.

C A P V T. I.

DE ANNO ET MENSIBVS veterum Hebræorum.

ESOLVIMVS in *cap. 12. §. 2.* † nostræ DISPUTATIONIS, priscorum Iudæorum annum non tantum Lunare & Solarem vertentem Iuliano cōsimilem semper existisse, verum & communem Solarem 360. diebus constantem, duodecimque tricenijs mēsis æqualibus distinctum in usu Hebræorum fuisse: & subinde menses, quos vocabant *dierum*, de his tricenis communibus esse intelligendos in *cap. 7. & 8. Geneseos, cap. 7. Sapientia, & cap. 7. lib. 2. Machab.* cum alijs adductis in d. §. 2. num. 28. At *Petavius*, inconsulto ista aggressus, primum † subponit universè, in *lib. 1. cap. 5. in princip.* Iudæis ad Lunam tantum civilem annum fuisse præscriptum. Id quod clariùs adseruit, de anno veterum Iudæorum eloquutus, d. *lib. 1. cap. 8. vers. Præterea*: nisi quod ibidem adstruit, Iudæos cum de anno simpliciter loquuntur, eiusque conversione, de Solari (quem sibi usquedum persuaserat civilem non esse) intelligi debere: quod valde mirum. Postea latius rem istam prosequutus *lib. 2. cap. 27.* hincinde dubius (ac ipse falsus est) vagatur: nam cum primum ex *Klepero* adseruisset, annum & menses Lunares à Iudæis post Alexandrum Magnum admissos (in quo sese adversum ostendit his quæ resolverat in d. *cap. 8.*) illicò ad ea quodammodo reversus, & auctoritate *Philonis & Iosephi*, alijsque parum ad rem conducentibus innixus (distant namque longè menses Lunares, de quibus isti loquuntur, ab anno civili Hebræorum, ex dicendis inferius in *cap. 3. num. 136.*) Lunarem annum ante aliquot CHRISTI secula secure, & temporibus in super Moysi subdubiè, observatum firmat: & mox in *cap. 30.* vetustiorum Hebræorum annos Solares velut subponit. Ab his idem *Petavius* † in *cap. 49. eiusdem libri*, sub Epigraphæ, *Elenchus anni veterum Hebræorum*, antiquioribus Iudæorum seculis, & subinde temporibus Davidis & Salomonis annum Ægyptiorum ex sententia *Scaligeri* apertius indulgisse videtur. Nisi quod simul, *Non satis demonstrari, aut colligi posse* (ait) *utrum Iudæi prisce Lunaris anni rationem ullam habuerint: nec est uspiam* (subdit) *in sacris Litteris mensum huiusmodi facta mentio, ut alibi disputavimus. Nedum hoc assentimur Scaligero accuratissimas Lunarium mensum rationes, cuiusmodi hodiernæ sunt, prisce illis constitisse.* ¶ Demum, sub hanc indiscretam & ουκ εχουμένην distinctionem, ea, quæ *Scaliger* de anno veterum Iudæorum adseverarat, anxie discutit, & validis rationibus interdum improbat in *lib. 3. cap. 20. & seqq.* nil verò de suo (ut aiunt) firmè † resolvit. Cumque rem ibi indecisam reliquisset, & sine relatione saltè ad præhabitam qualemqualem resolutionem dicti *cap. 27. 30. & 49. libri 2.* nec ad anteriorem adductam in notis ad *Epiphanij hæresin* 51. ad anni novarum Indiarum tractationem, exemplo *Scaligeri*, sub ista descendit d. *lib. 3. cap. 24.* Id quod non casu, obli-

vio-

vionēve ita accidisse existimamus: sed quia tunc temporis dubius, nutansque *Petavius* nil certè super hisce statuere ausus fuerit.

At cum *τὸ χυκλόν* primi Tomi prædictis adeò nutabundis absolvisset, nec sibi ipsi fecisset satis, ad eadē redit secundo Tomo *ἱσὸς μὲν*, occasione diluvij tēporis designandi & eruendi à d. *cap. 7. & 8. Genes.* Et inde *lib. 9. c. 9.* ad quadruplicē ꝑ anni formā referri posse ait Mōsis enarrationē illis *cap. contentā*; puta ad annū Solarē & vertentē 365. dieb. & 1. constantē: aut ad annū cōmunem 360. dierū Solari proximè accedentē, & cū appēdice dierū iustum cursū explentē: aut ad annū Lunarē 354. propè diebus conflātū: aut denique ad annū Ægyptiacum (quē malè Lunari tribuit, ex dicendis in c. 3.) qui 360. diebus cū accessione aliorum 5. sine quadrante perficiebatur; istaq; aliquibus intermixtis ita concludit: *Quapropter sive Lunarē annum, mensesque Lunares ad diluvij historiā applicemus, sive tricenarios menses, annumque præterpropter dierum 365. statuamus, nihil adversus Mōsis enarrationem peccabimus.*

His itaque præpositis sequentia eodem capite ann. citat: *Et quidem quod potissimum anni genus amplexos veteres Patriarchas existimem nondum satis apud me definire possum. Demum ista omnia eod. cap. ita concludit: Verū nescio quomodo propensiores in eā coniecturam sumus, ut & tricenarios fuisse menses arbitremur, & appendices quinque, vel sex, aut plus, paucioresve dies accessisse, prout Solares anni modum animo præceperant.* Et aliquibus interiectis (inferiūs examinandis) subdit: *Itaque Patriarcharum & diluvij tēpore nihil prohibet, menses singulos tricenarios existisse.* Vides ut *Petavius* (qui de intercalatione dierum ad anni Solaris Hebraici integram cōstitutionem & perfectiōnem hic & alibi egit) tandem temporibus antiquis Mōsis & Patriarcharum annū cōmūnem æquabilem ꝑ mensesque tricenos agnoscit: & in his quæ *primo tomo* hæsitaverat, velut pedem fixit: & annum Lunarem (aliās sibi commendatissimum, ut videbimus in *cap. 3.*) nolens volens, quod attinet ad priscos Hebræos, deserit. Et quod plus est, in *cap. seq.* hunc illis communem annum CIVILIS nomine insignit: & à consideratione *Scaligeri*, qui mensium nulla alia nomina illis temporibus fuisse ait præter *primum, secundum, tertium, &c.* suam (quam denuò vocat coniecturam) comprobat. Sed aptiūs quidem (ut hæc non prætermittam) *Petavius* (*Scaligero* adeò infensus) fecisset, si ista ad suum primum referret Auctorem, qui fuit noster insignis *Arias Montanus* in *lib. de seculis*, à nobis iam expensus in DISPUTATIONIS d. *cap. 12 §. 2. num. 27.*

Quòd si disquiras, cur his quæ anni Iudaici constitutionem respiciunt, adeò nutans fuerit *Petavius*? Ego illud ꝑ unum in causa fuisse secure respondebo, hunc animo firmè concepisse unicum tantum annum, sive Solarem, sive Lunarem quocumque tempore apud quarumvis gentium plagam, seu nationem, *civilem* constitui posse: cumque simul anni Solaris & Lunaribus usum in Hebræorum gente inveniret, inde subdubius primum Hebræis annum tantum Lunarem, sibi perquam gratum, *civilem* destinavit, seu præsensit *lib. 1. dicto cap. 5:* post verò solum Solarem naturalem 365. dierum aliquantulum interferevit: & tandem varijs sacræ Pagi-næ coactus locis, quæ Lunari anno adaptari non posse prævidit, Solarem communem veteribus Hebræis *civilem fuisse ratus est.*

Cumque à præfatis ultimo demum loco pro dicto anno communi Solari invitā suā Minervā steterit, & à Lunari, quem primitus adstruxerat, deviaverit, ab iisdem ansam iussē præripuit perquirendi ꝑ quantum temporis illud fuerit, quod apud Hebræos anno communi interferebatur? & quando fieret intercalatio? Et quidem utrumque ignotum, nec investigabile diiudicat dicto *libro 9. capti. 9.* Horum tamen primum sine ulla præcipitantia (quā *Petavius* ista decedentes ibidem inurit) nos designavimus in dictos. 2. numero 28. & quinque dies cum quadrante superadditos existimavimus à dictis in numeris præcedentibus, ubi an-

num Solarem vertentem Hebræorum 365. diebus cū $\frac{1}{4}$ constantem à *D. Augustino*, & pluribus alijs id adstruētibus observavimus. Si ergo Solaris cōmunis idemq; civilis annus Hebræorum 12. constabat mensibus tricenis aequalibus 360. dieb; ut ipse *Petavius* agnoscit, & annus Solaris vertens & exactus (ad quem cōmunis adæquabatur) 365. diebus cū quadrante apud eosdem integrabatur, clarè, in ò necessario consequitur, quinque dies cū quadrante, nec plus, minúsve intercalationi & adæquationi anni Solaris cōmunis cum Solari vertenti & naturali deservisse. Nō negamus, hæc perpetua apud Hebræos non fuisse, quando in *Epiphan. d. baref. 51.* videmus, quibusdam Iudæis aliquando annum Solarem vertentem 365. dierum cū tribus tantum horis fuisse. At ista, & quævis alia particularia, cōmuniorè & veriorè anni vertentis computationem Hebræis usitatam, ex dictis per nos à *D. Augustino* & alijs d. 5. 2. nō excludūt. ¶ Quando verò fieret intercalatio ista? cuius in sacris Litteris nulla mētio est, iā antea & nos dubitaveramus d. 5. 2. n. 28. ubi rē istā, non adèò ac *Petavius* desperantes, resolvimus à *Cardin. Caietani* venerandæ auctoritatis disertissimo iudicio, & à *Pererio* & *Harvillao* relatis eod. n. 28. Quā sententiā nunc perersistentes, explosā intercalatione *Rodolphi Hospiniani de Festis Iudæorū & Ethnicor. lib. 1. c. 1.* subaddimus, tricenis illis intercalat. bus *Caietani* diebus a sex annis conflatis quadrantē uniuscuiusq; anni aliquo tēpore præcise adiectū, ut annus cōmunis ex integro Solari vertētī coequatus evaderet. Video ista *Petavio* (illicò referendo) non placuisse, sed quid mirum? Etenim simulatq; suum prædilectum Lunarem annū (iterum post hæc omnia utcunq; accitum in *lib. 9. d. c. 9. ad fin. & c. 10. maximè in fine*) in Hebræorū gente stare non posse sibi suasit, non sine nausea ista pertractavit, & omnibus imperceptibilia esse voluit: & inde intercalationē *Caietani* sibi nō arridētē ab hoc solo capite in *eius*, vel alterius personā respuit, ut clarè præferunt illa *Petavij* d. c. 10. ad fin. *Nactus sum, qui hæc alia quadam ratione disputaret, & Hebræos affirmaret, annū simplicem dierum 360. definisse, quinque autē appendices sexto quoque anno, cum scilicet collecti iam essent 30. dies intercalasse sextū inter & septimum, ita ut bis septimus numeraretur: unde qui septimus à Mose vocatur, is re vera octavus erat, sed qui ipsum antecesserat, extra ordinem insertus fuerat. Quam ego sententiam magis non probare possū, quàm certis argumentis refellere.*

Nec minus anni Hebraici veram rationem & subputationē a dictis *capp. 7. & 8.*

- 9 *Genesio* de lassatus fastidio desperavit & dicens *Quin illud præterea cogitandum est, nō solum ex Mosis verbis, atque diluvij descriptione, nihil de propria temporis illius anni forma posse concludi, sed etiam licet manifestè mensum annique totius quantitas ibidē esset expressi, nō idèò tamē ab anno illo, quo Patriarcha sub diluvij tēpus usi sunt, necessariò colligi.*
- 10 Et quidem cū proposita *Petavius* magis ac magis obscurare & eniteretur (quid quid veram istam nostram notam confictis tantum verbis eludere conatus fuerit d. c. 10. in princ.) varias subinde temporis diluvionis cōputationes intermiscuit attēto anno Lunari; aliasq; complures iuxta Solaris rationem, plurimū (ac ipsi in proposito fuit) ab anni Iudæorū Lunatis, seu Solaris constitutione & designatione deviantes: ut inde illo computandi supervacuo genere (quo adhuc incessanter *λογισμός* iste persistere poterat) hoc tantum egerit & curaverit, ut certā firmamq; calculationem à dictis *capp. 7. & 8* velut impossibilem suaderet; & subinde quasq; per alios adductas his thecnis infringeret. ¶ Equis ab istis, tātò tamq; firmo adfertori, nostram à contextu dictorū *capp.* erutam computationem displiciturā non videt. Sed rem istam diiudicet, qui in alterius, suive ipsius verba non iuraverit. *Petavius* enim firmè quasi naturā immotus, uti sua clarè demonstrant, hisce nebulas suas spissas spargere nec unquam sinet.
- 11 Et sanè id unum cum in casu & esse illi potuit, cur in dubium revocaverit d. c. 10. in fine, veram lectionē Latinam vulgatam & Græcam d. c. 8. *Genes.* quæ habet, Arcam
die

die vigesima septima mensis requievit in montibus Armeniæ: & (quod peius, magisq; mirandum) inclinaverit in Hebræam, *Requievit decima septima die mensis*, cōtra Hieronymum & Augustinum, & contra Conc. Tridentini potissimā dispositionē, & alia per nos adducta in d. 9. 2. n. 3. & 4. indubiā certē vulgatæ lectionis fidē præferentia.

Id quod evidentius erit affirmatibus 40. priores pluviae dies cōmemoratos in d. 6. 7. vers. 12. non cōprehendi sub 150. inundationis, de quibus in d. 6. 7. in fine (quæ fuit sententia Basilij Legion. per nos relati in d. 6. 12. 9. 2. n. 22.) tunc enim, attentā lectione Hebræā, arca certē cōsedisset antē quā aquæ imminui cōpissent. Quippe 46. dies priores anni sexcentissimi vitæ Noë ab omni aquarū κατακλυσμῶς irruptione excepti, liberiq; fuerunt: nam a 17. die mensis 2. dicti anni sexcentissimi initium pluviae; quæ 40. diebus perduravit. Quod si dictis diebus 46. & subinde 40. subaddas 150. inundationis, & subsequente demū diem quo aquæ imminui cōperūt, certē conflabis 237. dies, qui septē menses & 27. dies conficiunt, ita ut decem diebus ante diminutionem aquarum arca resederit super montibus Armeniæ.

12 Et sanè ab hac cōsideratione & subputatione illud ego unum † præcipuū nunc obiter deduco, discussis in d. 6. 12. 9. 2. addendum, id est 40. pluviae dies in 150. inundationis præcise includi: nec in dubium deinceps iam istud verti posse, quando videmus Petavium in super id verius agnovisse d. cap. 10. ad finem.

Qui & ipse (ut hæc obiter eiusdem propositi non prætermittam) egregiè antea cruerat & resolverat, menses quorum mentio est in d. 6. 8. Genes. ab initio anni sexcentissimi vitæ Noë, non ab exordio pluviae connumerandos: & quidem non à capite anni Natalis ipsius, sed a principio anni civilis, temporibus illis decurrentis. Ut inde valdè miremur ἀνωμαλίαν, quā ista pertractavit Petavius d. 6. 9. & 10. libri 9. Et præ ceteris illa d. 6. 9: *Ac de mense secundo mense, die vel 17. ut Hebræi legunt, vel, ut Latinis Græcisq; placet die 27. arefacta est terra*: etenim mensis ille non secundus, sed septimus fuit: sed nec septimo illo terram arefactam rectè Petavius dixerit, contrarius certe Mōsis insequenti illi adsertioni d. cap. 8. vers. 5: *Decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium*.

13 Sub hæc noto, præfatam Petavij desperationem illum continere non potuisse, quominus experiretur, † an à dictis capp. 7. & 8. Genes. aliquid ad anni Hebraici civilis constructionem diducere potuisset: ideoque ex præhabitis subputationibus quasdam iterū intexuisse d. 6. 10. in fine: quas cū obscuritate velut affectata in medium attulerit, hoc tamen certi ab illis deducere potuimus, neque anno naturali exacto, sive communi Solari, aut Lunari aptari posse: nec omnium dierum diluvio insumptorū rationem in eis habitam, Ut inde in rerum præsentī statu, dumq; alius alia meliora excogitaret, à calculatione ex d. capp. 7. & 8. per nos erutā & initā in d. 6. 12. 9. 2. nec ullo modo desistere possimus, quando Petavius tot cōputationibus (quibus conceptæ apud alios de se spectationi sub aliquo prætextu facere satis curavit) interiectis nil egerit.

14 Sit ergo omnium univēse de anno Iudæorū, ante Iulianum, prædictorum conclusio, † ipsis annum Solarē vertentem maximè ad ætatum computationes in usu fuisse: & in super Lunarem cū suis mensibus, utpote ad sacra: & demū ad cōmunes usus habuisse Solarem cōmunem 360. diebus constantem, & 12. mensibus tricenis æqualibus, de quo in d. 6. 7. & 8. Deq; isto, vel Solari perfectō accipiēdos esse annos quorū mentio habetur in subseqq. capp. Genes. & Exodi c. 12. vers. 2. & c. 13. vers. 10. & alibi: & apertius in eod. lib. c. 34. vers. 22. & Levit. c. 25. vers. 14. & Numer. c. 4. vers. 35. & Paralip. lib. 1. c. 20. vers. 1. & lib. 3. Reg. c. 17. vers. 1. iuncto c. 4. Luc. vers. 25. & Epist. Iacobi c. 5. vers. 17. Idemq; dicendum est de mensibus, quorū ratio & mentio est in d. 6. 7. & 8. Genes & iterū c. 29. vers. 14. Levit. c. 15. vers. 19. & omnium maximè in Paralip. lib. 1. c. 27. vers. 15. & lib. 1. Esdra c. 6. & lib. 2. c. 1. & 2. alibiq; sæpè. Ut inde satis

tis superque obfirmata remaneant, quæ in initio d. 9. 2. deducebamus ab *Eusebio*, & novissimis *Harvillæo* & *Veschiæto* nostra comprobantibus.

Quibus in cōprobationem anni cōmunis Hebræorū cum suis mēsis tricenis, nunc addo insignia & notanda loca in *Daniel. c. 12. vers. 7. & 11. & Apocal. c. 11. vers. 2. & 3. & c. 12. vers. 6. & 14*: expensis illis *Daniel. d. c. 12*: *In tēpus & tēpora, & dimidiū tēporis*, quorū prius illud verbū *tempus*, ad anni spatiū, & subsequēs *tempora*, ad duorum annorū intercapedinem; & demū illud, *dimidium temporis*, ad dimidiatum annū referri debent, ex sententia *Hieronymi*, *Theodoret* & *Vatabli* ibi, & *Augustin. lib. 20. de Civit. Dei, c. 25. Irenæo lib. 5. c. 30. Cyril. cathec. 15. Hippolyto de consum. seculi. Ut inde consimilia illa d. c. 12. Apoc. vers. 14*: *Per tempus & tempora, & dimidiū temporis*, eodē modo veniant intelligenda; & subinde aptanda præcedentibus illis *eiusd. cap. d. vers. 6*: *Diebus mille ducentis sexaginta*, quī integrant tres illos annos cū dimidio 360. dierū, & 12. mensium tricenariorū. Id quod clarius cōprobatur à *c. 11. Apoc. d. vers. 2. & 3*, in illis verbis: *Et Civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus*, & c. & *prophetabunt diebus mille ducentis & sexaginta*: à quo dierū numero præcedentes illi 42. menses triceni æquabiles clarè conflantur: nā si ducas 42. menses per 30. dies, efficies planè dictos 1260. Vt meritò *P. Ludovic. Alcazar in d. c. 11. Apocal. notati. 2. vers. Tertio notandum*, ab istis mēses tricenos Hebræis antiquis usitatos fuisse firmè cōprobaverit; simulq; ad illud *Daniel. c. 12. vers. 12*: *Dies mille ducenti nonaginta*, respondet, hunc numerum ibi auctum à mense embolimo.

Ad hæc *D. Hieron. super c. 9. Daniel. annos & menses Iudæorum Lunares plenos, cavosq; securissimè enuntiat. Et denique apud eosdem annum vertentem Solarē subponit, dum in c. 1. Ezechiel. quattuor rotas currus illius quattuor animalium ad annum vertentē refert, dicens: Quattuor quoque rotas quattuor temporum circulum denotare, qui ternis conficitur mensibus, annumq; vertentem: qui ab eo quod semper vertatur, & in se redeat, nomen acceperit. Et quidem istis accinunt Georg. Henischius in Sphæra Procli, Hospinianus de Fest. Iudæor. lib. 1. d. c. 1. Ari. Montan. in lib. de seculis, ad fin. aperte agnoscetes Iudæis annos Solares fuisse, & simul Lunares. ¶ Et verè ab his Arias Montan. (iam antea relatus) mensium dierū in sacra Pagina mentionem fieri ait, ad distinguendos istos, qui Solares triceni sunt, à Lunaribus. Idq; ipsum deniq; testatur ceteri ferè noviores Chronologi, maximè *Gordonus in opere Chron. cap. 15. n. 19. expendens Africanum, Theodoret. Bedā & alios: & in cap. 19. n. 10. & 11. ubi & annum communem, mensesq; tricenarios Iudæorum adstruit.**

15 Sed & illud unum certissimum & aptissimum † nostræ potissimæ tractationi ab istis eruimus, menses scilicet conceptus & parturitionis humanæ (de quibus *Sapient. c. 7. & lib. 2. Machab. c. 7.*) ad Solares cōmunes æquales tricenarios esse referendos. Id quod nec *Petavio* displicebit post multa iam agnoscanti menses prædictorum *capp. 7. & 8. Genes. Solaribus tricenis ad censendos.*

Demum à prædictis clarè venit refellendus *Torniel. qui in Annalib. sub anno mīdi 131. & iterum & expressius sub anno 1656. n. 25. Scripturam sacram semper intelligendam ait de uniformibus annis vertentibus Solaribus exactis, quamvis menses essent Lunares. ¶ Nec minus is iste Petavius, qui in notis ad haresin 51. Epiphani, fol. 153. existimavit, Alexandræam, sive Græcam anni formam à Iudæis admissam: velut clarè subponens, istos ab Alexandrinis, seu Græcis annos exactos, & menses tricenos fuisse mutuatos, contra ea quæ *suprà* resolvimus, & d. cap. 12. §. 3. & expressius in §. sequenti num. 5. Et insuper contra *Galenum* (expendendum *infr. cap. 3. num. 74.*) clarè stantem pro mensium Lunarum usu, suis temporibus adhuc obtinente apud Hebræos.*

VM

CAPVT II.

De anno & mensibus Aegyptiorum.

AEGYPTIIS (post varias & mirandas Priscorum aberrationes † in temporum, annorumque dimensione) annum communem Solarem 360. diebus constantem cum intercalatione quinque dierum in usu fuisse plenè planèque probavimus in c. 12. §. 3. & ibidem à varijs causis coniectati sumus, eos annum, mensesque Lunares itidem habuisse.

At *Petavius* (cui annus iste Lunaris Aegyptiorum cum suis mensibus maxime profuturus erat ad constructionem anni & mensium Græcanicorum Lunarium (de quibus latior erit sermo in cap. seq.) ab istis certè abstinuit, coërcitus auctoritate *Diodori, Gemini, Theonis & Censorini* (quibus addere potuit *Herodotum, Dionem & Strabonem*) hi enim omnes in locis per nos designatis d. §. 3. annum tantum Solarem Aegyptijs accommodarunt. A quo factum ex opinione *Petavij*, ut nulli alij anni † mensesve præter Solares istis possint accenseri, & ita sæpè & sæpius ratus est, maxime *lib. 3. cap. 2. in princip.* ubi *Aegyptia cum annum nihil habere commercij cum Lunari* ait. ¶ Cum autem ista *Petavij* eà unicà innitatur causâ, † quòd dato & constituto aliquo anni & mensium usu in quavis gente, seu regione, non sit alteri ulli locus (quod quidem iam refellimus in cap. antecedenti, & iterum impugnandum est in seq.) hinc fit, ut nostra anni Lunaris † coniectura nullam à novissima opinione *Petavij* iacturam subeat. Et sanè ipsius intererat, annum & menses Lunares apud Aegyptios inducere, vel subponere, ut inde facilius pararetur descensus ad consimiles annos & menses Græcorum, qui (ut ex pluribus comprobavimus in d. §. 3.) ab Aegyptijs ista præcipue inter alia desumpserant. Cum ergo *Petavius* Solarem tantum annum Aegyptijs indulserit, Lunarem unicum (à sua sententia) Græcanicum magis ac magis destituit, uti latius demonstrabimus in cap. seq.

Posthæc *Petavius* (qui pluries à *Gemino* edoctus, medio *Scaligero*, quadrantis voluntariam omissionem in anno Aegyptiaco prænuntiavit, maxime d. *lib. 3. cap. 2.*) eò loci eundem † quadrantem Aegyptios Solis rationibus imputasse adserit. Quod, nisi intelligas de imputatione civili & usitata, aptari nequit verbis *Diodori* ab eo ibi expensis: ut inde supervacuo labore *Petavius* inhiaverit *Scaligerum* refellere, qui tacitam, veramque apud Aegyptios intercalationem quadrantis quoque quadriennio suo capta itidem confingebat. Quòd si *Petavium* (præmeditata obscuritate proloquutum) intelligimus de quadrante, non quidem ad usum civium, vel sacrificiorum, sed ad Solis rationes exactè ineundas ab Aegyptijs tantum considerato, tunc planè illi contrariatur *Diodorus* (quem explicandum ibidem susceperat) ut qui civili anno 360. dierum quinque dies cū quadrante à Thebanis æquè interferi adseruerit verbis illis: Πέντε δὲ ἡμέρας, καὶ τετραπλὸν τοῦ δώδεκα μηνῶν ἐσάγουσι, quinque dies & quadrantem duodecim mensibus interferunt. Id quod & *Strabo*, à *Petavio* prætermisus, disertius adseveravit in verbis per nos expensis d. §. 3. num. 8. Et insuper de Alexandrinis enarrat *Theon* à *Petavio* laudatus (masseque perceptus, ex dicendis illico) & *Dion* simul per nos relatus d. §. 2. num. 9. Errarunt ergo pariter *Scaliger* † & *Petavius*, iste in imputatione, ille in intercalatione quadrantis, anno Aegyptiaco, 365. diebus tantum constanti, factâ. De civili autem loquimur anno: quando cum *Petavio* ne-

gare

gare non possumus apud Astrologos Ægyptios annum integrum & exactum cum suo quadrante observatum. Sed hoc alia res est, & longe diverſa à noſtra tractatione anni civilis Ægyptiorum, quo de expreſſe etiam loquuntur *Diodorus* & *Theon* (quorū meminit *Petavius*) & cum iſtis *Dion* & *Strabo* per nos ſimul adducti d. §. 3. Sic igitur res iſta componenda eſt, ut apud Ægyptios annus 365. dierum tantum fuerit in uſu civili, ab his tamen veniant excipiendi Thebani, qui ex *Diodoro* & *Strabone* annum ſingularem 365. dierum cum quadrante in uſu habuerunt: & inſuper Alexandrini, qui eodem illo anno exacto cum ſuo quadrante uſi fuerunt, ut iam adnotavimus in dicto §. 3. ex *Theone* & *Dione*.

- 7 Ut inde valde miremur inſignem alterum *Petavij* ꝑ lapſum, exiſtimantis in *lib. 3. d. cap. 2. verſ. Quibus*, Alexandrinum annum (de quo *Theon* teſtatur) Iulianū aut Auguſtum fuiſſe poſt victoriam Actiacam Alexandriae inductum: & diverſum ab anno vetere Ægyptiorum. Etenim *Theon* (qui & ipſe, teſte *Suida*, Alexandrinus erat, & Aſtronomica ad normam veterum Ægyptiorū pertractavit ſub Primo Theodoſio, cum iam emendatio Iuliana Ægyptijs à pluribus annis in uſu eſſet) ab his iſtis, quæ *Petavium* à vera horum dignoſci dimoverunt, cauſam habuit diſquirendi & definiendi antiquos totius teræ Ægypti, & inſuper Alexandriae patriæ ſuæ annos: loquitur enim aperte *Auctor iſte* de anni conſtitutione & diſpoſitione iſdem antiquis temporibus Alexandriae & ceteris Ægypti plagis vigente (ac *Cenſorinus*, qui nunc mihi occurrit, fecit in *cap. 18.*) & Alexandrinum annum (Ægyptiaco communi contemporaneum) in ſola quadrantis adiectione diſſerre diſertiliſimè adſeveravit.

- 8 His addeſcit, quòd cum Cæſar varias Ægypti & Æthiopiæ civitates comēſſet, teſte *Suetonio* in *eius vita*, *cap. 52.* à ſolis ꝑ Alexandrinis anni ſui rationem compoſuerit. A quo velut evidens ſit, iſtos ante caſtigationem Iulianam annum ſuum 365. diebus & alterius quadrante integraſſe, non nudis 365. velut alij Ægyptij fecerunt; alioquin nihil ſingulare, & obſervatione præcipuā dignum Cæſar in Alexandria inveniſſet.

Quid quòd iſta aperte comprobantur à *Dione* in verbis per nos expenſis & explicatis in d. §. 3. num. 9. quem ſimul cum *Strabone* (ut prædiximus) *Petavius* præterit.

- 9 Quæ verò ſaſtidiſo multiloquio *idem* de anno ꝑ *ἡλιακῶ*, ſive *θεῖς* d. *cap. 2.* intermiſcet, clariora ſunt in *Cenſorino* d. *cap. 18.* ita præciſius dicente: Ægyptiorum *annus civilis ſolos habet dies 365. ſine ullo intercalari*, itaque quadriennium apud eos uno circiter die minus eſt, quàm naturale quadriennium: eoquæ ſit ut anno 1461. ad *idem* revolvatur principium. Hic annus etiam *ἡλιακὸς* à quibuſdam dicitur, & ab alijs *θεῖς ἐνιαυτὸς*. Quæ clare præſeferunt, annum *θεῖς* ex 1461. præcedentium annorum omiſſo quadrante componi.

Quo demum tempore Ægyptijs annus Iulianus in uſu eſſe cœperit, exactè tractavit *Petavius* *lib. 7. cap. 16. tomo 1.* & *lib. 10. cap. 71. tomo 2.*

CAPUT III.

VM

De anno & mensibus Græcorum.

IN anni Græcanici ante Iulianæ vigentis designatione, & designatæ constitutionis & dimensionis comprobatione *Petavius* omnium & maximè vela tendit, & pro nervis rem adeò adstruit, & unde quaque componit, ut cetera quæ de gentium annis pertractavit, velut accidentia istis fecerit. Nobis in voto est, omnia diversis locis, & aliquâdo dissitis ab eo scripta, quod attinet ad historiam & anni & mensium Græcorum planè plenèque discutere. Idque præstituros speramus, si nostrâ prius velut per indicem præfixâ huic disputationi sententiâ (cōmunem aliorum ad sensum comprobante) novissimam *Petavij* proposuerimus: & subinde auctoritates & media utrâque cōprobantia. Ab his sperantes, nullum posthac futuram, qui adsertis à *Petavio* velit adhærere, sed communi potius placito altas iam agenti radices, & extra omnem forte an dubitationem his nostris imposte-
rum constituendo.

3 Resolvimus & in *cap. 12 §. 4.* Antiquis Græcis civilem fuisse annum Solarē vertentem, atque perfectum, 365. dies & quadrantem integrantem. Et Solarem itidē cōmunem 360. diebus, mensibusq; 12. æquabilibus tricenarijs constantē. Et hunc quidem præ ceteris in usu omnium Græcorum existisse usque ad tēpora Solonis, qui Atheniensibus menses Lunares 29. dierū & dimidij indidit. Et post legē adhuc Solonis menses cōmunes æquabiles tricenos iisdem Atheniensibus in usu simul fuisse probavimus. Et demū eruimus, menses conceptus, seu parturitionis humane (quorū frequens mentio est in scriptis *Hippocratis* & *Aristotelis*) referendos ad hosce tricenos, non ad Lunares, ut aliqui etiam ex nostris opinati sunt.

4 Hec (quæ *Petavio* in notis ad *Epiphan.* antea placuisse adnotavimus in d. *c. 12 §. 4 n. 14.*) is nunc ipse obnixè & intervertere destinat in prioribus primi libri & tomī de doctrinæ temporum capitibus, præmaximè in *c. 5.* ubi (post everas anni Græci *Scaligeriani*, ut ipse aiebat in *cap. antec.* coniecturas; auctoritatibusq; trium insignium Græcorum *Herodoti*, *Gemini*, & *Plutarchi*, & totidem Latinorum *Solini*, *Macrobij* & *Censorini* fretus) Civilem Græcorum annum ex istorum mente & instituto Lunarem existisse adserit: Atque hoc illius expectasse conditorem, ut ad Lunæ motum, cuiusmodi atas illa comprehendere, menses exigeret. Et ab his, Græcanici anni simplicem formam Lunarē fuisse prædicat: idque tanquam securus evictor contra *Scaligerum* iam ex voto profligatum decantat in *προεωπλα libri 1:* & demum annum tantum Lunarem Græcis civilem fuisse summâ fiducia palsim prædicat in d. *lib. 1.*

5 Ut autem his occurreret, quæ pro anno Solari vertenti Græcorum adduci solent, eum oportaneum & reconditum tantum fuisse ait d. *lib. 1. cap. 5.* & alibi, velut & nobis hodie Lunaris.

6 Et sub hæc ad exclusionem anni communis 360. dierum, & duodecim mensium tricenorum, quando *Herodoti*, *Aristotelis*, & aliorum auctoritates effugere coram non poterat, easdem deludens, prisorum Græcorum annum Lunarem & tricenum fuisse contendit d. *lib. 1. cap. 8. vers.* Adiungit, ubi ait: *Lunarē ante Solonem annū Athenienses adhibuisse. sed vitiosam & iusto longiorem, nimirum 360. diebus, ceterorum Græcorum more, constantem: primumque ad emendationem anni Solonem se contulisse, & Aucto-*

rem

rem suis exstitisse, ut castigationem huius anni modum adsciscerent, hoc est plenos, cævosque menses alternos agerent, quod ex Gemino (inquit) perspicuum est.

- Ab his illud Gemini, passim circumlatum: *Græci menses & dies ad Lunam, annos ad Solem describere consueverunt*, in d. cap. 5. interpretatur & dicens: *Nihil aliud esse quam annos ad Solem accommodare, ita ut quattuor anni tempestatibus propria cuiusque sacra non aberrarent, sed intercalationis freno coercerentur.*

- Demum omnibus quæ ex aduerso adduci posse excogitavit *Petavius* (qui nostra & sexcenta alia non prævidit) generali responsione à prædictis eruta dissolvit & d. lib. 1. c. 3. vers. *Quintus*, edicens: *Nos ad hæc omnia Scriptorum veterum testimonia primam illud excipimus, ea partim de antiquissimo Græcorum anno Lunari accipienda videri, quem 360. diebus definitum esse superà docuimus, partim ad civilem & vulgarem minimè pertinere, sed ad interiorem & Solarem.* Et subinde ab his d. lib. 1. cap. 15. veram anni civilis Lunaris rationem demonstrasse gloriatur.

Hæc summi est *Petavianæ* doctrinæ, quæ aliquot aliorum extra relatos Auctorum testimonijs & rationibus, seu medijs in excursu nititur comprobare; & ex aduerso adductis ab *Scaligero* (cum quo solo bellum init) facere satis. Quæ omnia inferius suo apto loco examinabimus.

- Nunc nostra & omnium ferè, qui hisce temporibus ista tractarunt adfuentes. Illud primo loco, nec prætermittendum, adnotamus, malè & *Petavium* anni Solaris communis 360. dierum, & mensium tricenorum admissam sententiam, ad *Scaligeri* infestationem instruendam, ei soli ferè semper, totiesque tribuisse: cum aliorum plurium iam per nos relatorum in d. cap. 12. §. 4. auctoritatibus innitatur, ut ex dicendis quamapertissimè comprobabitur.

- Facemur, novationes & in Diateridis, Treateridis, Tetraëteridis, Octaëteridis, &c. intercalationibus, earumque rationibus ad anni Attici & communis cum Solis cursu adæquationem ab isto *Scaligero* excogitatas (de quibus ipse tantum gloriatur in locis à *Petavio* expensis in *prothopla libri 1.*) optimè latè que ab eodem *Petavio* improbatas & explosas: sed hæc alia res est ab anni communis & mensium tricenariorum constitutione & ratione, quam Græci præ ceteris gentium sunt sequuti, & unus è multis *Scaliger* adprobat, & *Petavius* incasum in sola eius persona refellere contendit, quando verè & in se, suaque *Epiphanianas notas* (quo sensu omnes usquedum eas perceperunt) hoc ipsum bellum indicere, seu parare possit.

- Et sanè id deserturum facile & suaderemur, si nostra in d. §. 4. contenta prælegisset, maxime irrefragabilia *Hippocratis* & *Aristotelis* loca, mensium tricenorum communem usum præferentia: & post legem Solonis. Nunc autem cum à concertationibus eiusdem cum alijs suæ gentis eius genium, & *ὁμοῦν ἀνθρώπων* præcaluerimus, & nostra simul agnoscamus magnà ex parte suorum altæ molis duorum tomorum de *Doctrina Temporum*, delapsum & ruinam velut inevitabili fato minitari, securè nobis pollicemur, quinimo prævidemus ea magno odio ipsum perlecturum, & forte àν λοιδορίας, quibus nulli unquam mortalium cedit insequuturum. At ista (condignâ suo tempore, si opus fuerit, συντάλῃ coërcenda) exnunc (ut more nostro loquamur) in superhabenda ducimus, dum iustè, meliusque sentientibus, & sedati animi φιλαυτίας τε & caloris iracundiæ expertibus verioris placiti iteratâ obfirmatione & propugnatione fecerimus satis. Id quod aptius perficiendum ducimus, si nostra, ut præposuimus, velut per transennam repetētes, quæ super ipsam & alijs *Petavius* excogitavit, subinde perpenderimus: & his, quibus suam adstruit sententiam, elisis, nostram, alijs atque alijs ex causis, seu medijs, & quidem irrefragabilibus præmuniverimus.

SECTIO PRIMA.

Annus communis Græcorum 360. dierum, & menses duodecim tricenæ æquales plurium auctoritatibus comprobantur.

- 11 **P**RINCIPIO re ista (in qua plus operatur Historia, † & Auctorum antiquorum priorisq; notæ auctoritas, quàm syllogismus) primo se nobis offert loco antiquissimus *Hesiodus* per nos expensis in c. 12. d. § 4. n. 4. qui nulla alia ex causa, ut ibidem prædiximus *trigesimam* mensis diem ἀρίστην *optimam* appellavit, nisi quia menses apud Græcos perficiebat & complebat.
- 12 Video *Petavium* his occursurum & responsurum, *Hesiodum* Solone antiquiorem intelligendum † de mense Lunari antiquitas magno errore 30. diebus constante usquedum Solon Lunæ cursui eum peræquavit, ut securè *iste* adferit *lib. 1. cap. 6.* ab *Herodoto*, *Gemino*, & *Censorino*. Sed certè illis ista imponit maxime *Herodoto* per nos expensis d. cap. 12. § 3. n. 4. Cui concinit *Geminus*, quando antiquis Græcis menses tricenarios fuisse, & superadditijs, seu appendicibus diebus Solis cursum anno coequare eosdè consuevisse testatur verbis illis, à *Petavio* expensis, δι μὲν ἔρ ἀρχαῖοι τοὺς μῆνας τριακονθήμερος ἦγον, ἵνα δὲ ἐμβολίμους παρ' ἐνιαυτοῦν. Vnde non ineptè ab hisce & alijs per nos addactis in d. § 4. n. 12. *Geminum* inter adsertores anni cōmunis, & mensium tricenorum connumeraverimus.
- 13 Nec enim aptè suam adstruit sententiam *Petavius*, dum d. cap. 6. prædicta *Gemini* verba referenda & subaddenda curavit præcedentibus eiusdem Auctoris adserentis (ex mente *Petavij*) *Græcos aliter, atque Ægyptios, annum suum ad Lunā condidisse*: nam hisce duplicem † lapsum cōmittit: primum dū *Geminum* ad remota, proximioribus prætermisissis, remittere parū aptè tentat. Secundum, dū eadem remota intervertit. Nullibi enim *Geminus* edocuit quod ei *Petavius* imponit. Adde, nec in se verā esse aliquo modo potuisse hanc *Petavij* adsertionē, attētis his ipsis quæ ab eo *inferiùs* de mense cōmuni Solari Ægyptiorū, Græcorumq; adnotabimus. Stare ergo nec ullo modo possunt illa anteriora eiusdè *Petavij* in c. 5: Etenim principio *Græcos, ait Geminus, cum Luna menses tricenis diebus expleri crederent, tricenarios quoque menses suos instituisse.* Cedo *Geminum* altero alio in loco ista dicentem præter expensum à *Petavio* in d. cap. 6. qui pro nobis apertè stat iuxta proximè dicta.
- 14 *Censorinus* † verò (cuius auctoritate ad prædicta obfirmanda *Petavius* innititur) in c. 18. aliter rem adstruit ac ipse subponit, & Græcos ad Lunæ modum suos menses exegisse notat, eosq; alternis annis 12. & 13. mensium fecisse, quod à mensibus numero tantum duodecim iisdemq; æqualibus tricenis longè distat. Quid quod *Censorinus* de anno cū mensibus Lunaribus in aliquibus Græciæ civitatibus vigente loquitur, uti suo loco notabimus; ut hinc parum aptè, & à valdè (ut aiunt) separatis *Petavius* inferat ad omnium Græcorum præcorum mensem tricenum Lunarem ante Solonem.
- 15 Ad hæc † nil agit *Petavius* d. c. 6. dū præsubpositis Antiquorū intercalationibus ita ait: Vnde mendosa & perturbatissima anni forma tunc temporis fuit, quàm sapius multorū dierum detractio atq; intercalationū omissione castigari oportuit. Quod *Herodorus* innuit, dum plerosque Græcos ait: διὰ πρίτου ἔτους ἐμβάλαν, & ἡμερας ὑπαίρην: ergo secundo adhuc *Herodoti* Lunarem annum diebus 360. menses singulos tricenis absolvi multorum animis insita, & παρρησιάζετο erat opinio. Nam utcumque ista, *inferiùs* repetita,

consideremus certè *Petavius* à longe diversis arguit. Quid enim commune habet erronea (ut prædiximus d. §. 4. nu. 29.) priscorum ab *Herodoto* enarrata intercalatio cū mensibus tricenis & anno cōmuni 360. dierum, quorum usum, uno & altero loco à nobis expensis in d. §. 4. n. 3. clarè prædicat *Herodotus*? His subadde apertè *Censorinum*, & alibi *Geminum* loquutos de intercalationibus mensium Lunarium dierū 29. & $\frac{1}{2}$. deq; eorundem peræquatione cum anno naturali vertenti Solari intelligēdos iuxta notata per nos in d. §. 4. n. 29. Cū autem *Herodotus* præcise & expresse agat de alia diversa mensis tricenarij post biennium, aut triennium exactum intercalatione, clarè consequimur, malè *Petavium* eiusdem intercalationis adsertores fecisse *Herodotum*, *Geminum*, & *Censorinum*. Maneat ergo suā tantum auctoritate comprobata isthæc opinio, quam communem vocitat in cap. 7.

- 16 Id enim quod Latini *Exiguus*, † & *Beda* à *Petavio* relati suis temporibus (quando bonæ artes exulabant) accidisse testantur, ut quidam menses Lunares existimaverint tricenos, & ab ijsdem annum communem 360. dierum componi, veritati historiæ antiquæ (quæ aliter se habebat, ut sentit *Exiguus* in verbis ipsis à *Petavio* expensis) præiudicio esse non debet.

- 17 Maximè considerantibus, Solonem omnium † primum Atheniensibus mensiū Lunarium usum monuisse, ut disertè enarrarūt *biographi Plutarchus* & *Diogenes* per nos expensis in d. §. 4. n. 27. Triceni ergo menses, quos antea probaverat *Thales Milesius* in eodem *Diogene* per nos relatus in d. §. 4. n. 7. Lunares non erant. Nec satisfacit duplex istis intermixta *Petavij* solutio in lib. 1. c. 8. vers. adiungit: nam dum primò ait, à Solonis emendatione saltem colligi, post ipsum menses Græcis Lunares fuisse, suam generalem resolutionem, seu propositionem infringit. Sed nec in se ista solutio vera esse potest ullo modo. Cū à Solonis lege Atheniensibus tantum rogata, ceteræ Græciæ Regionēs (quæ diversis legibus continebantur, & Atheniensium res magno potius prosequerentur odio, ut constat ex *Thucydide*, *Diodoro*, *Pausania*, & alijs) menses civiles tricenos adhuc retinuerint. Quin ipsi Atheniensibus & post legem Solonis in usū fuerunt, ut utrumque satis superque probavimus in dicto §. 4.

- 18 At secunda solutio, † qua *Petavius* subponit, Solonem menses Lunares priscorum Græcorum castigasse, subposititia planè est, quinimò cōtraria verbis illis *Diogenis*: ἔτίωσι τε τοὺς Ἀθηναίους τὰς ἡμέρας κατὰ σελήνην ἀγεῖν, *Athenienses monuit, ut dies secundum Lunam agerent*, expensis illis posterioribus, κατὰ σελήνην, quæ sanè Solonem primum Lunarium mensium ad usum civilem Auctorem præferunt, iuxta iam notata per nos d. §. 4. num. 8. & 27. Quibus adde, terminos istos, & loquendi modulos κατὰ ἥλιον, & κατὰ σελήνην tanquam adversantes, & ἐναντίους adduci, & usurpari solitos, maximè à Mathematicis (qualis erat *Geminus*) ut inde κατὰ σελήνην μῆνας ἀγεῖν, menses Luna accommodos agere ex lege Solonis, id ipsum subponat & importet ac si *Diogenes* dixisset, menses antea Solares, vel indifferentes tam Soli, quàm Lunæ inæquales, Solorem Lunæ peræquasse, strictiori quàm potuit, & adaptiore simul usui civili formā; & dierum mensis æquali numero (quidquid dixerit *Petavius* illicò refellendus) abhibito. Alioquin *Diogenes* clarè dixisset, seu enarrasset, à Solone menses Lunares emendatos, vel quid simile.

- 19 Nec dissimulādus † est obiter magnus *Petavij* lapsus his solutionibus interfertus, dū affirmat, Solonē menses Lunares plenos, cavaq; alternos instituisse. Hæc quippe ad Astronomos spectantia βιαστικῶς ad menses Solonis traducit, qui certè uniformes fuere ab eius institutione: & inde ultimus cuiusvis mensis dies, ἐν καὶ νέα dictus, iuxta late per nos iam notata in dicto §. 4. num. 27. Nec quidquam *Petavium* iuvant illa *Gemini* male ab eo percepta: ἐστὶ δὲ ὁ μὲν ἀκριβὲς μὲν αὐτῷ χρόνῳ, κατὰ πρῶτον, ἡμερῶν κβ' 233. δὲ δὲ πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν ἐλεχρίστερον λαμβανόμενος μὴ-

α. α.
β. λ.

μηνιαίοι χρόνοι, ἔστιν ἡμέραι καὶ ὅσα τὸν δέμηνον χρόνον γίνεσθαι ἡμερῶν νθ'. εἴθεν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δι κατὰ πόλιν μῆνες ἄγονται πλῆρεις καὶ κοῖλοι, διὰ τὸ τῆς σελήνης δέμηνον ἡμερῶν εἶναι νθ'. His namque (à *Petavio* expensis *lib. 1. cap. 5.* & à nobis iterum explicandis & Latinitati simul *inferius* condonandis) id unum *Geminus* eruere conatur, Solonis scilicet menses plenis, cavisque Astronomorum verè respondère, διὰ τὸ τὴν σελήνην δέμηνον εἶναι νθ', ex quo duplex *Luna periodus* ex lege Solonis 59. diebus integraretur: quòd si præfata omnia *Gemini* ad unicos menses quis referre curaverit, vero eorū sensui contrariatur, vanoque multiloquio, & supervacuā eiusdem repetitione consequenter eum inuret.

Dicet aliquis, civitatum menses, vel magis numero dierum inter se discrepantes, dies ubique habere totos, teste *Censorino* cap. 22. At ista ad omnes gentium, seu civitatum menses referri non debent, sed à l Albanos, Tusculanos, & similes, à quibus isthæc *Censorinus* observavit. Quòd si Græcorum menses etiam respiciunt, de alijs certè præter inductos à lege Solonis (qui verè uniformes fuere) sunt intelligenda. Velut illa eiusdem *Censorini* eod. cap. Minime videntur errasse, qui ad *Lunæ cursum* menses civiles accommodarunt, ut in *Græcia* plerique, apud quos alterni menses ad tricenos dies sunt facti. Etenim Atticus Lunaris mensis Solonis nunquam fuit plenus, & triginta diebus exactis constans.

20 Sed nec silentio + involvenda est (ut ad propria redeamus) insignis *Petavij* in iam prænotatis contrarietas, qui postquam *lib. 1. c. 7.* menses Græcorū in posterum Lunares tantum statuit, & ex voto alios exterminarat, ingenuè agnoscit, annū eorūdem cōmunem 360. dierū Solarē fuisse, & simul quinque dies appendices *extraordinarios*, adventitiosq; indigetavit. Nunc sic, *Petavius* d. *lib. 1. c. 5.* à mensibus Lunaribus annū confici Lunarē affirmat, & menses cū anno (ut aiūt Logici) convertit: ergo à Solaribus mensibus, & non alijs annus Solaris cōponitur: ergo annus cōmunis 360. dierū (qui Solaris est, ut fatetur *Petavius*) à tricenis mētib; Solaribus cōflabitur. Si enim ante adiectionē 5. dierū appendicū annus iste Solaris est, ut malo omine *Petavius* ratus est, quis negare poterit, 12. menses annū istum Solarē integrantes Solares fuisse? Hic certè *Petaviū* (qui conquisitis undique responsionibus in sui mensis civilis Lunaris adstructionem usurū se innuit in *lib. 1. c. 8.*) clarè detinemus, & inevitabilis velut fati vi cogimus, vel à suo unico mente Lunari civili desistere, vel annū cōmunem *Lunaris* deinceps appellatione cohonestare, & ista corrigere: novū insuper huic anno nomen indicendo, contra ea quæ *Herodotus*, & alijs ab Antiquitate enuntiarunt: & contra cōmune ceterorum placitum: quin & cōtra veram huiusce rei seriem & continuationem anni cōmunis Græcorum ad cōsimilem *Ægyptiorū*, qui Solaris ipsis fuit, & à Lunari omnino seiunctus, ex traditis per nos in *c. 12. §. 3. n. 4.* Ut inde hoc ipsum indubiè tenendū sit, quod attinet ad Græcos, qui ab *Ægyptijs* ista desumpserunt, ut ibidem à pluribus cōprobavimus. Quæ admodum ergo *Ægyptij* annum suum cōmunem Solarem in 12. menses itidē Solares diviserunt, vel Solarium vicem habentes, ut diximus in d. §. 3. & comprobavimus ibidem ab *Herodoto*, & *Clemente Alexandrino* d. num. 4. (& aptius atque exactius demonstrabimus *infra* numero 126. à *Diodoro Siculo*, & alijs) ita & de anno Solari communi Græcorum in totidem menses tricenos æquales diviso dicendum est, quidquid renuat *Petavius*, postquam suos priscos menses Lunares tricenarios Græcanicos is ipse suis istis subterfugijs eluserit, & magis ac magis nobis Solares fecerit.

A quibus omnibus planum sit mēsum Lunarium ex voto tricenorū subterfugio à *Petavio* excogitato, *Hesiodi* ΤΡΙΑΚΑΔΙ ΑΡΙΣΤΗ, TRICESIMAE diei OPTIMAE nequitia fieri satis. Et verè ultima inde mensis toti ferè Græciæ τριακάς dicta est, Atheniēsis verò solis ἡν ἡ μία, ut ex *Polluce* *inferius* expendendo n. 63. ante finem, mirè

comprobatur, & iterum ab *Scholiasse Aristophanis num. 83*. Hisque accinunt diversæ illæ denominationes, *μῆνες δεκάφθιροι* & *ἐννέαφθιροι*: hi enim 29. dierum erant ex *Galeno de dieb. decret. lib. 3. cap. 4*: illi verò tricenī pleni: ideò sic appellati, quia supra 20. dies aliud haberent denarium, quo finirentur, ut post *Scaligerū* notat *Gordonus in opere Chronolog. cap. 17 num. 13*.

21 SECUNDO, in annum simplicem Lunarem undecunq; civilem Græcorum à *Petavio* excogitatum, & pro anno illorum communi Solari, mensibusq; eiusdem tricenī æquabilibus adduxi *Herodotum* † *lib. 1. §. 2*. in verbis enarratis in dicto *cap. 12. §. 3. d. num. 4. & §. 4. num. 3*. quibus vetustissimus is descriptor Historiæ universæ Græciæ, quin & Barbarorum anni, mensiumq; communium tricenorum rationem adeò planis, simplicibusque verbis interfert iuxta nostras in prædictis locis expensionem, ut nullā possint tergiversatione vitari.

22 Et quidem *Petavius* (qui *dicis* † tantum causā *Herodoti* auctoritate ad suam sententiam obfirmendam usus fuerat, sequē eā innixum parum aptè adseveraverat *lib. 1. cap. 5. vers. Nos his auctoritatibus*) cum sese multum re vera ab illo surgēri vidēret varias evasiones paravit. Et primò eum intelligit dicto *lib. 1. cap. 6*. de mensibus tricenī Lunaribus, ex opinione antiquorum Græcorum, à vera tamen anni Lunarī dimensionē aberrantium. Idque probare contendit ab intercalationibus, quarum mentio habetur in iisdem *Herodoti* locis, quæ cum alternis (ut iste ait) fierent annis, inde infert, easdem fuisse cum enarratis à *Censorino cap. 18*. mensis embolimi secundo quoque anno interferti.

23 Sed fallitur † apertè, dum mensis tricenī intercalationem (de qua loquitur *Herodotus*) & Lunarī *Censorini* eandem facit, contra ea quæ resolvimus dicto *§. 4. num. 29*. varias multiplices & aberrantes Græcorum intercalationes expendentes. Et simul in ista *Petavij* notantes, *Herodotum* de duplici mensis tricenarij intercalatione loquutum: utpote de ea quæ exacto biennio fiebat in *lib. 1*: de ea verò quæ post triennium patrabatur in *lib. 2*: sicque percipienda illa huius *Auctoris* *διὰ τρίτου ἔτους*, quæ perfectum & transactum triennium præsubponunt, iuxta tradita per nos *d. num. 29*. In quorum prosecutione & confirmatione nunc à *Petavio* † disquirimus, quid sit intercalationem alternis annis fieri in *Herodoto lib. 1*? Certè respondebit, ista, intercalationem secundo quoque anno faciendam, præferre. Sed tunc instamus, an in principio, vel fine anni fiat? Dicet sanè, in fine anni cum *Censorino* & *Gemino*: ergo alternis annis intercalatio facta biennium exactum præsefert. Quis autem dicet idem esse intercalare alternis annis, & tertio quoque anno; vel, ut proprius loquar, post tertium quemque annum. Id enim verè denotant prædicta illa *Herodoti*, *διὰ τρίτου ἔτους*: & sanè hoc idem est ac si diceres, *διὰ δευτέρου ἔτους*, & *διὰ τρίτου ἔτους* pro eodem usurpanda. *Herodoti* ergo intercalatio mensis tricenī *διὰ τρίτου ἔτους* longè differt à *Censoriniana*, quæ alternis fiebat annis. Ultra quam quòd illa erat mensis tricenī civilis seu communis Solaris, ista verò *Censorini* mensis Lunarī. Licet enim quindecim dies *Censorinus* pro dimidiato mense desumpserit, & interfuerit, non tamen inde contra omnes ferè inferas, Lunares menses in *Censorino* tricenos fuisse: nam usus civilis, qui exactam dierum subputationem non attendebat, & dies præcise integros intercalandos curabat pro 14. diebus & $\frac{1}{2}$. (quibus dimidiatus mensis Lunarī constabat) 15. dies plenos superaddebat, ut qui propius dimidio mensi Lunari accedebant.

25 Et quidē ab his ego ad utrāq; istam intercalationē mensium Lunarum & tricenorū referenda † deduco generalia verba *Diodori* expensa in *d. §. 4. n. 1*. uti iā ibidem advertimus *n. 29*. Ut inde quæ trepidus dixit *Petavius lib. 1. d. c. 5. de ὑπάσει*, & subductione dierū, ab intercalatione mensis tricenī clarè maneant cōprobata, idque nobis saltem debeat, cum à tanto *Auctore* eius nutabunda comprobaverimus.

Cum

Cum autem *Petavius* nec sibi ipsi fecisset satis præpositâ evasione, & adhuc suo menti Lunari civili *Herodotum* verè obstantem prævideret, aliâ solutione usus est d. lib. 1. cap. 6. varijs eius locis: & subinde in lib. 2. cap. 73. securissimè asserens, *Herodotum* de mensibus Lunaribus tricenis in pluribus Græciæ partibus adhuc suo tempore vigentibus loquutum, idque innuisse putavit, dum plerosque Historicus ille antiquus ait: Διὰ τρίτου έτους έμβαλαν ήμερας, & ήραιων: à quibus *Petavius* (ut iam notavimus *supr. num. 15.* ita infert: Ergo seculo adhuc *Herodoti* Lunarem annum diebus 360. menses singulos tricenis absolvi multorum animis insita, & παρρησιάζομαι erat opinio.

26 Hic nobis certè multa occurrunt: sed illud primo † loco examinandum, an *Herodotus* (universæ Historiæ Græcorum, ut prædiximus, enarrator) id quod de mensibus tricenis edixit ad plerosque Græciæ populos retulerit, an ad omnes? Et quidem si verba *Herodoti* per nos expensa dicto §. 3. num. 4. attentè inspiciantur, clarè nobis demonstrant, eum de Græcis in genere, ut aiunt, loquutum fuisse, quèadmodum & totius Ægypti anni formas & intercalationes ibidem enarraverat. Imponit ergo *Petavius* *Herodoto* intercalationem quibusdam Græciæ partibus (ac ipsum decebat) contingentem, & generaliore subtrahit universam Græciam continentem. *Universam* dico, & iustè quidem, cum & post *Solonem* Athenis annus communis, & menses tricenarij in usu fuerint, ut ab *Hippocrate*, *Aristotele*, & alijs plenissimè probavimus in d. §. 4. Ut ab his planum fiat *Herodotum* universali oratione eloquutum, suo tantum ductu *Petavium* limitasse & restrinxisse: & *Censorinum* ex adverso (de aliquibus Græciæ partibus, aut populis, de quibus loquitur in dicto cap. 18. præcise intelligendum) ad universam Græciam inconcinne retulisse in lib. 1. cap. 3. & 4. & alijs. Quod certè valde mirandum & notandum.

27 Et multo magis quod is ipse *Petavius* postea in se † adseruit & resolvit 2. to. lib. 9. c. 39. ubi *Herodotum* universe atque ἀόρις ista descripsisse ratus est.

28 Ad hæc *Petavius* in verbis illis proximè relatis † & ήμερας ήραιων, quæ *Herodoto* tribuit, eundem subductionis dierum mensis intercalarij auctorem facit, & quidem ήραιων, seu subductionem concedimus, ex dictis *suprà* cum *Diodoro*: at prædicta verba *Herodoto* (quem interpretamur) certè imposita notamus. Quod si *Petavius* ea in suo adinvenit *Herodoto*, cur, quæso, hanc subductionem nutans asseruit? ut *suprà* advertimus. Vides ut iste *Herodotum* versicolorem facere destinavit ad sua adstruenda, & simul obfirmendam illam suam conclusionem: Ergo seculo adhuc *Herodoti* Lunarem annum, &c.

29 Sed & ad exterminandam præfatam *Petavij* illationem sequentia in summa † superaddenda duco. Primum ipsum à lege *Solonis* (quam generalem subponit, & omnem Græciam tenentem & ascientem) clarè enuntiasse in lib. 1. cap. 8. vers. *Adiungit*, universam Græciam menses Lunares plenos & cavos observasse. Qui ergo fieri potuit, ut *Herodotus* rerum & rituum Græcanicorum scientissimus (quo ex capite eum extollit *Dionysius Halicarnaseus* in epistola ad *Cn. Pompeium*) mensium tantum tricenorum mentionem fecerit, & rationem inierit post legem *Solonis*? Nisi dicas, eum extra Athenas iam diù degentem (ut observat *Dionysius*) & totius Græciæ Historiâ aggressum eius annis & mensibus comunibus & civilibus usum fuisse, & singulares Atticos præterisse. Quos certè *Solon* omnium primus adinvenit, ex iam dictis *suprà* (ista *Petaviana* secundo loco subinde infringentibus) Tertio exploduntur à suo Auctore, qui lib. 1. cap. 7. menses tricenos facit Solares, simulque latentes & reconditos, ut illicò videbimus. Quarto noto, eundem *Herodotum* lib. 3. seu in *Thalia*, cap. 22. & 23. cum de annis Persarum & Æthiopum agit, præcise intelligendum de Solaribus; ut inde de eisdem eloquutum in præcedentibus libris clarè subinferamus.

Demus denique, antiquissimos Græcorum Lunaribus cursus exactioris ignaros triginta dies cuique mensi accommodasse (id quod Ægyptijs contigisse innuit *Diodorus lib. 1.*) quis non videt quo tempore *Herodotus* historiam suam conscripserit, errorem istum Ægyptiorum simul cum annis Lunaribus 30. tantum dierum, de quibus in *Diodoro supra*, cessasse: & illis menses tricenos (ut ab eodem *Diodoro* apertissimè probabimus *infr. num. 126.*) Solares civilesque fuisse: & quinque appendicibus, sub finem cuiusque anni interfertis, eisdem anni naturalis cum mensibus prædictis peræquationem fermè curasse? Ut inde perquam evidens fiat, *Herodoti* seculo Græcos, insignes Ægyptiorum scitamentorum imitatores, menses 12. tricenos Solares civiles itidem egisse, cum quinque diebus appendicibus & quadrante, annū vertentem integrantes. Quæ sanè consideratio funditus evertit quæcunque *Petavius* de mensibus tricenis Græcorum Lunaribus sæpe sæpius scriptis suis intermiscuit.

30

TERTIO LOCO pro anno cōmuni, & mensibus tricenis Græcorū expendimus † in d. §. 4. n. 6. *Plinij* testimonium de 360. statuis *Demetrio Phalereo* dicatis (quarū itidem meminit *Diogenes in eius vita*) & verba illa *Plinij*: *Nondū anno hunc dierū numerum excedente*, à *Varrone* confirmavimus, dicente: *Demetrium tot statuas adeptum, quot lucas habet annus absolutus.* Sed his occurrit *Petavius lib. 1. cap. 8. vers. Sequitur*, dicens: *Eadem insuper ad Plinij, Varronisque locos adhibenda responsio, quos & Ægyptiacam Solaris anni descriptionem, ac menses æquabiles ante oculos habuisse verisimile est. Plinius quidem cum illud adiicit: Nondum anno hunc numerum dierum excedente, ad Iulianam formam, & mensium distributionem adiecit animum, in qua quinque & interdum sex appendices dies, quæ hætenus velut peregrinæ, ac superflue ab ipso anni corpore reiectæ atque ætuary loco in calcem coniectæ fuerant in annū ipsum, & naturalium dierū obsequia receptæ sunt, adeoque mensibus varijs superfusæ. Propterea cum annus antea diebus 360. definitus est, quoniam reliqui quinque extranei quodammodo, Solisque vias in fine consliterant post Iulij Caesaris ordinationem anno Solari 365. dies imputari cum quadrante cepti sunt. Non alia mens *Plinij*, cum hæc scriberet, fuit. Hæc ut exactius percipiantur, præmittendus est idē *Petavius lib. 1. c. 5.* ita dicens: *Quoniā duo præcipua sunt sidera, quæ labentē annum calo deducunt, quorum conversione gentes omnes tempora metiuntur, vix ulla natio fuit, quæ tametsi ad alterutrius annuū orbem ac circulum civilia intervalla digereret, non alterius quoque rationem habuerit. Itaque & qui Lunaribus annis utebantur, Solares motus nihilominus observabant: & qui popularem annum ad Solem accommodabant, aut ad eum propius accedebant, ut Ægyptij, Lunæ interim rationes adhibebant. Sed illud interfuit quod alterum annum publico usu, ac civili palam explicarent, alterum velut opertaneum & reconditum habuerint, ut eius ratio solis Sacerdotibus aut peritis constaret. Nā & Ægyptij cum æquabili suo anno periodos Lunares implicabant: & Iudæi ipsi, quibus ad Lunam descriptus erat annus propter embolismos & cardines, sive Tekuphas Solaris anni modum aliquem statuerant. Quocirca Græcos minime dubium est utrumque annum domesticis intervallis esse complexos, quamvis unius dumtaxat usum exererent. Nec enim aliter vel easdem tēpestates representare possent, nisi Solis ratiocinia sequeretur: vel novilunijs, ac plenilunijs festos illigare dies; si Lunaribus circuitus planè expertes fuissent. Sed illud queritur, ecquod nā genus anni populare, vulgoque cognitū & usurpatum habuerint: cuius sensus ad omnes etiā imperitos manaret. Et subinde resolvit, Græcis annum & menses Lunares manifestos fuisse, & in usu publico & civili: annum verò Solarem opertaneum & reconditum habuisse. Et hoc ipsum repetit in cap. 7. ubi & menses tricenarios, seu Solares latentes facit. Et quidem ab his generalem solutionem, seu mavis evasionem præparat omnibus Antiquis prioris notæ Auctoribus, in quorum scriptis anni communis & mensium tricenorum Solarium mentio aut ratio est. Quibus cum, à mensibus tricenis Lunaribus expressis (de quibus *Herodotum* intelligendum adseveraverat) re**

vera

vera destitit. Deque anno & mensibus istis latentibus demum intelligit *Plinium* in verbis *suprà* expensis.

Sed hæc affectata, & nullius testimonio obfirmata, noveque à *Petavio* inventa ex multiplici corruunt capite.

31 PRIMÒ, *Hippocrates* † & *Aristoteles* passim, imò ferè semper in rebus Medicis & naturalibus edocendis & demonstrandis anno communi & mensibus istis tricenis usi sunt in pluribus locis per nos congestis in *cap. 12. §. 4. ex num. 9.* Quis autem audebit dicere, istos rerum Medicarum & Naturalium primores Doctores anno & mensibus reconditis usos cum omnes edocere contenderent, & civiles populi, eosque Lunares (ex *Petavio*) longè aptiores omisisse?

32 Ad hæc, *Plinius* rem apertam † & civilem publicamque Athenis contingentem enarrat, & ab annuo conprobat cursu: ergo à civili & communi, omnibusque in usu, alioquin ineptè ratiocinaretur. Quid quòd si annus tantum Lunaris esset Atheniensibus *civilis* temporibus *Demetrii*, *Plinius* & ante eum *Varro* tractationem suam magis miram facerent, & statuarum *Demetrio* dicatarum ingentem numerum aptius & plenius commendarent, si eum anni dies non æquasse, sed superasse enuntiarèt. Ecquis non videt, illum statuarum numerum anni communis & civilis diebus ex integro respondisse: Atheniensesque curasse (ut colligitur ex *Varrone* & *Plinio*) ut tot essent statue, quot dies annui cursus civilis, non plus minùsve: idque non sine mysterio, sed ut Respublica omni tempore, seu quoquam die, gratias acceptorum beneficiorum *Demetrio*, velut præ oculis stanti, rependeret.

33 SECUNDÒ vidimus, ut *Petavio* cum satisfacere conaretur *Herodoto*, menses illius tricenos Lunares, apertosque fecit simul cum anno communi; nunc autem eosdem latentes, & velut subterraneos fingit in *Plinio*, & prius in *Aristotele*, ex notandis *infra*. Ut inde magnam eius inconstantiam † & contrarietatem miremur, qui tam paucis interiectis lineis eundem annum & menses, Lunares & Solares, apertos & coopertos esse voluerit: *Herodotum* interpretatus in anno & mensibus Lunaribus, & apertis; *Aristotelem* verò & *Plinium* in Solaribus, eisdemque latentibus. Ecquis, quæso, *Petavio* ista adeò adversantia subpeditavit? unde desumpsit? quamve causam dissensionum annorum & mensium inter hosce Auctores habuit? Cur isthæc in re tam seria, debitamque auctoritatem destitutam subiecit? Miseret me certè istius, cum adeò ingentia machinamenta mente concepisse perspicio.

34 TERTIÒ, noster *Petavio* lib. 1. cap. 8. ab *Scaligero* lib. 4. in princip. eiusque nomine subpresso, annum τὸ φῶς † & natura Solarem adserit: Quoniam sideris huius conversione simplici definitur: & Lunarem artificialem facit: Quia simplex non est, sed ex duodecim & interdum 13. Luna cursibus, ac periodis constituitur. Quis autem patietur, sinetque *Petavio* annum NATURALEM Græcis (in Physicis & Politicis dexterrimis) operaneum & latentem constituentem, & ARTIFICIALEM ex contrario communem & civilem conficientem seu confingentem? Aut quis sibi suadebit, verum & naturalem annum velut tenebris involutum, & vi naturæ (semper, ut ait *Satyrus*, recurren- temente) præclusa, artificialem, seu constitutum tantum annum civilibus rebus & usui populi adaptatum? Hæc nec ulli *Petavio* uspiam suasurum securissimè nobis pollicemur.

35 QUARTÒ, à proximè propositis *Petavio* eod. cap. 8. subinfert, cum de anno simpliciter loquimur, eiusque conversione, de Solari † tantum intelligendum etià apud Iudeos & Græcos antiquos, ab his autem velut evidenter sequitur utrisque annum communem seu Solarem civilem fuisse, ut resolvimus in *cap. 12. §. 2. & 4.* Alioquin dubia anni pronuntiatio tacitum & operaneum tantum annum denotaret, non expressum simplicem civilem & communem, qualem *Petavio* Græcis facit annum Lunarem.

QVIN-

36 QUINTO, annus communis 360. dierum in suo (ut aiunt) genere † conflans & perfectus est, etiam ante quinque dierum appendicum cum quadrante adiectione, ut agnoscit *Petavius* in verbis *supra* expensis dicti *cap. 8.* Cum ergo is *Auctor* annū naturalem Solarem vertentem 365. diebus & $\frac{1}{4}$. constantem opertaneum & recōditum, & alienum ab usu civili facit, & accommodum tantum ad sacra, æquandaq; tempestates, annum communem 360. dierum (de quo agunt *Plinius* & *Varro*, ceterique relati, & alij plures *inferius* referendi) aperte excipit ab ista sua anni adumbratione, ut qui alius est à Solari vertenti & perfecto, nec aptus quidem per se ad dimetiendas anni tempestates. Manet ergo in *Plinio* & reliquis annus communis à duodecim mensibus tricenis æqualibus conflatus, patens apertius & passim obvius; ac subinde eius menses triceni liberi erunt ab ænigmatico anno, quem *Petavius* omnium primus adstruxit. Sed neque is ipse apte cum anno verè Solari recōdito menses itidem tricenos intermiscuit, cum annum communem tantum respiciant, & hunc quidem liberum à subpressione anni vertentis per *Petavium* excogitata. Qui planè ab istis deprehenditur, terminos (ut aiunt) confundens, & eandē incassum subponens causam anni verè Solaris vertentis 365. dies cum quadrante integrantis, & anni communis 360. tantum diebus constantis.

37 SEXTO, cum *Petavius* magna anni communis & mensium tricenorum ubique occurrentium mole esset obpressus, & opertaneos suos annos & menses iam diu latentes † continere non posset, tandem subcubuit, eosdemque Græcis in usu fuisse velut pedetentim admittit varijs locis: & primum in d. *lib. 1. cap. 7.* ita Latine & verè quidem à *Theodoro Gaza* ait: *Dupliciter igitur contemplabantur, annum nempe alterum diebus circumscribebant 360. quem ad Solem accommodabant, quod in totidem partes signifer tributus sit: cuius anni quintam partem dies esse duos & septuaginta dicit Aristoteles. Alterum diebus 364. desinebant ad Lunæ circuitus. Tum pro cuiusque ratione mensis est 354. ut alios ad Solem, alios ad Lunam descriptos adhibebant, atque istis quidem triginta, illis vero quinque dies intercalarios appendebant, aut præter quinque, si quid insuper quartus quisque exiens annus auferret: istisque sequentia subiungit: Hæc Gaza, & quidem verè.* Cum ergo *Gaza* annorum & mensium Græcis usitatorum formam æquè descripserit, nec quidquam de tacitis & implicitis annis & mensibus dixerit, nec senserit: quin potius totum contrarium denotet eius oratio generalis, seu absoluta (quæ menses Lunares expressos, tricenos verò latentes esse nō patitur) istaq; *Gazæ* sententiam laudet & probet *Petavius*, non abs re erit asserere, ipsum annum communem, & menses tricenos apertos subposuisse, & simul adprobasse. Dices eidem *Petavio* hanc *Theodori* doctrinam, & aliorum cōsimiles displicuisse antea eodem *lib. cap. 4.* Sed hoc nihil aliud parit præter *Petavianam* † ἀντιλογίαν: & simul urgentem quandam suspicionem, quod is à varijs dicterijs & perquisitionibus diversorum Amanuensium ista (quin & alia plura repetitionis & contrarietatis vitio laborantia) concinnaverit. Nos autem eius *posteriora* (quæ semper, ut est in dicterio *meliora*) attendimus tantum laudamus & probamus: & quod menses parturitionum tricenos insuper fuisse Græcis idem *Petavius* velut subposuerit dicto *lib. 1. cap. 8. vers. Præterea*.

39 Ad hæc, *Petavius* disertius pro anno communi & mensibus tricenis silet *lib. 1. d. cap. 8. in princip.* ubi eos ordinarios † vocat: & quæ *Scaliger* de anno isto, & mensibus prædictis (communi aliorum placito adhærens) affirmaverat, *Petavius* expressissimis adeo verbis probat, ut si anno prædicto communi *civilis* nomen condonare dignaretur, exuisse omnino videretur conceptam antea de anno Solari opertaneo, mensibusque tricenis latentibus opinionem.

Ab istis idem *Petavius lib. 4. cap. 6: Quo tempore* (ait) *epocha Seleucidarum, & Alexandræ condita est, anni Lunares erant, ut & Græcorum fere omniura & Iudæorum.*
Qui-

- 40 Quibus sanè verbis non omnibus † Græcis annos Lunares civiles tunc temporis fuisse agnoscit. Cumque ad Macedonum annos & menses hoc referri non possit, quandoquidem *Petavius* eos Lunarium numero recensuerit, & in anno Iuliano sursum & deorsum vagari adseveraverit *lib. 1. cap. 29.* videat nunc ipse, quos excipit à regula, quâ verbis generalibus; aut absolutis sæpè & sæpius d. *lib. 1.* firmè proposuerat, ut illi demonstramus, in omnibus Græciæ regionibus, & insuper Athenis mensium tricenorum eundem usum & post Solonem perdurasse.
- 41 Id quod ipse *Petavius lib. 1. cap. 4. in princip.* dexterrimè † eruit ab *Epiphanyo bæreſi* § 1. nisi quod tricenorum mensium usum apud Athenienses admittit post emendationem Iulianam, adhuc simul persistens & adserens hos recôditos antea fuisse. In quo multipliciter notandus est. Primò, dum *Epiphany* sententiam & subputationem ad annum & menses Iulianos refert: est enim longè verius, & antè annum Iulianum † Athenienses mensibus tricenis æquabilibus usos: deq; his intelligendum *Epiphanyum*, ut *Petavius* sibi contrarius adseruisse videtur in *notis ad d. bæreſin* § 1. in verbis *infra* suo loco expendendis. Secundò, menses tricenos post Iulianam editionem ab Atheniensibus admissam adprobat *Petavius*, in quo sibi ipsi eodem loco iterum † contrariatur, cum menses Iuliani non sint triceni æquales. Video eum respondentem, Athenienses & in anno Iuliano quinque dies appendices cū quadrante more Ægyptiorum Thebanorum, aut Alexandrinorum novè post castigationem anni Iuliani intercalasse. Sed, quæso, ubi sunt ista? Si enim *Petavio* non solum adscititias responsiones undequaque paranti, verum & ariolanti, & hallucinanti, & pro libito confingenti indulgendum est, ipse certè annorum & mensium antiquorum moderator erit & arbiter. Tertiò ex *Hesodo*, *Thalete*, *Herodoto*, *Hippocrate*, *Aristotele*, & alijs per nos expensis in *cap. 12. §. 4.* appetitissimè deprehenditur, menses tricenos semper Atheniensibus in usu communi fuisse: malè ergo anni Iuliani novationi † ista tribuit *Petavius*: & ab ea, annum Solarem, & menses istos antea reconditos civiles esse cœpisse, securissimè adserit, dicens: *Hæc prima mutatio, qua annus ex recondito civilis est factus.* Nec enim maiore fiduciâ proloqui potuisset, si ab *Herodoto*, *Thucydide*, aliòve eiusdem notæ illorum temporum, vel subsequantium, utpotè à *Diodoro*, *Plutarcho*, *Polluce*, & consimilibus ista diduxisset. Denique *Petavius* suam reconditi anni Solaris & mensium tricenorum latentium inconcussam
- 45 observantiam † pervertit, quando in *lib. 1. d. cap. 8. vers. Quintus*, præpositis circa annum Solarem hæc subiungit: *Qui licet diebus absolvatur 365. cum quadrante, in eo tamen soli 360. ordinarij ac proprij communi iudicio censebantur, reliqui vel appendix quædam erat & accessio.* Nec mirum id esse debet, quoniam Græci Solaris anni modum, atq; usum ab Ægyptijs Sapientibus didicerant. Nam Solonem & alios veteres, tum Platonem & Eudoxum deinde cum Ægyptiorum Sacerdotibus arctissimam scimus habuisse consuetudinem, ab hisque arcana multa percepisse; quare illorum exemplo duodenos menses æquabiles observabant. Ecce Solonem & post eum Platonem, Aristotelem, & consimiles (quorum sententias, aut scripta Antiquitati debemus) anno communi, & mensibus tricenis Ægyptijs usos ex sententia *Petavij*: idque certè ipsum in aliorum antiquorum libris invenimus partim iam citatis, partim *inferius* referendis. Vbi ergo annus iste opertaneus? In operto sanè, & extra fidem omnium quotquot hucusque
- 46 scripserunt, uno excepto *Petavio*. Qui simul lapsus † est, dum Solonem & Platonem æquos anni Solaris, & mensium tricenorum observatores facit: quandoquidem Solon agnovit tricenos menses, non utique ut eos observaret; quin potius ut immutaret, & illorum vice Athenis Lunares induceret: id quod verè, saltem quoad civilia, consequutus fuit, ut constat ex *Plutarcho in eius vita*, & clarè præsubponunt, quæ ab *Aristophane* & eius *Interprete Antiquo* adnotavimus in *cap. 12. d. §. 4. num. 27. & 28.*

SEPTIMO demum & ultimo loco ad exterminationem huius anni Solaris recō-
diti cum suis mensibus tricenis latentibus *Plinio* impositi noto, *Petavium* in hanc
47 dubio procul adductum suspicionem, & *ὑπολαβὴν* ab exemplo † anni & mensium
Lunarium velūt latentium, & nobis adhuc vigentiū ad passionis CHRISTI Domi-
ni nostri annuam commemorationem & Paschatis celebrationem, & subinde Fe-
storū mobilium. Sed hæc longè diversa res est, quæ suā speciali innuitur causā. At
Solaris annus, mensesque triceni omnibus in rebus quibusque Græcis (Athenien-
sibus exceptis) ante commendationem Iulianam in usu fuere, ut iam demonstravi-
mus. Quin & ipsos Athenienses illis usos etiam post Solonem in Astrologicis, in
Medicis, & Naturalibus, in Ætatū designationibus, & quibusvis populi rebus, ex-
tra ea, quæ leges, iudicia & alia civilia respiciunt: quibus tantum lex Solonis obti-
nuit, ut proximè advertimus, & latius vidimus & probavimus in d. §. 4. ex *Plinio*,
Diogene, *Hippocrate*, *Aristotele*, *Gemino*, & alijs.

Ab his omnibus clarè evincimus, anni & mensium oportaneorum confictā res-
pensione *Plinio* satis non fieri.

VNDÉ *Petavius*, qui ita se rē habere verè præsensit, aliam verbis illis Plinianis:
48 *Nondum anno hunc dierum numerum excedente*, paravit solutionem † in dicto cap. 8.
dicens: *Non alia mens Plinij, cum hæc scriberet, fuit, aut si fuit, aberravit*: ô bone Deus!
quantas his dictis *Petavius*, ab illa unda collisus, ab ista demum confictus, tragœ-
dias nunc excitat, cum disertissimis istis verbis duo miranda proponat & decidat
simul: primum sese reconditam istam annorum & mensium antiquiorum historiā,
seu notitiam plenius & exactius his ipsis, qui annos illos & menses fere vixerunt,
percepisse & calluisse. Secundum (quod ultra omnem expectationem constitutum
video) se *Plinio* & *Varroni* (antiquæ eruditionis parentibus, ut insignia demonstrat
eorum monumenta, & amissorum, proh dolor, memoria) præstare hîc posse non
puduit contendere & suadere. Ijs certè, & consimilibus sese subponit absurdis, qui
adeò devia adstruere conatur.

QUARTO PRINCIPALITER, in comprobationem anni communis, & mensium
49 tricenorum Græcis usitatorum perpendimus in d. cap. 12. §. 4. num. 7. *Cleobuli* † al-
legoriā, sive ænigma in *Diogene*, cui *Petavius* suam anni Solaris oportanei & men-
sium lateantium resolutionem malè accommodat, ex dictis proximè. Quibus adde
ænigmatum omnium (obscuram & involutam quæstionem semper continentium,
Quintil. lib. 8. institut. Orator. cap. 6. A Gell. lib. 12. cap. 6. Alciat. lib. 4. parergon, cap. 19.)
veram dignosin & enarrationem semper in res notissimas, & omnibus obvias in-
cidere, seu dissolvi, ut suo consent lepore, & aptis salibus sint condita; aliās enim
si operata designarent, ænigma esset ipsa ænigmatis dissolutio, ac re vera vult *Peta-
vius*, dum *Cleobuli* ænigmatis solutionem à rebus cōmunibus, notisque, & usu om-
nium existentibus dimovet, & ad recondita & obstrusa solis Hierophantis, & As-
tronomis nota refert.

50 QUINTO NOSTRA confirmavimus d. §. 4. num. 7. † *Thaletis* (unius è septē Sa-
pientibus Græciæ à *Petavio* prætermissi) sententiā in *Diogene*, qui ut ibi notavi-
mus, tam annum Solarem, quàm menses tricenos agnovit, & Græcos docuit. Hæc
quæ *Petavius* non prævidit, nunc certè curabit, ut recadant in illam suam genera-
lem & præmeditatam absolutionem, anni scilicet 360. dierum, & mensium trice-
norum Lunarium, in opinione præscorum Græcorum. Sed certè nil agat, ex iam di-
ctis, contra istos subposititios menses Lunares. Tum etiam, quia *Thales* de anno
Solari vertenti agit, ut probavimus in d. §. 4: quò fit, ut eius menses triceni ad annū
prædictum Solarem relati Solaribus præcise sint accensendi. Quòd si ad annum
reconditum & menses tricenos latentes recurrerit, maior erit ipsius lapsus, iuxta
suprà tradita, & simul vim manifestam inferet *Diogeni* apertè loquuto de anno, &
men-

menſibus manifeſtarijs à Thalete Græcis in uſum civilem, & reliqua præpoſitis.

- 51 SEXTO EXPENDIMVS in dicto §. 4. num. 8. eundem *Diogenem* & in *Solone*, qui ut *biographus* iſte ait: *ἠξίωσε τὸ τοὺς Ἀθηναίους τὰς ἡμέρας κατὰ σελήνην ἀγαγῆναι*, Monuit Athenienſes, ut dies ad Lunam dirigerent: quæ clarè præſeterunt ante Solonem menſes (in duodecim diſiſos partes iuxta ritum Ægyptiorum) non ad Lunam, ſed ad Solem fuiſſe accommodatos. His dum *Petavius* reſpondere conaretur in perſona *Scaligeri* (qui unus è multis) ita ait *lib. 1. cap. 8.* (poſt alia cōſimilia adducta antea in *cap. 6.*) Adiungit ad ea *Lærtij* locum, qui in *Solonis vita* refert, contendiffe iſſum ab Athenienſibus uti dies ad Lunam exigerent *ἠξίωσε τε, &c.* ergo, inquit *Scaliger*, Lunares antea non erant: nam id quod volebat impetraſſe ab Athenienſibus confirmat in eius vita *Plutarchus*, ut *cap. 4. ſupr. declaratum eſt.* At cum Lunarem quidem ante Solonem annum Athenienſes adhiberent, ſed vitioſum & iuſto longiorem, nimirum 360. diebus, ceterorum Græcorum more, conſtante, primus ad emendationem anni *Solone* ſe contulit, & Auctoꝝ ſuis exſtitit, ut caſtigatiorem Lunarſ anni modum adciſcerent, hoc eſt, plenos caviſque menſes alternis agerent, quod ex *Gemino* perſpicuum eſt. Sed hæc, quæ cum de *Hefiodi* auctoꝝitate ageremus, pleniffimè iam expoſuiſimus, adhuc alijs medijs & modis veniunt refellenda. Primò, ex iam dictis in d. §. 4. ubi planè plenè quæ evicimus, illa κατὰ σελήνην ad excluſionem meſium Solarium fuiſſe appoſita. Et nunc addo, eadem ἀντίθεσιν & facere alijs illis κατὰ ἥλιον, ut in *Gemino* dicente, *πρόθροισ γὰρ ἢ τοῖς ἀρχαίοις τοὺς μὲν μῆνας ἀγαν κατὰ σελήνην, τοὺς δὲ ἐνιαυτοὺς κατὰ ἥλιον*, & apertius in *Galeno* inferius referendo num. 74.

- 53 SECUNDO aberrat valdè *Petavius*, dum Solonem Athenienſibus menſis cavi & pleni & auctoꝝem facit ad civilia: hæc enim, ad Aſtronomiæ ſcientiam tantum accommodanda, malè traducit ad legem Solonis, in qua menſes ijdem ſemper & æquales, & inde dies triceſima ἐν ἡμέρᾳ τελευταία & prima dicta, ut iam *ſupr.* adnotaviſimus in num. 19.

- 54 TERTIO deceptus fuit *Petavius*, dum à præpoſito *Diogenis* in *Solone* loco elicit, annum civilem Athenienſibus Lunarem fuiſſe, cum de anno civili, ſeu communi Græcorum ibi nulla ſit mentio: & id enim tantum unum enarrat *Diogenes* Solonem Græcos monuiſſe, ut dies ſecundum Lunam componerent, id eſt, menſis dies, ut interpretatur *Plutarchus*, & antea *Ariſtophanes* per nos relati in dicto §. 4. Dicit *Petavius*, ab ordinatione menſis ad Lunam ſubſequi aliam anni ad eandem, cum ex menſibus Lunaribus annus Lunarſ præciſe conſtituitur, ut *is ipſe* arguit *lib. 1. cap. 5.* Sed illatio iſta certa non eſt, ut quamevidentiſſimè elicieſmus *infr.* in ſect. 4. num. 136. Demus tamen nunc à menſibus Lunaribus annum præciſe Lunarem componi, adhuc *Petavius* à ſeparatis inferit, quod attinet ad annum Lunarem civilem Græcorum ab ipſo omnium primo excogitatum. Nullus namque unquam iſta admittet: *Solon Athenienſibus menſes Lunares civiles dedit: ergo & annum Lunarem civilem ſimul fecit*: alia quippe ratio fuit menſium apud Athenienſes, alia annorum; illi namque ad Lunam ſunt directi, iſti ad Solem, ut ex *Gemino* (exactiſſimè elucidando) adnotabimus *infr.* hoc cap. dicta ſect. 4.

- 55 QUARTO, *Petavius* menſis civilis Athenienſium veri ſignificati ſeſe ignarum & clarè oſtendit. *Athenienſium* dico: nam etſi anni, ſeu menſes civiles implurimum illi eſſent, quos quæque civitas ſtatuebat, ut ex *Cenſorino* cap. 19. & 22. notaviſimus in cap. 12 §. 1. num. 8 & 9. Athenienſibus tamen poſt legem Solonis duplex fuit menſis, primus civilis, id eſt, πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν, iuxta politicum ductum, ſeu iſtitutionem, & is quidem Lunarſ fuit; alius popularis, ſeu communis, & is Solarſ tricenarius æqualis. Primus qui à lege Solonis fuit inductus, ad ritus, ſeu ſacra, & iudicialia, & quævis alia civilia, velut uſuras, teſtamenta, & conſimilia, ius publicum, vel privatum reſpicientia, referri debet. Secundus ad tempora parturitionis humanæ,

næ, & annos ætatum, aliaque huiusmodi, istumque propriè vocabimus *cōmunem*,
 seu *popularem* mensē, cuius sæpè & sæpius ratio est in *Hippocrate*, *Aristotele*, & alijs
 relatis in d. §. 4. & *inferius* iterum adducendis. Primum verò more Iurisperitorum
 dicemus, *civilem*, quo sensu *verba civilia* dicimus in l. *verbis*, D. de *vulgari & pupillari*
substitut. & *civile negotium*, *officium auxilium*, & similia latè congeſta in DISPUTA-
 TIONIS nostræ cap. 2. §. 1. in lat. 13. sect. 4. num. 293. Et quidem hic est ille mensis ci-
 vilis Solonis, irritus ab *Aristophane* iam per nos commemorato in d. §. 4. num. 27.
 Deque eodem intelligendi sunt *Geminus* & *Theon* relati à *Petavio* lib. 1. c. 5. uti cla-
 rè præferunt illa *Gemini* (iam *suprà* adducta in expēſione *Hesiodi*) ἐστὶ δὲ μὲν δ' ἀρκ-
 α. α. τὸς μηνῶν χρόνος, κατὰ πρῶτον ἡμέρων καὶ 29 1/2, οἱ δὲ πρὸς τὴν ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΑΓΩΓΗΝ
 6. λ. ὁλοσχερέστερον λαμβανόμενοι μηνῶν χρόνοι εἰσὶν ἡμέραι καὶ 30. Tempus exacti mensis As-
 tronomoru n dierum est (ut diximus) 29. 1/2 33. At menses CIVILES Atheniensibus lege
 instituti, capiti faciliores, dierum tantum sunt 29. & 1/2. & illa *Theonis* in *Arat.* τοῦτω δὲ τῷ
 μηνί (subaudi *Lunari*) ἐχρῶντο πρὸς τὴν τῶν πολιτικῶν ἡμερῶν ΔΙΑΙΩΣΗΝ, Hic sa-
 nè dierum mensis numerus Atheniensibus ex INSTITUTO in usu fuit. Et ab his
 est, ut cum *Geminus* in præallegato loco subdidit, Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ κατὰ πόλιν
 μῆνες ἄγονται πλήρεις καὶ κοῖλοι, illa κατὰ πόλιν referenda sint ad præcedentia, πρὸς τὴν
 πολιτικὴν ἀγωγὴν. Addo πόλιν nomen (arci in medio Athenarum sitæ primitus indi-
 tum, ut ex *Pausania*, *Thucydide* & *Plutarcho* in *Pelop.* notat *Meursius* lib. 6. *Atticarum*
lect. cap. 33.) ad civitatem postea referri cœpisse: dein ad cives: & subinde ad pri-
 mores Rempublicam moderantes, ut in *Politic.* *Aristot.* ita ut mensis κατὰ πόλιν in
Gemino aptè referatur ad inductum ex lege lata à Solone, quo tēpore officio Ar-
 chontis † (qui anno nomen dabat *Pollux* lib. 8. cap. 9. *Libanius* in argumento *Oratio-*
 nis contra *Androtionem*, pulchrè *Philon* in lib. περὶ Ἀβραάμ) functus est Athenis, ut
 voluit *Sigonius* lib. 1. de *Republ. Athenien.* cap. 5. novissimè *Meursius* in lib. 1. de *Archon-*
 tibus *Athenienf.* cap. 12.

Remanet ergo ab istis satis superque probatum, Athenis menses *civiles* ex lege
 Solonis diversos fuisse à communibus & popularibus, quibus *Hippocrates*, *Aristote-*
les, & alij usi sunt in designandis ætatum annis, & parturitionum humanarum tem-
 poribus, alijsq; re consimilibus. Vt inde tantum absit à lege Solonis *Petavij* opinio-
 nem posse comprobari, quin potius ab ea omnino refellatur & corruat. Sed cum
Petavius præfata callere non potuisset, mirari quis non debet, si menses *civiles* At-
 ticos cum vulgaribus communibus, seu popularibus confuderit.

SUBHAEC quinto loco *Petavius* lapsus est, dum legem Solonis universam Græ-
 ciam affecisse, malè subponit, ut iam prævidimus. Etenim & quo deinceps tempo-
 re Athenienses eius imperio potiti sunt, Lacedæmonibus, Megarenſibus, & reli-
 quis menses tricenarij *civiles* & cōmunes simul fuere, uti clarè deducitur ex *Dio-*
 doro, *Polluce*, & alijs iam per nos relatis in d. §. 4. & rursus expendendis *inferius*. Nec
 sustineri potest idem *Petavius*, quādo in lib. 1. cap. 6. asseruit, mensiū castigationem
 à Solone inductam reliquas Græciæ civitates imitatas † fuisse: hoc enim vel à *Ly-*
 diato iam per nos improbato d. §. 4. num. 8. desumpsit, vel à se didicit *ipse*, contrarius
 certè *Polluci*, *Plutarcho*, *Gemino*, & alijs iam per nos relatis d. §. 4. & iterum *inferius*
 expendendis.

SEXTO à vero valdè deviauit d. cap. 6. dū emendationem mensiū Solonis, & eo-
 rum ad Lunam reductionem facit nutabundam, † cum per se patens, certa, & A-
 theniensibus in civilibus usu inconcussa fuerit recepta, ut vidimus *supr.* & in d. §.
 4. ex num. 27 Etenim quod *Petavius* de Trieteride, Terraëteride, & Octaëteride
 ibidem ex *Censorino* & *Gemino*, istis comminiscitur, res alia longè diversa est, & du-
 bio procul referenda ad τὸν μηνῶν χρόνον ἀκριβέστατον, mensis *Lunaris* accurati, ab Astro-
 nomis observati intercalationē, de qua illi tantum loquuti sunt, ut patet ex præpo-
 ſiti

siti *Gemini* loci prioribus illis verbis : ἐστὶ δὲ μὲν ἀρχαῖος μὲν αὖτε χρόνος, &c. iunctis his quæ latius & expressius in proposito ediderunt *Censorinus* in cap. 18.

59 Demum prædicta omnia in *Petavij* responsionem ad *Diogenem* in *Solone* supra expensum, apertissimè obfirmamus † à *Gemino* in verbis illis proximè expensis, *πρόθεσις γὰρ ὑπὸ τοῖς ἀρχαίοις*, &c. quæ aptissimè nunc, & latius *infr. sect. 4.* referimus ad legē à *Solone* rogatam, ut Athenienses mēses ad Lunā reducerēt, attentā voce illā *πρόθεσις*, ita ut primum Atheniensium propositum mensis secundum Lunam agendi à lege *Solonis* initium habuerit ex sententia *Gemini*, non ab alijs antiquioribus Græcis existimantibus menses Lunares tricenos fuisse, ut volebat *Petavius*, Et fanè ab hac sola consideratione penitus evertuntur, quæ sine ulla auctoritate, & ad vitandam vim mensium tricenorum (semper Solarium) in *Herodoto* & alijs iste confixerat, quæ iam varijs medijs impugnavimus supra in expensione *Hesiodi* ex num. 11.

60 SEPTIMÒ, annum communem 360. dierum, eiusque menses tricenos in usu populari Græcorum quorumque, etiam Atheniensium, fuisse apertè comprobatur sex *Hippocratis* † (*Medicinæ Parentis*, qui nec fallere, nec falli nescit, teste *Macrobio*) auctoritatibus per nos expensis dicto §. 4. num. 9. Et fanè illa *Hippocratis* loca (quorum nec ullum prævidit *Petavius*) ipsi dubio procul magno futura sunt negotio, quando præmeditata illæ generales solutiones mensium antiquorum tricenorum Lunarium : & subinde reconditorum, & latentium Solarium istis aptari non possint. Non prima, cum *Hippocrates* *Solone* posterior ad-censeri non possit illis antiquis Græcis *Petavij*, ab eius sententia *Solonem* præcedentibus. Nō secunda, cum extra omnem sit fidem & verosimilitudinem (ut iam advertimus) *Hippocratem* in libros doctrinæ, quàm omnibus innotescere curabat, mensibus obscuris usum : idque sæpè & sæpius, explosis *Petavij* civilibus Lunaribus plenis & cavis (ut ipse volebat) omnibus notis, vel, quod verius est, à lege *Solonis* cum ἐν ἡμέρῃς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς apud Athenienses inductis. Videamus quodnam hisce subterfugium parat.

61 OCTAVÒ, nostræ sententiæ adfertorem laudamus *Aristotelem* † Principem Philosophorum in varijs locis per nos expensis in dicto §. 4. num. 10: quæ cum *Petavio* usquedum essent incognita (illo excepto lib. 6. de historia animalium, quem à *Theodoro Gaza* desumpsit) suâ illâ latentium mensium solutione persistebat: quâ nunc certè tantis *Aristotelis* auctoritatibus malè occurrere poterit. Nec enim res passim obvias, & contingentes (ut sunt parturitiones, quarum tempora ab omnibus Philosophus percipi volebat) mensibus obscuris & latentibus ipsum involvisse *Petavius* ulli unquam sanæ mentis suadere poterit, ut iam prænotavimus. Hoc cum ipse præsensisset, aliâ illâ solutione rem istam absolvere tentat (quam prævidimus dicto §. 4. num. 10.) ut *Philosophus* in verbis per nos ibi relatis possit intelligi de bimestri Lunari civili quinquagintanovem diebus constante, ob idque dixisse sextam anni partem a sexaginta diebus plus minúsve perfici. Sed hæc inania sunt, & textui Græco (quem ipse *Petavius* expendit) certè contrariantur, ex traditis iam † per nos dicto §. 4. Quibus adde *Aristotelem*, quintæ anni portioni ibidem septuaginta duos dies tantum cōcessisse sine adiectione alterius ullius diei, ut inde apertissimum fiat ex sententia *Aristotelis*, illam, à septuaginta duobus diebus tantum, nec plus minúsve componi, ac subinde *Philosopho* menses fuisse tricenos æquales. His adde, *Aristotelem* disertissimè mensibus tricenarijs æquabilibus usum, deque istis tantum loquutum varijs alijs in locis iam per nos expensis in dicto §. 4. num. 10. Quæ cum *Petavium* latuissent, inde ad prædictam evasionem (quâ demum parum fidit) confugisse videmus.

63 NONO, nostrum, imò communem ista tractantium ad sensum confirmavimus in d. §. 4. n. 11. in princ. auctoritate Pollucis † lib. 1. Onomast. c. 7. varijs locis: cum q; unius tantum meminisset Petavius lib. 1. cap. 5. Respondet, Pollucem intelligendum de mē-
sibus Lunaribus, quandoquidem vigesimamprimam mēsis vocavit ἐνάτην φθίνοντα, nonam mensis deficientis. At cum ei graviter obstarent illa eiusdem (iam per nos expensa dicto num. 11.) ἢ δ' ἐ αὐτὴ καὶ θ. φθίνοντα. θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα, Ipsa & nona est mensis deficientis, novem namque reliqua sunt à vigesimaprīma: Pollucem pervertit, & loco istorum, θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα, legit suo ductu (ut verè indicant illa ab eo subdita & reposita) ὅτε, θ. γίνεται λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα, Quoniam à vigesimaprīma (subaudi cum Petavio inclusivè) novem supersunt dies. Sed quis non videt, magnam istam vim Polluci illatam, & eā mediā eius sententiam aliàs claram & expressam, infringi, & illum in suam velit nolit traxisse Petavium, nihil inde laturum, nisi ut Polluci officiat, & & eum sibi ipsi ἀντιλογον, seu contrarium eòdem loci faciat. Etenim paucis interiectis lineis tertiam mensis partem δεκάμηρον, decendium vocat, & antea alia attulerat menses tricenos comprobantia per nos adducta dicto §. 4. Quibus nunc addo, Pollucem ultimam diem mensis cōmunis Græcanici (quæ solis Atheniensibus ἐνὶ καὶ νέᾳ erat ex lege Solonis) TRICESIMAM appellasse in verbis illis, θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα καὶ ὁμοίως ἀχρι τῆς ΤΡΙΑΚΑΔΟΣ, ἢν δὲ Ἀττικοὶ καλοῦσιν ἐννὴ καὶ νέᾳ, Novem namque supersunt dies post vicesimamprimam, & sic similiter à prima usque ad TRICESIMAM, quam Attici ἐννὴ καὶ νέᾳ vocant: menses ergo tricenarij communes & civiles Græcis erant, exceptis Atheniensibus: & quidem inevitabili sequelâ, quando ista Pollucis ad menses Iulianos (quorum maior pars 31. diebus constat) referri non possint. Denique noto, Petavium (ab horum ignorance & aliorum simul eiusdem Pollucis iam per nos expensorum dicto §. 4. num. 11.) ausum eius præfata verba velut manu militari intervertere, certè nihil egisse, cum adhuc subposititia ista Petavij, ὅτε, θ. γίνεται λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα, idem importent quòd illa Pollucis, θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα, quandoquidem uno, alteroque loco dictio ἀπὸ τῆς stat exclusivè: ita ut novem reliquæ sint dies à vigesima prima.

Cum autem nullo modo stare possint prædicta Pollucis, ἢ δ' ἐ αὐτὴ καὶ θ. φθίνοντα. θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα, ego loco illorum, καὶ θ. φθίνοντα, reponendum censeo, καὶ ι. φθίνοντα, id est, decima deficientis mensis, ut subinde aptè inferatur, θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα: & sit sensus, vicesimaprīma dies decima itidem nuncupatur mensis deficientis, dinumerationis initio à trigesima & ultima mensis desumpto, ut prædocuerat Pollux dicto cap. 7. ita ut tricesima dies sit prima, mensis φθίνοντα deficientis: & vicesimanona sit secunda, & sic deinceps usque ad vicesimamprimam, quæ decima nuncupabitur, Quia novem ab illa supersunt dies, ut ait Pollux: hanc eandem designans rationem illis iam sæpè repetitis verbis, θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα. Et quidem par est credere, aliquem horum ignarum scriptorem. i. notam numeralem decem denotatem in θ. id est, novem convertisse, deceptumque fuisse à cōsimilis θ. nota adposita in oratione Pollucis illicò, sub ista, dicente: θ. γὰρ λοιπὰ ἀπὸ τῆς κα.

64 DECIMO, mensium tricenūm adsertorem diximus dicto §. 4. num. 10. Plutarchum † in Alexandro, & eundem in Camillo à Iosepho Scaligero eius allegatione contenti. At vidimus nunc Petavium summè Scaligerum insectantem, & plura super hisce in eum adstruentem, quæ cum perlegerimus, ista exactius perquirendi ansam certè nobis præstiterunt.

Et quidem Plutarchus in Alexandro, lunarem defectionem (ut in seipsum ratiocinatur Petavius lib. 1. cap. 8. vers. Pergit) cladem Persarum, quæ ad Gaugamela præcessit, incidisse in noctem Mysteriorum, ait: Porro mysteria peragebantur vicesima die mensis

Boë.

Βοῦδρομιονίᾳ περὶ τὰς ἀνάλλας. Si vicesima mensis plenilunium commissum est, non igitur Lunaris mensis ille fuit.

Sed & *Plutarchus* idem in *Camillo* enarrat Atheniensium victoriam ad Naxum, duce Chabriā, vigesimaquintā Boëdromionis in plenilunio accidisse: à quibus fit, novilunium undecimæ, seu duodecimæ illius mensis diei præcise tribuendum, quod in mensibus Lunaribus accidere non potuit, sed in tricenis tantum, qui Lunæ cursibus inæquales erant.

65 Hæc *Petavius* securissimè elusisse putavit, dum ad primum ait in dicto cap. 8. & lib. 10. cap. 35. & 36. Lunæ eclipsea illam contigisse, περὶ τὴν τῶν Μυσηρίων ἀρχήν, Circa initium *Mysteriorum*, quæ quinque ait durasse diebus, ita ut defectio illa Lunæ decimaquinta die acciderit, in qua plenilunium. Horumque comprobationem petendam ait ab his quæ in *notis ad Orationem 12. Themistij* adduxit; quò loci de mysterijs hisce latè agit, & post eum latius † & exactius *Ioannes Meursius* in *Eleusinijs*: ubi non tantum quinque: ut putabat *Petavius*, verum & novem *Mysteriorum* dies observat in cap. 21. & sequentibus. Vt inde *Scaligeri* opinio existimantis, unicà die ἀνάλλας vicesima mensis Boëdromionis mysteria peragi magis ac magis explosa appareat: & simul excludatur eius consideratio & computatio existimantis in *Plutarcho* plenilunium in vicesima vel circiter die evenisse: & subinde mense triceno Solari.

His tamen nihilofecius *Plutarchus* in *Alexandro* stare videtur pro mensibus tricenis, nec ad Lunares referri posse: si enim mensis Lunaris popularis esset, & in usu communi, ac vult *Petavius*, de quo isto loqueretur *Plutarchus*, plenilunium certè in eo semper eadem tempestate cōtigeret, id est decimaquarta die & $\frac{1}{4}$. alterius, & ante unū diem & $\frac{1}{4}$. quàm Eleusinia Mysteria inirentur: nam cùm ἀνάλλας vicesima dies esset quinta; & præcipua simul mysteriorum, ita agnoscante *Petavio* supra in *notis ad Themistium* (ut quā Græci mysticam Bacchi nocturnam pompam ducebant, ut ex *Plutarcho*, *Aristophane*, & eius *Scholiaste* exactissimè deduxit *Meursius* supra cap. 27.) inde perquam evidens fit, mysteria à decimasexta die, ut notavit *Meursius* dicto cap. 21. & sequentibus, non † à decimaquinta, ut *Petavius* parum aptè subponit, initium desumpsisse: & subinde plenilunium illud mensis Boëdromionis, si Lunaris esset, περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Μυσηρίων, accidere non potuisset, cùm tantum tēporis intervallum inter ista medieret. Demus, ac volet *Petavius*, præpositionem illam περὶ uni, duobusve anterioribus diebus potuisse propriè adaptari, certè *Plutarchus*, qui eleganti & perpolito præpollebat stylo, ac eius scripta indicant, plenilunium κατὰ τὴν μυσηρίων ἀρχήν, tunc evenisse, ut mirum non designaret, & enarraret, nec rem claram & per se notam supervacuis verbis demonstrandam suscipere; id enim per se stare, & certocertius esset in mēse Lunari, ante scilicet vel prope τὴν ἀρχὴν τῶν μυσηρίων plenilunium futurum: ergo subponendum est mensis triceni Boëdromionis plenilunij tempus, *Plutarchum* strictissimè designare intendisse verbis illis, περὶ τὴν ἀρχήν, &c. quia Lunæ vagantis per menses tricenos plenilunium tunc evēnerit casu, non necessariā causā, ac re vera esset, si de mense Lunari, ut vult *Petavius*, esset intelligendus.

67 Subintrat *Petavij* responsio ad aliud eiusdē *Plutarchi* in *Camillo*: cuius vim effugere tentavit ab expōsitione & emēdatione † mendosæ, ut ipse adserit, interpretionis. Ad quā struendam præsubponit in *notis ad Themist.* (ad quas sese refert in d. c. 8. & in c. 19. eiusd. li. 1.) verba illa *Plutarchi* in *Camillo*, πέμπτη δὲ φθίνοντι ἐν Ἀρβήλοις Ἀθηναῖοι τὴν περὶ Νάξου ἐνικὴν ναυμαχίαν, ἧς Χαβρίας ἐστράτηγε τὸ Βοῦδρομιὸν περὶ τὴν πωσέληνον, Die mensis (ut cōmunis fert sensus) Boëdromionis vigesima sexta in plenilunio Athenienses in Arbelis iuxta Naxum navalipralio, duce Chabria, victoriam navēsi fuerunt, iuxta vulgarem interpunctionem, ineptissimam orationem continē-

re, cum Arbela & Naxus duo sint dissitissima loca ad unum & eundem redacta, & ideo huius absurdi vitandi causa interpunctionem reponendam adserit post verba illa, ἐν Ἀρβήλοις, ut, his ad superiora relatis, sit sensus, Persas mense Boëdromionis sextâ die, & Marathonis tertiâ apud Plataas, & iuxta Mycaien à Græcis fuisse victos, & insuper vigesimaquintâ eiusdem mensis ad Arbela. Sed his: *Quæ nec pueri quidem difficile esset animadvertere* (ut ait *Petavius in Scaligerum* solum dicto cap. 9. & in ceteros posset proferre usque ad novissimum *Meursium in Eleusinis*, cap. 21.)

86 verè & nihil egit; licet enim cum eo agnoscamus diversa cum Persis prælia Alexandri ad Arbela, & Atheniensium ad Naxum, de interpunctione tamen dubitamus, cum lectio communis *Plutarchi* unico verborum contextu partem ab Alexandro de Persis ad Arbela victoriam, & consimilem eodem anni tempore, id est in mense Boëdromionis, ab Atheniensibus ad Naxum de iisdem obtentam aptè contineat: sicut in præcedenti, & istis immediatâ propositione uno & eodem orationis ductu, seu filo tres diversas Græcorum de Persis victorias summo illo verborum compendio descripsit, *Τούτο δ' αὖ πάλιν Πέρσαι μὲν δὲ Boëdromίων ἐκτῇ μὲν ἐν Μαραθῶνι, τρίτῃ δ' ἐν Πλαταιῶν, ἀμὰ καὶ περὶ Μυκάλην ἡττήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, Sub hæc Persa mensis Boëdromionis die sexta in Marathone, tertia ad Plataas, eademque ad Mycalem, à Græcis sunt confossi.* His addo illa subsequētia, πέμτῃ δ' ἐφθίνοντο, &c. diversam orationem in *Plutarcho* vidēri constituisse; nec includi in præcedenti proximè expensa, quandoquidem posita sunt post verbum ἡττήθησαν tres illas præmemoratas victorias afficiens & continens.

69 Sed etsi hæc in *Petavium* ita se habeant, nunc tamen re altius & pensatâ pro illo agnosco prædicta *Plutarchi in Camillo* πέμτῃ δ' ἐφθίνοντο, &c. etiam communi retentâ lectione longè differre a sensu *Scaligeri*: nec *Plutarchum* innuisse vigesimaquinta Boëdromionis plenilunium accidisse. Etenim illa: περὶ τὴν πανσέληνον τοῦ Boëdromίων, proximiora τὴν περὶ Νάξου ἐνέκων ναυμαχίαν, &c. afficiunt. Vt sit sensus, decimasexta mensis Boëdromionis circa pleniluniū Athenienses duce Chabriâ Persas iuxta Naxum devicisse, quos antea Alexander apud Arbela vigesima quinta eiusdem mensis profligaverat: & quidem hoc ultimum clarè præferunt præcitata *Plutarchi* verba. Quod autem diximus de victoria ab Atheniensibus Chabriâ duce de Persis obtentâ decimasexta Boëdromionis, comprobatur apertissimè ab eodem *Plutarcho in Phocione* ita dicente de hac ipsa victoria: ἐνέκων δὲ μεγάλοις μυστηρίοις, καὶ παρέτχεν δινοχοῦμα Χαβρίας Ἀθηναίσις κατ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν, τῇ ἑκτῇ ἐπὶ δέκα τοῦ Boëdromίων. Et iterum idem *Plutarchus de gloria Atheniensium*, ἑκτῇ δ' ἐπὶ δέκα μηνι (subaudi Boëdromionis, cuius paulò antè meminerat) οἰνοχοῦται τοῦ Χαβρίου περὶ Νάξου ἐπὶ νικίᾳ ναυμαχίας, explosâ illâ lectione mendosâ, ἐκτῇ δὲ μὲν δὲ δινοχοῦται, à numerorum 5. & 15. contratâ, ut disertè notat *Meursius in Eleusinijs*, cap. 23. Cui debemus *Polyanum* prædicta comprobantem lib. 3. *Stratagematum*, his verbis: Χαβρίας περὶ Νάξου ναυμαχῶν ἐνέκασε Boëdromίων ἐκτῇ ἐπὶ δέκα, &c. Quod ergo à *Plutarcho in Camillo* diducitur, illud tantum est, victoriam istam decimasextâ die Boëdromionis mensis prope plenilunium accidisse: id quod nec *Petavio* prodest, nec nobis nocet, cum certum plenilunii tempus non designetur. § Etsi propius verba illa, περὶ τὴν πανσέληνον, ad Lunæ augmentum quàm deliquium referri debērent, quod *Petavio* indulgemus, quando mendicatis, ut aiunt, suffragijs non indigemus.

70 Quæ ipsum & undique adcircasse clarè demonstrat expansio in lib. 1. cap. 18. facta eiusdem *Plutarchi* dicto libro de gloria Atheniensium, cum ait: τὴν δ' ἑκτὴν ἐπὶ δέκα τοῦ Μουνυχίων Ἀρτέμιδι καθιέρωσαν ὅν ἡ τοῖς Ἑλλήσι περὶ Σαλαμῖνα νικῶσι, ἐπέλαμψεν ἡ θεὸς κατέλειπε, *Diem decimasextam mensis Munychionis Diana sacrarunt, quia*

tunc temporis Luna victoribus apud Salaminam Græcis plena eluxit. Quinimò ab his ego tria elicio notanda in nostræ sententiæ comprobationem. Primum à verbo ἐπέλαμψεν Lunæ tunc insitam lucem splendidiorem, vivacioremque denotari, quæ certè in ipso plenilunio invenitur, non ita in eius defectione. Secundum, *Plutarchi* plenilunium 16. Munychionis die casu tunc contingentem enarrasse, ut clarè indicant illa, ἐρψ, &c. ἐπέλαμψεν ἡ θεία πανσέληνος, iunctis his quæ in numero præcedenti adnotavimus. Tertium Dianæ, seu Σελήνης, ab hac victoria Græcos quotannis sacrum eâ tempestate fecisse, quia eius lux, ut par est credere, reportandæ maiori ab hostibus victoriæ in causa fuit; at Luna prioris noctis parte, cùm plenior est, fortiore virtute nobis adest, magisque splendet. Ut inde in verosimilem suspicionem ducamur, ut existimemus in ipso plenilunio mensis Munychionis Græcis apud Salaminam suam apparuisse Ἀρτέμιδα, noctis, terram aliàs inumbrantis, primordio.

Hæc cùm ita se habeant, ab ipsis velut evidens fit, menses Atheniensibus (ac ceteris Græcis) & post legem Solonis ex *Plutarcho* in *Alexandro*, & alibi tricenarios æquabiles fuisse, & quod attinet ad sacra, sicuti in Naturalibus, Medicis, & in annis ætatum computandis verè, certèque fuerunt tricenari *Hippocrati*, *Aristoteli*, & alijs, ut probavimus in d. §. 4. maxime num. 29. Quamvis negare non possimus Oraculo (de quo *infra* dicta *sectione* 3. à num. 112.) sacra mensibus Lunaribus fuisse aptata. Nondum tamen in aperto est, an usus ista receperit, vel recepta antiquaverit: sed de his latius d. *sect.* 3.

- 71 Demum prædictis subiungo, omnia ex *Plutarcho* *suprà* expensa, *Petavio* nec quidquam prodesse potuisse, † & quo sensu is eâ considerabat: nam etiam daremus à *Plutarcho* plenilunium designatum decimaquarta die mensis cuiusque, & 3. diei insequentis, & sacra ad menses Lunares præcise dirigenda, adhuc nihil egisset in comprobatione suæ sententiæ: quandoquidem ista omnia & præcitata *Plutarchi* de mense Atheniensium, post rogationem Solonis essent intelligenda, ut inde istorum menses in sacris Lunares ab Oraculo ex lege insuper Solonis nil conducere ad fruendum simplicem & uniformem universa in Græcia mensis Lunaribus civilem usum à *Petavio* excogitatum, iuxta ea quæ notavimus *suprà* à num. 51. de lege Solonis, & latius atque exactius discutiemus *infra* hoc cap. *sect.* 3. super temporibus sacrorum.

- 72 VNDECIMO LOCO, in anni communis, mensiumque tricenorum comprobatione usi sumus d. cap. 12. §. 4. num. 11. *Galenus* † auctoritate *lib. 1. de morbis popularibus*. apertè adserente verbis per nos ibi expensis, in multis Græciæ civitatibus mensium computationem & dimensionem ad Solem, non ad Lunam, velut solenni quodam ritu directam, quod sanè ad menses tricenos referri debet, non ad Iulianos (de quibus mox agit) Tum quia illa *Galenus*: Quod multis Græciæ civitatibus est solenne, antiquissimum earum usum ante emendationem Iulianam præferunt. Sed & post anni Iuliani cum suis mensibus admissionem non tantum Græcis, & alijs exteris, verum & Romanis ipsis menses triceni in usu fuere, ut quamevidentissimè comprobavimus in d. cap. 12. §. 5. num. 40. Ut inde nil mirum si in pluribus Græciæ civitatibus id contigerit, ac re vera idem *Galenus* disertius subponit in verbis expendendis num. seq.

- 37 Et hoc ipsum planè ille edocuerat in alijs illius *lib. 1. de morbis popul.* à *Petavio* relatis *lib. 1. cap. 29.* Quæ video cum coëgisse, † ut fateretur Macedonibus (qui Græcorum in numero erant) menses quosdam fuisse Lunares, qui in anno Iuliano sursum deorsumque promovebantur. At certè is ipse est, qui susquedeque fertur, dū talia, tantaque nova, animo nimium præmeditato (ut facile percipitur ex ipsius notis ad *barefin* 51. *Epiphanij*, fol. 139. & anterioribus ad *Themistij* orationem 12.) rei Chronologicæ adijcit documenta & præcepta, ultra omnium ad sensum, ut

suum simplicem Græcorum Lunarem tantum annum civilem adhuc mordicus teneret. Vbinam, quæso, menses illi triceni Lunares ex voluntate, licet erronea, præcorum Græcorum, nisi in *Petavio*? Vbi annus Solaris oportaneus, & menses eius latentes extra *Petavium*? Vbi demum menses Lunares sursum deorsum per annum Solarem vagantes ultra istos à *Petavio* ad eludendam *Galen*i sententiam excogitados? Et certe hunc in re Chronologica ariolantem non miramur, sed adeò securo animo hæc omnia edocuisse, ac si antiqua ipsa tempora ei tantum enucleationem istam reservassent & destinassent. ¶ Vt autem à *Petavio* circa menses Macedonios præmeditatam evasionem radices deinceps agere non sinamus, & ut sæpè & sæpius à *Galeno* dicto *lib. de morb. popularib.* nostra probemus (ac proposuimus in d. *§. 4. nu. 11.*) operæ certè nostræ non aliter facturos satis prævidemus, nisi integram verborum *Galen*i huius propositi feriè ob oculos ponamus, quæ sic se habet: *At mihi hæc semel iam dicta sint, quæ ego ad omnia, quæ sub hæc dicemus, memoria velim teneri, quò promptius ad omnium nationum menses, qui alijs alijs sunt, transire queas. Nam si iidem sint apud omnes, nullam Hippocrates faceret, neque Arcturi, neq; Vergiliarum, neque Canis, nullam etiã aut æquinoctiorum, aut solstitiorum mentionem, sed tantum diceret: In Macedonia, verbi gratia, initio mensis quem Macedones Dion appellant, eiusmodi fuisse statum in temperamento aeris, Nunc quia Dion Solis est Macedonibus clarum, contra obscurum Atheniensibus, ceterisque mortalibus: volebat autem omnibus nationibus iuxta prodesse Hippocrates, non potuit melius, quàm neglectis mensibus, solum scribere æquinoctium. Est enim æquinoctium, universale: at menses, singulis gentibus sui. Qui ergo Astronomiæ imperitus est, hunc calatum nolim, ipsum baudquaquam obsequi Hippocrati, ad illam ob prædictorum usum cohortanti. At quia esse humanitatis videtur, vel istis præsto esse, faciam, ut quantum res facultatis est habitura, præscribam auxilium: cui si attendere animum velint, ex cunctis quæ refert Hippocrates, fructum capient. Age dividatur in quattuor tempora annus pro æquinoctiorum & solstitiorum ratione, si hic semel virum rogaveris versatum in Astronomia, quattuor hæc partes quosnam in menses incidant: mox his perceptis poteris, ubi de reliquis singulorum syderum significationibus sermo sit, assequi. Vt (verbi gratia) si iam cognoscas in principium mensis Dij autumnale incidere æquinoctium, videbis solstitium brumale fore ab hinc menses ferè tres, initio mensis καὶ τὰ αὐτὸν νέπαρ & appellati: nã hoc nomine denotatur apud Macedonas Vernal æquinoctium principio Artemisij: sic æstivum solstitium initio Loi. Nam in principijs mensium, quorum meminimus, æquinoctia & solstitia fiunt apud Macedonas qui isto pacto & numerant & appellant menses. Hæc si perceperis, ac insuper ante autumnale æquinoctium duodecim ferè diebus oriri Arcturum didiceris, Vergilias verò occidere post dies circiter quinquaginta, scies quoto mensis cuiusque anni die utrumque sydus exoriat. Observabis etiam, si sequi Hippocratem velis, quæ acciderit aëri temperamenti mutatio. Ceterum non sunt pro Luna ratione menses subducendi, quod multis iam Græcia civitatibus est solenne: sed pro ratione Solis apud omnes urbes antiquiores, & nationes complures numerantur. Et Romani universum annum in menses duodecim disperunt, quorum est unus duodeviginti dierum, quem à Solstitio brumali numerant alterum, ipse verò primus post solstitium, quem totius faciunt anni primum, unum supra triginta assumit. Itidem tertius post solstitium: nam & hic dierum est triginta unus. Quartus triginta diebus constat. Quintus præter triginta continet unum. Sextus triginta dies habet. Qui sextum sequuntur duo, triginta sunt & unius dierum. Qui hos excipit, triginta dierum est. Huic proximus unius est & triginta, qui numero decimus est, totius anni. Triginta est dierum undecimus. Duodecimus unius supra triginta. Quòd si cunctorum mensium dies in summam subducas, omnes sint quinque supra trecentos sexaginta. Iam si in hunc modum quattuor annos supputaveris, anno quarto tertium mensem triginta duorum dierum faciunt: ut singuli anni tricentum sexagenum quinque sint dierum, prætereaque quadrantis. Vt verò Palestini computant, duodecim menses efficiunt dies numero trecentos quinquagenos quaterior.*

Nam

Nam quando tempus à Luna cum Sole coniunctione usque ad aliam quamvis coniunctionem supra dies viginti novem, alium præterea diem dimidium assumit: idcirco duos menses continentes quinquaginta novem dies, in partes dividunt inæquales, atque alterum dierum triginta faciunt, alterum viginti novem. Quare quibus hæc est ratio mensium, aliquem facere intercalarem coguntur, ut primum præteritorum annorum reliqua cumulentur, & tempus fiat unius mensis. Nam quando menses sunt intercalares intercalandi, scriptum reliquerunt, cum alij Astronomi, tum Hipparchus. Quare apud illos, qui menses, hoc pacto numerant, non est dies constituere, quibus æquinoctia & solstitia fiant, & orientur illustria sydera, apud eos, qui ad Solem rationem ineunt, statuas: id quod à Romanis dixi, & Macedonibus, nostratibusque Asiaticis, & verò etiam alijs nationibus observari non paucis.

- 74 Et quidem his verbis plura & continentur notatu digna in Petavium, & communem simul ad sensum comprobantia, maximè illa: Nationum menses alij alijs sunt: & illa: At menses singulis gentibus sui, quæ omnino excludunt mensium simplicem Lunarem civilem, quo universam Græciam afficit Petavius. Etenim nationes, gentesve appellat Galenus, non solum dissitis provincijs extra fines Græciæ degentes, verum & varias illius plagas diversis ritibus, aut legibus pollentes, ut Macedones Asiatici, Lacedæmonij, Locrenses, Megarenses, Peloponesij, & Athenienses, similesque, quorum exemplo paulò inferiùs rem propositam confirmarat. Sub hæc expendo illa: Nam in principijs mensium, quorum meminimus æquinoctia & solstitia fiunt apud Macedonas, qui illo pacto & numerant & appellant menses: quæ sanè mensibus Lunaribus convenire nō possunt. Nec enim æquinoctia & solstitia eorū principijs semper consistere possunt, ac in mensibus Solaribus, seu tricenis, ut differtissimis illis verbis supra propositis notavit Galenus: Quare apud illos, qui menses hoc pacto numerant. ¶ Sed & illa: Ceterum nō sunt pro ratione Lunæ menses subducendi, quod multis iam Græciæ civitatibus est solenne, sed pro ratione Solis apud omnes urbes antiquiores, & nationes quàmplures numerantur, mensium tricenorum civilem usum quamevidentissimè demonstrant, & Lunares aperte excludunt ab antiquis temporibus, & simul ab iisdem illis, quibus sua Galenus protulit. Idque illicò comprobatur ab anno Iuliano Romanorum & mensibus κατὰ ἡλίον, & κατὰ σελήνην, ad Solem, non ad Lunā, dispositis. Et certè cuiusque sigillatim formam, & dierum quantitatem ideò dinumerat, quia suis Asiaticis, Macedonibus, & reliquis ignota esset. Nec enim Galenus Pergami natus (quæ urbs erat insignis Asiæ, Strabo lib. 13.) hæc Romanorum, ut singularia, adeò splendidā oratione enarraret, si Asiaticis Macedonibus & reliquis, quibus annus erat Solaris, menses essent Iuliani. Erant ergo triceni, qui simul cum quinque diebus appendicibus quoque anno, & altero die in fine quadriennij ex quadrantibus conflato, 365. dies cum quadrante anni Solaris vertentis integrabant, exemplo Ægyptiorum, Thebanorum, & Alexandrinorum, hæc normā annum Solarem & civilem simul conflantium, ut clarè vidimus in cap. 12. §. 3. à Diodoro, Strabone, Dione & Theone. ¶ Demum ab illis: Vt verò Palestini: & subsequentibus illis: Quibus hæc est ratio mensium (loquitur de Lunaribus) & illis: Apud illos qui menses hoc pacto numerant, clarè demonstratur, Galenum nullam agnovisse Græciæ plagam, ubi Lunares menses civiles fuissent. Ob idque, ut sua de Lunaribus mensibus comprobaret Iudæorum annum, mensesque Lunares, illis tunc vigentes, proposuisse. Prædictis subaddo, Petavium in præmeditata illa responsione mensium Lunarium Macedonum intra Iulianos devagantium, nec sibi ipsi & constitisse: idque certissimo dilemmate clarè posse demonstrari: nam aut menses istos illis attribuit ante vel post emendationem Iulianam. Et quidem primo casu nullus sententiam Petavij probabit, quando omnibus in comperro sit, menses Iulianos à C. Cæsare omnium primo excogitados & inductos. Secundo verò casu multò minus, cum post Cæsarianam anni castigationem menses civiles Græcorum tricenarij solares diu
- 75

diu duraverint, adeò ut temporibus *Epiphanij* adhuc permanerent, ut clarè probatur ex dictis in *numero precedenti*, & antea a *num. 41.* & dicendis *num. 84. & 95.*

Exterminentur ergo quæ de mensibus Lunaribus Macedonum *Petavij* (eorūdem oblitus, & ceterorum Græcorum, quorum meminit *Galenus*) comminiscitur *d. lib. 1. cap. 29.* simul cum typis laterculis, seu indiculis ab isto depictis. Maneatque firma, & ab eius subpositione (mensis scilicet Lunaribus sursum deorsum intra Iulianum deambulantibus) libera *Galenij sententia* in anni mensiumque apud Macedones & alios Græcos constitutione. Explosa itidem generali & absolutâ *ὑποϋπόστασις* eiusdem *Petavij*, annum & menses Lunares in universa Græcia peræquè subponente.

- 76 DVOΘΕΙΜΩ, anni communis 360. dierum & mensium tricenorum æqualium apud Græcos civilem & popularem usum eruimus in *d. 9. 4. num. 12.* à *Gemino* † in apparentijs id clarè demonstrante in verbis per nos relatis. Quibus nunc addimus, *Geminum* duplicem dierum formam post alios Astronomos adnotasse, & secundâ dierum *νυχθημέρων*, die ac nocte constantium, divisione instituisse, ut anni & mensium compositionem & integrationem ab his diebus procedentem subijceret, ut denotant huius *Auctoris* verba per nos expensa secundo loco in *d. 9. 4.* Et apertius exprimunt Græca sic se habentia: *κατὰ δὲ τὸν δευτέρου τρόπον τῆς διαρκείας τῶν ἡμερῶν, τὸν μὲν μῆνα λέγομαι εἶναι ἡμέρων λ. τὸν δὲ ἐνιαυτὸν ἡμέρων τξε. 4. ἐξ ἧς δὲ τὸ συναμφοτέρου νυξ καὶ ἡμέρα χρόνος ὧρων ἰσημερίων κ. λ.* At secundo, *divisionis dierum, luce, nocteque constantium, attento membro, mensis triginta diebus integratur, annus verò 365. cum quadrante diei, utraque verò pars, id est lux & nox, tempus est 24. horarum æquilibrium.*

- 77 Hæc tam aperta & clara, quàm quæ inagis, & nullam ob id tergiversationem admittentia *Petavij lib. 1. cap. 7.* ad suum tacitum & implicitū refert annum. Idq; adeò securo † fidoque animo, ac si in *Gemino* illius anni mentio, ratiōve aliqua diferta esset, quò loci totum contrarium apertissimè ille demonstrarat. Etenim ex quo mensium tricenorum communior erat usus, & omnibus apertior, inde diei naturalis spatio designato, *Geminus* infert ad mensis tricenarij, & anni Solaris tempora, diesque naturales; eos exquisitè perquirens, & explicitè dinumerans, ut rem, scitu necessariam, omnibus notam faceret: quæ verè non fieret, si annus iste & menses impliciti essent & latentes, solis Astronomis & Hierophantis noti, ut volebat *Petavij*. Nulla certè aliâ ex causâ, nisi quia simplici suo & absoluto Lunæ anno, mensibusque Lunaribus isthæc magno erant obstaculo. Fatemur dierum integrorum summam mensi Lunari aptari non potuisse, cum ex eodem *Gemino* mensis iste 29. dieb. & 1/2. constet, & insuper aliquibus alterius horæ scrupulis, seu minutis. At Lunaribus mensis (qui Atheniēsis, & alijs eorū fortean exemplo in usu fuit, ut puta Colonij, quas etiam antiquitus istos diduxisse testis est *Thucydides lib. 1.* Et subinde 174. † populis eorum ditioni subiectis, in integro tractatu super hac re à *Meursio* edito expressis) à 29. diebus & dimidio componebatur, qui bimestri intervallo 59. dies integros producebant: nil ergo *Geminum* continere potuit, quominus menses singulos Lunares, aut bimestre certo dierum numero componeret, si adeò communes & civiles, imò unici fuissent, ut *Petavij* adstruebat. Id quod in anno Lunari 354. diebus constante clariùs procedebat.

- 79 Remanet ergo ex his *Geminum* hoc loco apertè pro anno communi, mensibusque tricenis stetisse, ac altero † illo (iam per nos expenso in dict. *9. 4. num. 12.*) *οἱ μὲν ἔν τῃ ἀρχαίᾳ τοὺς μῆνας τριακονθεμέρους ἔχον, τοὺς δὲ ἐμβολίσμους παρ' ἐνιαυτὸν, Ἀντίκως* Græcis menses fuerunt tricenarij, cum intercalarij dierum usu ad anni peræquationem. Nec *Petavij* evasionem, mensis scilicet triceni ex voluntate priscorum Græcorum Lunaribus (quam ipse certissimam subponit *lib. 2. d. cap. 73.*) iuvat dictio illa 80 *ἀρχαίᾳ* † antiqui, quâ vel *Geminus* (uti ex præcedentibus clarè demonstratur) mensium

sium tricenorum suis temporibus (editione Iulianâ anterioribus ex computatione *Petavij lib. 2. cap. 6.*) pluribus Græciæ partibus usitatorum antiquitatem voluit cō-
mendare, vel mensium Lunarium Athenis usum ex lege Solonis civilem istis su-
pervenientem innuere, ut iam notavimus d. §. 4. num. 29.

81 Instabit *Petavius*, Geminum menses Lunares alibi aperto ore *civiles* † vocitasse
ad exclusionem tricenorum. At his ex integro fecimus satis *supr. num. 55.* & alia in-
superaddemus *infr. sect. 3. num. 112.* & 125 quæ nunc prætermittenda ducimus, ne
Græbem (ut sæpè sæpiusque accidit *Petavio* opere suo in longo) *repetamus.*

82 DECIMOTERTIO, annum communem & menses tricenos subponit *Theon* † in-
signis Astronomus in verbis per nos relatis in *cap. 12 §. 3. num. 9.* quæ sanè annum
Solarem vertentem 365. diebus & $\frac{1}{4}$. constantem, unum & eundem apud Alexan-
drinos Ægyptios & GRÆCOS facit, maximè Macedonas, & alios à *Galeno* *suprà*
memoratos. Cūque *Theon* de quadrantis adiectionis tempore apud Alexandri-
nos ibidem dubitasset, eum certè eodem tempore & normâ adiectum, quâ Græci
prædicti usi erant (id est, post exactum quadriennium) coniectatur. Cū ait, *Διότι*
ὅς ὅτι κατὰ τέσσαρα ἔτη ἡμέρας μίαν προσλαμβάνει ὁ ἀννὸς καὶ Ἀλεξανδρίαις, Manifestū
inde fit, quadriennio cuique exacto integram, naturalemque diem ex quadrantibus constare
anno ab *Alexandrinis* adijci: quasi diceret *Theon*, cū Macedones, alijque Græci
eundem cū Alexandrinis annum Solarem vertentem agant 365. diebus & $\frac{1}{4}$. in-
tegratum, & à duodecim mensibus tricenarijs æqualibus compactum cum quin-
que diebus appendicibus: cūque superstitis adhuc diei in fine cuiusvis quadri-
enij rationem habeant (ut proximè à *Galeno* notavimus) ab his clare consequimur,
Alexandrinis (quorum ritus & usus *Theoni* aliàs ignoti) eandem in quadrantis ad-
iectione rationem observasse. Et insuper inde fit, in oratione *Theonis* velut certum
subponi, Græcos illos (quorum ipse meminit) ad integrandum suum Solarem an-
num perfectum mensibus primū usos tricenis, Alexandrinis persimilibus: & sub-
inde quinque diebus appendicibus: & demum diei integri, à quadrantibus conflati,
adiectione.

83 DECIMOQUARTO, annum communem, mensesq; tricenos omnibus fuisse Græ-
cis, Atheniensibus exceptis, clarè demonstrant antiqui † *Scholiasis Aristophanis*
verba iam per nos adducta in d. *cap. 12 §. 4. num. 29.* cum expensione per nos ibi fa-
cta, quæ omne *Petavio* subterfugium adeò præcludunt, ut aliâ consimili (illi de mē-
sibus tricenis Lunaribus ex voluntate priscorum Græcorum: vel Solaribus laten-
tibus: vel Lunaribus sursum deorsum inter Iulianos deambulantibus) egeat præ-
meditatione, quando præfatarum nulla huius *Scholiasis* absolutæ observationi ad-
aptari possit: ut qui nec fuit priscorum Græcanicorum; nec de mensibus latentibus loquitur, quin potius de civilibus & populicis ceterorum Græcorum extra A-
thenienses, qui Lunaribus utebantur; nec ad Lunares Iulianis interfertos potest
referri, cū de usitatissimis Græcorum tricenis mensibus inevitabili, maloq; *Petavij*
fato intelligi tantū possit; aliter enim ceteris Græcis nō esset idem *τριακὰς*,
quod Atheniensibus *ἐν ἡμέραις*, ut *Interpres* iste antiquus adstuit. Ut igitur argumē-
tum à simili, quo utitur, ex æquo procedat, dicendum est ab eo, & quidem securissi-
mè, *τριακὰς* trigessimam, ultimamque mensis diem Græcis ferè omnibus propriam
& civilem fuisse, ac Atheniensibus erat *ἐν ἡμέραις*, iuxta ea quæ super istis diétioni-
bus iam adnotavimus *supr. num. 20.* & 63. & antea consideraveramus in *cap. 12. §. 4.*
num. 4. 27. & *seqq.*

84 DECIMOQUINTO loco, nostræ de anno communi, mensibusque tricenis ad-
sertioni faver † *D. Epiphanius* *heresi 51. in Analogos* per nos relatus in *cap. 12. §. 4. n.*
13. qui CHRISTVM Dominum natum scribit quinta die Ianuarij mensis secundū Ro-
manos; iuxta Syros, sive Græcos Audinai sexta; iuxta Athenienses Mamaetherionis sexta;
quæ

quæ planè præferunt, in communi Græcia, & Athenis insuper eandem tunc temporis mensium dimensionem fuisse: & hanc quidem persimilem Iulianæ. Et sanè ita præsensit *Petavius lib. 4. cap. 8.* & antea in *notis super dicta hæresi 51. inferius* expendendus. Non tamen negamus, ista *Epiphani* rem nostrā plenè non comprobare, cum loquatur de temporum computatione Græciæ & Athenis post emendationem Iulianam vigente.

85 DECIMOSEXTO, pro dicto anno communi Græcorum, & mensibus eorundem tricenarijs stat *Augustinus* † ab inductione quā usi sumus in d. *cap. 12 §. 4. num. 13*: quam nunc disertioribus verbis exprimentes notamus huic sanctissimo & præstantissimo *Divo*, menses Hebræorum antiquis temporibus tricenarios æquales fuisse in *lib. 4. de Trinitate, cap. 4.* & *lib. 15. de Civitate Dei, cap. 14.* Cum ergo in *cap. 10. lib. 12. de Civitate Dei* (iam per nos relato in d. §. 4.) Græcanicam annorum historiam Ægyptiacæ præferendam dixerit illis verbis: *Et ideo Græca potius fides adhibenda est, quia veritatem non excedit annorum, qui litteris nostris, quæ verè sacra sunt, continentur*, clarè ab istis elicitur, Græcis antiquioribus (de quibus loquitur in d. *cap. 10.*) menses tricenos fuisse, ac Palestinis, sive Iudæis.

86 DECIMOSEPTIMO, nostris suffragatur *Suidas* † relatus per nos d. §. 4. nu. 13. qui in verbo γενεαι notat Athenis quattuor exstitisse tribus, & has in quattuor classes fuisse discretas, quarum quæque triginta generationes continebat, & tribus illas quattuor anni tempestatibus consimiles facit, classes autè duodecim mensibus tricenis, generationes verò triginta in quaque classe, anno communi: ait enim, τὰς μὲν φυλὰς τέσσαρας παίσαντες ἀπομιμνασμενοί τὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἄρας, τὰς δὲ πατρίδας καὶ τεττὺς. β. καὶ ἅπασιν οἱ μῆνες. τὰ δὲ γένη λ' ἐκάστη πατρίδα, καὶ ἅπασιν οἱ ἡμέραι τρεῖς. Nec his aptè occurrit *Petavius* à sua generali solutione dicens, *Suidam* intelligendū de anno & mensibus antiquissimorum Græcorum circa Cecropis ætatem, qui rudis illius seculi opinione tricenarij erant. Id quod iam nos ex integro refellimus. Et dictis in superaddimus, *Suidam* prædictam Atheniensium divisionem à *Philachoro*, † quem ibi refert desumpsisse. Is autem, multò post Solonis de mensibus legem, res gestas Atheniensium Reges & Magistratus 17. libris enarravit, teste eodem *Suida*: ut inde coniectari liceat, hanc civitatis divisionem & post Solonem perdurasse. Demus eam extinctam, adhuc computationi prædictæ, quæ fuit ipsius *Philachori*, multumtribuendum est, ut qui à seipso tribus, classes, & generationes prædictas anni tempestatibus, & eiusdem mensibus, & denique diebus adsimilantes facit.

88 DECIMO OCTAVO, nostræ communis sententiæ adfertorem enuntiavimus in d. §. 4. num. 14. † *Theodorum Gazam* natione Græcum, anni & mensium Græcanicorum peritissimum, qui in suo aureo libro de mensibus duplicem assignat Græcorum annum, & primum (quem Soli tribuebant) 360. diebus præfinit à duodecim mensibus tricenis æquabilibus compositum: & inde huius anni quintæ parti *Aristotelem* (iam per nos relatam) duos & septuaginta dies accommodasse ait: aliumq; Lunatam fuisse scribit Lunæ circuitus attendentem, & 354. (sic legendum, non 364.) diebus circumscripsum. Et ab his subiungit factum, ut mensium alij Soli, alij Lunæ descripti essent, & diversa intercalatione (per eum ibi designatā) anno verterenti adæquarentur. Quo nihil clarius dici potuit in anni communis & mensium tricenum probationem. Vt inde mirum sit, quàm tranquillo animo *Petavius* vada ista pertransierit: cumque ipsissima *Gaza* verba retulerit, ingenuè fassus fuerit eum VERE loquutum: nam tricenarius (ait) mensium modus communi Scriptorum usu retinetur, cum de Græcorum mensibus verba faciunt, annoq; Solari. Et certè hæc nos semper rati sumus, & denuò fatemur, imò hoc unum evincere conamur, mensium id est mentionem & rationem cum de Lunaribus expressè non agitur, ad tricenarios

rios referendam, multoque magis cum de anno Solari, mensibusque (ut *Petavius* agnoscit) sermo inciderit, qui semper Græcis triceni: & post emendationem Iulianam, ut iam ex *Galeno* & *Epiphany* adnotavimus. Dicet, nos eius mentem non calluisse, & scriptionis suæ sensum fuisse: *Scriptorum usu & continuata serie menses Lunares antiquos tricenos appellari, & nunc cum pleni sunt & cavi*, id est 29. dierum & 1.

- 93 Et quidē istis sic perceptis hoc unū restabat *Petavio* † subterfugium, ut omnium auctoritates annum communem, & menses tricenos Græcanicos adstruentes elideret, & primoribus huiusce rei adsertoribus, & reliquis insequentibus menses Græcorum *tricenos* vocitantibus, occurreret. Et sanè ego valdè minor *Petaviū*, qui (cum *Gazam* expenderit asserentem duplicem fuisse annum, duplicesque mentes Græcorum, & unum dierum 360 alium 354. ut rectè is ipse emendat, huncque ad Lunam, illum ad Solem referri: & simul duodecim menses designantem tricenos ex sententia *Aristotelis*, anno illi 360. diebus constanti, & utriusque intercalationem propriam subinde describentē) his adeò apertis, & utriusque anni & mensium rationem & constitutionem disertissimam continentibus, subaudire ausus fuerit, *Gazam* intelligendum de mensibus qui antiquis Græcis triceni & Lunares simul erāt. Cui enim in aperto non est, *Gazam* edoctoris partibus fungentem, & regulas, seu præcepta præstantem, ut quæque Græcorum Chronologica perciperentur de annis, mensibusque Græcorum civilibus & popularibus fuisse eloquutum, eosque in duas illas divisisse classes. Ad hæc *Gaza* annum 360. dierum & menses tricenos ad Solem refert; non ergo deceptus, aut ductus fuit errore illo, quo rudis ævi priores Græci à *Petavio*, cum suum componeret annum & menses, notabantur. Demum *Gaza* menses tricenos diversos facit à Lunaribus: unde est, ut illi ad Lunam referri non possint.

Quod si præfata *Petavij* ad menses Solares latentes referatur (id quod nec ipsius verba patiuntur) sustineri quidem nec ullo modo possunt, attentis considerationibus à sententia & doctrina *Theodori Gazæ* proximè diductis. Stare ergo non potest *Petavij* subauditio ad istum *Gazam*: ab eo quidem malè perceptum, duce *Scaligero*, qui lib. 1. sub Epigraphe *de anno æquabili minore Græcorum*, *Gazam* solius anni Lunaribus antea adsertorem malè fecerat. Id quod, *Scaligero* subpresso, *Petavius* infeliciter sibi vendicaverat.

- 94 DECIMONONDO loco, Cardinalem *Caietanum* † Auctoribus classicis & melioris notæ iam relatis superaddidimus dicto §. 4. num. 14. qui super *Genes. cap. 7. & 8.* ita ait: *Annus porro apud Veteres constabat 360. diebus iuxta numerum graduum signorum Zodiaci, unicuique gradui diem unum assignando, talisque fuit annus Solaris apud Græcos & Romanos, & (ut creditur) etiam apud Ægyptios: eundemque fuisse tempore Mosis, &c.* Hæc autem tanti Auctoris nullâ certè eludi possunt subpositione, cum de anno, mensibusque civilibus ac popularibus Græcorum apertè loquatur, ac de annis & mensibus Iudæorum & Ægyptiorum: quos omnes æquo lance 360. dierum fuisse adserit, mensesque simul tricenarios æquabiles, civilesque fuisse clarè denotat.

- DEMUM vigesimo & ultimo gradu anni Græcanici communis (360. diebus constantis) mensiumque tricenorū adprobatores, structoresque retulimus d. §. 4. num. 14. *Iosephum Scaligerum* † lib. 1. de emendat. tempor. *Federicum Bonavent. varijs capp. libri 7. de octomestri partu*, *Marsilium Cagnatum lib. 4. variarum resolution. cap. 4.* ipsumque *Petavium* in notis ad dictam hæresin § 1. *Epiphany*, & demum novissimum (cum nostra scriptis commendaremus edictum) *Henricum Harvilleum* in *Isageg. Chronolog. difficult. 10. in princ. vers. Porro.*

- 96 Et quidem, quod attinet ad *Scaligerum*, *Petavius* eum non tantum huius sententiæ adsertorem, verum & unicum † Auctorem nunc facit lib. 1. cap. 2. 6. & 7. & lib. 2. cap. 72. Idque sæpè sæpius alibi ita subponit, summè deceptus, confundenque pa-

rum

rum aptè præmeditatam Scaligeri mensibus Lunaribus, aut tricenis intercalationem, ad anni vertentis coæquationem (à Cicerone & alijs sinistrè desumptam) cum dierum anni Solaris Græcanici communis & mensium tricenorum usu & dinumeratione, quæ certè eadem fuit Scaligero ac Gaza, Cardinali Caietano, & ceteris Antiquioribus *suprà* relatis, Quæ si Petavius in re clara & patenti nunc attendisset (uti fecisse videtur in notis ad Epiphani. verbis illicò expendendis) anno & mensibus Solaribus, seu tricenis Græcorum, non adeò infensus forteàn foret.

93

Denique nostra eiusdè Petavij expansio d. 9. 4. n. 14. innixa est eius illis verbis: *A secunda Novembris ad ultimam Decembris dies sunt 60, menses Atheniensium duo: proinde non Iulianis, sed aequalibus & Ægyptiacis mensibus usi sunt Athenienses, cum primum fixum & stabilem annum adhibuerunt, imò id ipsum apud illos antiquissimum fuisse non primus Scaliger (ut gloriatur) sed Gaza ante illum edocuit lib. de mensibus, ubi de anno disputat. Etenim annus, inquit, apud illos duplex erat, unus 360. dierum, cuius in fine appendices quinque inferebantur, ad quos quarto quoque anno dies unus accedebat, alter Lunaris fuit. In priore forma tricenarij menses erant ad modum Ægyptiaci anni, ultimus mensis quinque vel sex diebus auctior erat. Hæc Gaza. Quod utrum illis prisceis temporibus usu populari receptum fuerit, alibi differitur. Post Iulianam editionem, atque Epiphanijs seculo eiusmodi annum observatum. Athenis fuisse, ex hoc Epiphanijs loco conijci potest. Vt enim Ægyptiacus annus mensibus tricenarijs constans, cum hætenus diei intercalaris omissione per Iulianum annum evagaretur, recepto anni Iuliani typo, tricenarios menses nihilominus retinuit, cum ἐναυριέως quinque & iterum sex, ita credibile est, Athenienses idem in anno suo fecisse, ut tricenis dumtaxat diebus singuli menses decurrerent, nec ad Iulianorum mensium descriptionem quadraverint. Video Petavium dicentem, hoc loci nil ipsum de anno & mensibus civilibus Solaribus Græcorum ante editionem Iulianam statuisse, imò sese retulisse ad ea, quæ nunc protulit, idque denotasse illis verbis: Quod utrum illis prisceis temporibus usu populari receptum fuerit, alibi differitur. Sed ista ἀναρωτώμενος dicta, (quæ ad extantia aliorum scripta aptè referri possunt) si hisce Petavij ultimis curis tribuamus, adhuc illum non eximunt à patenti sua ἀντιλογία, & contradietione, & quidem in multis. Primò, in notis illis absolutà propositione adserit, Athenienses cum primum fixo & stabili anno usi sunt Ægyptiacos menses adhibuisse. At stabilem Solarem vertentemque annum ad imitationem Thebanorum & Alexandrinorum multò ante innovationem Iulianam habuerunt, ut probavimus *suprà*. à multorum auctoritatibus: ergo menses isti triceni Ægyptiaci (qui Solares tantum fuerunt Ægyptijs, ut omnibus in confesso est, & ipsi Petavio ex dictis in capit. præcedenti) Solares itidem erant Græcis ex sententia Petavij, cum illas ante annos quinque scriberet notas ad Epiphanium, non Lunares ex voto, ut nunc commentus est.*

94

Secundò sibi ipsi contrariatur in expensione Gaza, quam illa subsequitur, Quod utrum prisceis temporibus, &c. In quibus hoc ego inevitabili utor & dilemmate. Aut Petavius alibi ab eo edisertum Gaza sententiæ concinens, aut adversum facit. Primo casu communem certè sequutus fuit ad sensum existimantium cum Gaza annum itidem Græcis Solarem, vel quasi, id est 360. dierum, & 12. mensium tricenorum usu receptum fuisse (quod nunc in libris de Doctrina Temporum maximo perè dereclatur) Secundo verò casu sibi etiam ἐναντίον & adversus est, cum in notis improbet Gazam à suis imposterum edendis, & subinde his ipsis illum laudet, & apertissimè probet lib. 1. cap. 7. ubi hæc eadem Gaza sententiâ relatâ subdit: Hæc Gaza, & quidem VERE.

95

Tertiò, Petavius arguens à simili in præcitatis verbis ait, Ægyptios & Athenienses post annum Iulianum menses tricenos æquè in usu habuisse: in quo ego duplicè & adinvenio lapsus: primum, dum tricenorum mensium usum Ægyptijs ante
casti-

castigationem Iulianam iste velut denegat contra *Herodotum*, *Diodorum*, *Strabonem* & *Theonem* *suprà* relatos. Secundum, cum universæ Græciæ menses Lunares facit ante emendationem Iulianam contra *Hesiodum*, *Herodotum*, *Hippocratem*, *Aristotelem*, & reliquos *suprà* expensos. Ut igitur argumentum à simili, quo hîc utitur *Petavius*, ex æquo procedat, dicendum est, Ægyptios post C. Cæsaris novam anni indicationem menses tricenos (quod verissimum est) conservasse, eosdemque cōmunem Græciam retinuisse, & Athenienses simul, illos ampliātes, Lunatibus civilibus omnino explosis. Omnes enim gentes emendationem Iulianam admitterunt, sed diversimodè; nam quidam retentis adhuc mensibus tricenarijs æquabilibus, quinque dies cum quadrante intercalabant, ut clarè innunt, quæ *suprà* à *Galeno* & *Epiphanio* adnotavimus. Id quod mihi aperte probat *Censorius cap. 20. in fine*, de anno Iuliano ita ediscens: *Sed & apud gentes omnes, QUANTVM POTERAT, idem fuerunt correcti.*

96 QUARTO, denique *Petavius* in prænotatis verbis sibi ipsi non ꝑ constat, dum post editionem Iulianam menses tricenos Ægyptiacis consimiles in usu Atheniensium fuisse contendit & adstruit (& iuste quidem) à sententia *Epiphani*: & aliorum *Gazam* mille & amplius annos post hunc Divum idem adferentem & scribentem, intelligit in dicto *cap. 7. lib. 1. de mensibus Lunaribus* ab errore tricenis, vel de latentibus Solaribus, ut *suprà* adnotavimus. Quod si de neutris: hoc tamen ab scriptis *Dionysij Petavij* in dicto *cap. 7.* clarè elicimus, *Gazam* alio in sensu ab eo perceptum, longè diverso à traditis & adsertis eādem super re paucis ab hinc annis in dictis notis ad *Epiphanium*. Quæ omnia in eam sanè nos inducunt suspicionem, ut existimemus, *Petavium* anno 1622. cum illustres illas ad *Epiphanium* scripserat notas, nondum animo firmè concepisse mensem simplicē unicū civilem Lunarem, quem hodie magno conatu inducere, & omnibus suadere infelicitèr tentat.

97 SUBHAEC, ꝑ tot insignium virorū auctoritatibus (iam per nos expensis in dicto *cap. 12. §. 4.* & hac *Diatriba* latiore sermone iterum illustratis) nunc ad penitiorē doctrinæ *Petauianæ* de annis & mensibus Lunaribus atque civilibus Græcorum eversionem, sequentia, interiore lectione, ab alijs Auctoribus observata, addenda curavimus.

Primò, *Censorinum* varijs in locis absolutam illam *Petavij* anni & mensium Lunarium designationem infregisse: & anni communis, mensiumque tricenorum usum (quem cum communiore Chronologorum placito adstruimus) vel subposuisse, vel adprobasse invenimus in *cap. 18. in princ.* ubi asserit annos civiles Græcis alternos duodecim & tredecim mensium fuisse mediā *Teueræ* intercalatione: quo cum excludit aperte annum Lunarem *Petavio* soli simplicem & civilem: Et mox in eodem capite annos Olympiadum (de quibus agemus *seccióni sequenti*) exactos, perfectosque Solares vertentes subponit; & id ipsum antea innuerat in annis ætatum designandis ab *Herodoto*, & alijs antiquissimis Græciæ Scriptoribus *inferius* expendendis. Is insuper auctor menses Solares Græcis implurimum civiles fuisse denotat in *c. 22.* cum ait: *Minimè videntur errare, qui ad Lunæ cursum menses civiles accommodarunt, ut in Græcia plerique, apud quos alterni menses ad tricenos dies sunt facti.* Etenim dictione illā, *plerique*, velut indubitabili signo Athenienses & eisdem obediētes, seu quosvis legis, à Solone de mensibus latæ, observatores demonstrat, vel aliquas Græciæ civitates, ut iam dixerat in *cap. 18.* Et quidem antea idē *Censorinus* in *cap. 11.* septimestrē vocaverat eū, qui ducētesimo decimo post cōceptionem die (qui septem integrat menses tricenos) exit ab utero. Quis ergo non videt omnia *Petavij* machinamenta, ab his *Censorini* (Auctoris insignis, nedumque satis laudati) ad eō collabi, ut eius solā (quando cetera omnia in hac *seccióni* contenta

d

cessa-

cessassent) auctoritate (ac par est) irrefragabili firmè obfistère, stare deinceps non possint.

Sed & nunc novè pro mensibus tricenis, etiam Atheniensibus, confidero egrègiam *Dionys. Halicarnas.* locum in *lib. 1.* cūm ait: Ἰλιον μὲν ὃ ἐλῶ τελευτῶντι & ἡ δὲ Τροίη, ἑπτακῆδεκα πρότερον ἡμερῶν τ' θεινῆς τροπῆς, ὁ γὰρ ὅρι φθίνοντι μνηστὲς δαρηνλῶν. & ΑΘΗΝΑΙΟΙ τὸς χρόνος ἄγχοι. περὶ τὰς ὃ ἦσαν, αἱ τ' ὀνίαντ', κένον διωληρῶσαι μετὰ τὴν προτὴν ἡμερῶν, ὃν δὴ τ' ἑπτα καὶ τεττακόντα, τ' ἂν τ' ἀλώσεως διαγομῶνται, τὰ τε περὶ τὴν πόλιν ἵεμαι Διοκλῆσαν τὸς Ἀρχαίους, καὶ τὰς πρεσβύτας ἐπιδέχασθαι παρὰ τῶν ἀφ' ἐκείνων, καὶ τὰ ὅρκα ποιῆσαι πρὸς αὐτοὺς: ὧ δ' ἔξῃς ἔτα, &c. *Troia* (inquit) *capta est sub finem ætatis. xvii. diebus ante Solstitium æstivum octava mensis Thargelionis desinentis die* (quæ est *xxiii.*) *iuxta subputationem temporum ATHENIENSIBVS usitatam. Restabāt adhuc à Solstitio viginti dies ad perficiendum illum annum, ut inde triginta & septem dierum spatio, qui à Troiæ capta usque ad anni finem effluerunt, existimem Achilles, & res urbanas transegisse, & legatos eorum, qui defecerant, accepisse, & fœdus cum ijs inijisse. Sequenti autem anno, &c.* Et quidem his nil firmius, nil expressius, nil denique aptius mensium tricenorum comprobationi dici potuit; quando apertè videmus in *Dionysio Halicarnaseo* non solum tricenū mensium communem usum in Græcia, sed, quod plus est, apud Athenas ipsas obtinentem in computandis per menses temporibus etiam post legem Solonis: quam, hisce nullo tempore admissam fuisse, indubium est ex *Dionysio*.

Ultimo demum loco (plurimum, & prioris notæ auctoritates in unum congerens) noto, in annum simplicem unicū civilem Græcorum Lunarem à *Petavio* excogitatum apertissimè stare primos usque ad noviores classici rerum Græcarum descriptores: quibus (ut ait *Dionysius Halicarnaseus in epistola ad Q. Aelium Tuberonem*) *vel ad Regum, vel Sacerdotum successiones, vel ad Olympiadum ambitus, vel ad Archontum annuos principatus, suorum librorum divisionem placuit accommodare.* Et quidem omnes uno velut ore annis naturalibus integro & naturali Solis cursui æcōmodis, eiusque tempestatibus semper sunt usi (quovis ex præpositis cum *Dionysio* numerandi temporis modulo usurpato) uti clarè innotescet *Herodoti* (ut ab hoc antiquiore incipiam) historiam per ducentos & quadraginta annos Solares diffusam, ex *Dionysio supra* (inde emendando *in epistola ad Gn. Pompeium*) perlegenti: & *Censorinum* subinde dicto *cap. 18.* isthæc ab eodem *Herodoto* observantem. Sed & *Thucydides* (à prætermissione temporum à *Dionysio* notatus, ut vidimus in *Prologo huius Diatribæ*) sæpè & sæpius annos observavit, & quidem perfectos & Solares, Iulianisque valdè consimiles, ut disertè adnotavit *Georgius Acacius* in præfatione *Chronographiæ in Historiam eiusdem Thucydidis*, & simul à quaque Olympiade *Thucydidem* & alios quattuor annos Iulianos perfecisse: idque disertissimè comprobat ab eclipsibus, quarum ratio & mentio est per universam Historiam *Thucydidis*; qui annum naturalem & perfectum (ex illius historicis evictum ab eodem *Acacio* in dicta *Chronographia*, & à *D. Chitræo* in consimili) in æstatem & hyemem, ipsdem anni tempestatibus semper persistentes, divisit: & eius exemplo *Livius lib. 5.* ut optimè notavit *Fabius Paulinus in prælectionibus ad Thucydidem lib. 1.* Et demum annos belli Pelosoponnesiatici in *Thucydidem* naturales & Solares fuisse strenuè eruit *Pat. Gordonus in opere Chronologico, cap. 18.* Adhæc *Xenophon, Thucydidis* historiam prosequutus, sub annis Solaribus enarrata componit in *libris de rebus Græcorum*, & in *libello de Republica Atheniensium*. Et verò post istum *Diodorus* (qui rebus antiquissimis ante Troianum bellum gestis historiam suam fuit auspicatus) eam usque ad tempora Iulij Cæsaris perducit, omnia designatis temporibus per Olympiades & annos naturales, Solaresq; prosequutus. Idem addidit *Dionysio*, uti facileprehenditur à locis historiæ, & epistolarū eiusdē *sup.* adductis: & plu-

& pluribus alijs congestis ab *Henrico Glareano in eius Chronologia* : sed præ ceteris à *Dionysio* notandum est, ipsum *lib. 5. in principio* annos 244. prioris imperij Græcorum Regalis naturales & Solares subposuisse: & inde eos Olympiadibus peræquasse: & ab istis insuper, annuū principatū Atheniensium Archontibus cōcessum. Quæ planè demonstrant Cecropis temporibus & sublequentibus omnibus annos Solares communes & civiles fuisse tam Atheniensibus, quàm ceteris Græcis. Video subinde *Polybio* eandem fuisse temporum rationem, ut clarè demonstrat. Synopsis in eum *Chronologica Casauboni*. Et demum *Appiano, Dioni*, & sublequentibus, qui disertius Græcorum & Romanorū, aliorumq; annos cū annis Solaribus peræquæ cōponunt. At nemo negare poterit annos istos naturales & Solares ab Historiographis Græcis primoribus usurpatos, civiles fuisse omnium & quorumque Græcorum, quorum gesta enarranda susceperunt. Annis quippè ab eorū usu alienis ea enarrare minimè possent, nisi omnia deliberato animo intervertere & obscurare conarentur, velut illi quos à temporum prætermissa serie notat & irridet *Lucianus* in pereleganti libello, *Quomodo conscribenda sit Historia*.

Et ab his quidem effectū est, ut apud Romanos eadem anni naturalis & currentis ratio fuerit in Lustris, quæ Græcis in Olympiadibus, ita ut Latini Historiographi, quantumvis antiquis mi, annorum rationem habentes de naturalibus cursui Solis peræquabilibus sint intelligendi. Cuius rei veræ comprobationi illud præ ceteris deservire debet, quod Græcos & Romanos eandem temporis intercapedinem describentes, concordi numero annorum semper, & passim usos videbimus etiam Athenienses. Exemplo sit illud *Heraclidis Pontici in fragmentis Politicorum*: Παισιερχτῶ, τριάκοντα ἑπτα ἔτη τυραννήσας, γυράσας ἀπέθανεν. Cui concinit *Iustinus lib. 2. Pisistratus occupata tyrannide per annos 33. regnavit*: quod ad annos certè Atticos Romanis consimiles referendum est; velut & illud *Emilij Probi* in epistola Themistoclis ad Artaxerxem: *Annum mihi temporis des, eoque transacto me ad te venire patiaris.*

SECTIO SECVNDA.

Annus communis, & menses triceni Græcorum varijs medijs comprobantur.

POST tot Auctorum irrefragabiles auctoritates, quibus obfirmati remanent anni communes Græcanici, mensesque triceni æquales, nunc ad maiorem, ut aiunt, cautelam rem istam, quamvis ἱστορικὴν, aliquibus comprobabimus medijs.

98

PRIMUM † sit, eam post diluvium annorum constituendorum, & dimetientium catenatam fuisse seriem, ut ab Hebræis & Chaldæis Ægyptij, (ut vidimus in *capit. 12. §. 3.*) ab istis Græci (ex notatis ibidem) & ab his Romani (ex dictis in §. 5. dicti *cap. 12.*) annos & menses suos didicerint & desumpserint. Et quidem, ultra notata in dictis locis, insigne huiusce rei exstat testimonium à verbis illis *Iosephi lib. 1. antiquitatum Iudaicarum, cap. 9*: Τὴν τὴ ἀιδαμντικὴν αὐτοῖς χαίρεται, καὶ τὰ περὶ Αστρονομίαν παρὰ Ἰλλωσι. πρὸ δ' ἂν βράμια παρσιῶς ἐς αἴγυπτον δι' αἰγύπτιοι τῶν ἔχων ἀμειβῶς, ἐκ Χαλδαίων δ' αὐτῶν ἐπεφοίτησεν εἰς αἴγυπτον, ὅθον ἀνῆλθον ΚΑΙ Εἰς τοὺς Ἑλληνας, *Aritmeticam & Astronomiam Abramus liberaliter Ægyptijs harum expertibus communicavit, quæ à Chaldæis ad Ægyptios ita deductæ, hinc ad Græcos tandem pervenerunt.*

d 2

Cum

Cum ergo Iudæis, Ægyptijs & Romanis annus & menses fuerint Solares vel proprii, id est, annus communis 360. dierum, & menses 12. triceni æquabiles illum componentes, ut satis superque probavimus in d. cap. 12. §. 2. 3. & 5. Ab his velut necessariò sequitur, Græcis itidē (quibus cursus Solis maiori quàm Ægyptijs curæ fuit, ex dicendis *infr.* cum *Gemino nu. 101. & 116.*) annum fuisse communem, mensesque tricenos Solis cursui propius accedentes.

- 99 SECUNDO, † annus, ut adnotavit *Scaliger lib. 4. in princip.* & eius nomine subpresso *Petavius lib. 1. cap. 8.* & nos *supr. num. 34.* quæ natura Solaris est, ut qui præstationes huius sideris perfecta & absoluta naturali periodo præfinitur & absolvitur sine aliqua additione, vel detractioe, annus verò Lunar simplex nō est, nec in se perfectus ac Solaris, sed *θετα*, hoc est ex dispositione & arbitrio hominum constituitur & componitur, interdum ex duodena, aliquando ex decimatertia Lunæ ad idē punctum conversione. Quis autem sibi suadebit, Græcos omnium scientissimos, & Astronomica præ ceteris gentium tractantes & revolventes anno naturali Solari simplici perfecto, absolutoq; prætermisso, Lunarem imperfectum (pluribus postea intercalationibus diversimodè excogitatis Solis cursui inale implurimum adaptatum) quæsisse, & amplexos tantum fuisse? His occurret *Petavius*, & oportaneū Solaris anni usum ad vitandum (inter alia) hoc absurdum concedet. Sed ultra quàm quoddam ista eius subauditio sustineri non potest, & facile omninoque exploditur ex iam dictis per nos in *sektione præcedenti*, eā admittā, adhuc argumenti ab absurdo, quo utimur, vires certè firmæ subsistunt; quando nullus erit (uno excepto *Petavio* in suo anno simplici Lunari Græcorum persistente) qui sibi suadere possit, naturalem annum, & *πρωτη*, iureque velut gentium admissum & observatum Græcis reconditum fuisse, & artificialem, hominumq; *θετα* inductum in usu civili & aperto tantum Græcis fuisse.

Quid quod intercalationibus & subductionibus varijs Lunarum mensium, & communium tricenorum usi sunt omnes Græci ad eorundem & annui Solaris naturalis cursus adæquationem, ut iam probavimus in *sektione præcedenti* ex *Diodoro, Solino, Macrobio, & Censorino*. Id quod ex pluribus comprobant *Gordonus in opere Chronolog. cap. 19. num. 25. Harvillæus lib. 1. Isagog. Chronolog. difficultate 10. versic. Formas*. Et quidem ab his diversæ illæ periodi Macedonica, Olympica, Pythica, Thebana & Attica: quæ & ipsa multiplex, cum plures fuerint Athenienses, qui Solis motui annū æquare tentaverint, ut *Æschylus* eorū Dux, *Solon* Legislator, *Leostatus, Harpalus, Meton, Democritus, Heraclitus, Calippus, Hipparchus*, & cōsimiles. Cum autem intercalationes istæ anni naturalis & Solaris integrationi deservientes (etiam ab antiquissimis temporibus, prout captus illorum seculorum ferebat) civiles fuerint; inde planum & perquàm evidens fit, annum Solarem exactum à mensibus Lunaribus, vel tricenis, mediā interfectione, aut subductione dierum conflatum, civilem fuisse, non simplicem Lunarem, quem unicum *Petavius* admittit.

- 100 TERTIO, † Græcis, ut ait *Geminus, πρῶτος* fuit, annos ad Solem, menses ad Lunam dirigere: Solares ergo habuerunt annos in usu communi publico & civili, qui à duodecim mensibus tricenarijs æqualibus componebantur. Sed ista latius prosequemur in *quarta sektionē*, ubi interpretationem *Petavij* ad præfatam *Gemini* propositionem elidemus, & nostras omnibus, ni fallimur, placituras adiungemus.

- 101 QUARTO, † idem *Geminus* (quem in horum dignosci omnibus præponit *Petavius*) Ægyptiaci & Græcanici anni differentiā insigni verborū eloquio (post prædicta) eo solo constituit, quod Ægyptij (non ignari annuam Solis periodum, & subinde verum & naturalem annum 365. diebus & $\frac{1}{4}$. integrari) deliberato tamen animo quadrantem omittebant, ut eorum festa per omnes anni tempestates vagarentur

tur, quod cum Græci vitare curassent, quadrantis illius rationem habebant, ut clare, prædicta omnia prosequutus, testatur ipse *Geminus* pluribus verbis *inferius* expendendis *num. 116*. Quod si Græcis annus tantum Lunaris in civili publico & aperto esset usu, certe *Geminus* hæc longè dissitissimam differentiam inter Ægyptios & Græcos non præterisset, & illa solâ, quæ in quadrantis observatione, vel omissione posita erat, perstitisset.

Hæc cum prævidisset *Petavius lib. 1. c. 5.* & alibi annu Solarẽ Græcis indulgit, operitum tamen & reconditum ad dimetiendas & æquâdas tempestates, & ad sacra tantum aptatum, quia suus *Geminus* in præcitato ab eo loco horum solum meminerat. Sed quis non videt, annum ad sacra primitus coaptatum post ad reliqua publica, vel civilia, eadem normâ ad commodandum? Ut quâ ratione apud Ægyptios annus imperfectus Solaris 365. dierum, omisso quadrante civilis fuit, sic & Græcis annus naturalis & perfectus 365. diebus & 1/4. constans civilis exstiterit. Primum horum clare sensit *Geminus*, ut prævidimus; & omnibus in confesso est ab *Herodoto* & alijs expensis in *cap. 12. §. 3.* & in hac *Diatriba c. 2.* Ergo anni Græcanici reconditi Solaris confectio & restrictio ad sacra tantum, & peræquationem temporum aptati, sustineri non debet.

102 QUINTO, † AEquinoctiorum & Solstitiorum tempora Græci observabant, & subinde tempestates cum Solis naturali periodo componebant, id quod plures ex Auctoribus *precedenti sectione* relatis, vel disertis edocent verbis, vel clare subponunt, maximè *Geminus* & *Galenus*, & agnoscit à *Gemino* ipso *Petavius lib. 1. cap. 7.* & *lib. 2. cap. 6.* & *lib. 4. cap. 16.* & 28. Annus ergo Solaris illis in usu erat. Nec quidquam agit *Petavius* ad assuetum recurrens asyllum, & dicēs, Græcos Sapientes anno Solaris recondito ad representandas tantum tempestates, & ad sacra usos fuisse: hoc enim quod nullius auctoritate comprobare potuit, in medium tamen attulit, ut ab usu populari & civili Græcorum annum Solarem exterminaret *Τελυνολς*, & doctrinabilibus istis ad libitum efformatis, & ut sub nube simul responderet præsentaneo à nobis præposito medio. Vidit *Petavius* in suo *Gemino* Græcos anni Solaris vertentis, & perfecti observatores ad sacra; vidit insuper in *eodem* Græcos annum suum ad Solem direxisse: vidit subinde in *ipsomet* & alijs eosdem Græcos Solstitiorum & AEquinoctiorum rationem habuisse. Ut ergo suum simplicem & unicum civilem Græcorum annum non deferret, opus illi fuit *sine Lege* (ut nostri aiunt) & sine Auctore annum reconditum Solarem, & quoad fieri potuit strictissimum concedere Sacerdotibus ad sacra, & *σόποις* Astronomis ad constituendas & peræquâdas anni naturalis tempestates. Et ab his cum *Geminus* prædictâ propositione generali (hæc excludente subterfugia) Græcos annum suum ad Solem direxisse adseveraverit sine speciali rerum designatione, eum intelligendum curavit, quo tantum casu de temporum adæquatione ageretur. Et quidè ita suo isto recondito anno (ad sacra & ad tempestates componendas tantum admissio) sibi suasit *Petavius* ex integro fecisse satis omnibus quæ pro Solari Græcorum anno adduci possent, nec quid aliud deinceps curandum. Cum autè ab Auctoribus per nos adductis *d. cap. 12. §. 4.* & repetitis in *anteced. sect.* agnoverit Græcis omnibus, & subinde Atheniensibus post legem Solonis annum Solarem in usu fuisse; quin & mensibus tricenis ipsos usos in rebus maximè Medicis & Naturalibus ex *Hippocr.* & *Aristot.* diversis locis, & alijs iam expensis, inevitabili sanè velut fato coactus annum Solarem reconditum ultra vagari sinet, & eius usum Medicis & rerum quarumq; naturalium Scrutatoribus concedet ac Sacerdotibus. Idemq; indulget is anni Solaris Græcanici dispensator Historicis, tempora gestorum, & annos ætatum computantibus; & subinde alijs atque alijs iuxta *inferius* notanda.

103 SEXTO, † Græcorum numero ultra Athenienses fuere Lacedæmonij, Peloponnesij, Locrenses, Megarenses, Macedones, Bæotij, Asiatici, Siculi & ceteri, quorum

meminere *Herodotus, Thucydides, Dionys. Halicarnas. Pausanias* & alij rerum Græcarum Scriptores. Horum verò quique, Regionis vel Patriæ ritus sequuti, longè diversa in temporum computationibus & dimensionibus statuerunt & observarunt, ut clarè præ reliquis docet *Galenus lib. 1. de morb. popularib.* in verbis per nos expressis in *seçãoe præcedenti, num. 73.* & ab alijs novissime notavit *Petrus Castellanus in libello de Græcorum mensibus & anno, vers. Huius ordinis.* Et quidem ab his fiebat, ut per præcones universa Græcia ab Elidentibus ad Olympiaca invitaretur: id quod supervacuum foret, si intermedia dinumeratio anni (Olympiadum tempore verè peræquati) eadem omnibus Græcis esset. *Petavius* ergo unam & eandem legem omnibus Græciæ Regionibus imponens circa anni & mensium dies & modum longissime ab scopo aberravit. Et longius insuper, dum lege Solonis (quæ Lunares menses Atheniensibus tantum civiles fecit) omneis Græciæ plagas (& cum earum Imperio Athenienses nondum essent potiti) obligatas subponit; quæ nec subpresse & subiectæ eam admiserunt, ut iam notavimus.

104 SEPTIMO, † constitutissimum est *Olympiades* omnibus Græciæ Regionibus, & Atticæ præcipuè in dinumerandis temporibus magno usui fuisse, sicuti Romanis *Lustrum*, & nobis *Æra*, ut iam notavimus in *cap. 12. §. 5. num. 23.* & latè probat *Onuphrius Pamvinius lib. 1. Fastor. Torniel. in Annal. anno 3278. Harvil. lib. 1. Isagog. Chron. §. 109. different. 7.* Omnes quippe Græci (in Agone Olympico undequaque concurrentes, teste *Livio* illicò expendendo; id quod ab Eliorum exclusione in *Diodoro lib. 12.* ex causa ibidem designata clarè diducitur) ab insignibus illis ludis tempora dinumerare cœperunt: & inde anni Olympiaci civiles & communes ipsis fuerunt *Harvillæus* post alios *suprà*. Ad hæc certamen istud *diebus tantum æstivis celebrabatur*, ut hisdemmet verbis enarrat *Genforin. in cap. 21. Livius lib. 17.* dicens: *Olympia ludicrum ea æstate futurum erat, quod maximo cœtu Græcia celebratur;* & insuper ab *Herodoto & Plutarcho* hoc ipsum optime elicit *Petavius in Paralipomenis super c. 44. lib. 9. tom. 2.* & latè probat *Harvil. supr.* Cumque *Olympias* spatium esset temporis. *Ἰντραετηνικὸν* quattuor annorū exactorum, *Pausan. in Eliacis, Strabo lib. 8. Dionys. Halic. lib. 2. Diodor. lib. 5. Plutarch. in Thest. Esch. lib. 10. præpar. Evang. cap. 2. Polydor. Ripa lib. 2. de invent. rer. cap. 13. Hospinian. de origine Festorum, cap. 17.* clarè inde duocruimus. Primum, Olympiadis annorum initium æstivis temporibus tribuendum. Et quidem quod attinet ad Athenienses (quorum annos & eorum progressum nunc enucleare curamus) res aperta est ab auctoritate *Simplicij* præstantissimi Philosophi super *lib. 5. Physicorum Aristotelis*, dicentis: *Nos Athenienses anni principium in Solstitio æstivo facimus.* Secundum, annos Olympiacos (quorum unum semper principium) Solares exactos existisse ab Auctoribus iam relatis. Quibus adde *Petavium* id clarè indicantem, vel subponentem *d. lib. 9. cap. 42. & duobus seqq.* Et certè inde Olympiadis nomen cuique anno simplici datum est, ut ab *Anonymo in Descript. Olympia.* notat *Meursius lib. 3. Atticarum lectionum cap. 25. David Origanus* post alios in *Ephemeridibus 1. p. c. 1. pag. 22.* sicuti *Lustrum Solis*, annus vertens est *Manilio lib. 3:*

Lustra decem tribuet Solis cum mensibus octo.

Cumque Olympiadum eadem computatio & dinumeratio perduraverit apud Græcos etiam post emendationem Iulianam, ut videre est in illa *Genforini d. c. 21.* (quæ *Petavius exactissimam* vocitat, & admirabili Dei providentiâ persistentem adserit dicto *lib. 9. cap. 42.*) clarè & perquam evidenter ex his omnibus elicimus Atheniensibus, legis de mensibus Solonis vigentis tempore, & quoque alio, annos civiles communes Solares vertentes fuisse, non Lunares, ut alias voluit *Petavius*: non attendens Olympiades uniformes Atheniensibus, ceterisque Græcis fuisse. Neque enim quidquam ager *iste*, si Athenienses, & quovis alios Græcorum annos suos Solaribus ad Olympiadas, aliaque Festa peræquasse dixerit. Vidimus namque Olympiadum

dum usum civilem & communem totius Græciæ: & civiles subinde eius annos earundem Olympiadum dinumerationi subesse in designandis cuiusvis rei temporibus. Ita ut prædictæ Petavianæ subauditioni, aut restrictioni omnem aditum, seu subterfugium clarè præclusum à prædictis demonstraverimus. Sed & adhuc retento *Petavij* themate aptissimè eidem respondèri poterit, ab Olympiadum Festis & sacris (omnium maximè) Athenienses, ceterosque Græcos annos (aliàs diversos, ut proximè vidimus *num. 103.*) peræquare & dinumerare consuevisse; edoctos quidem à præconibus & edictoribus ludorum Olympicorum, & subinde à tempestate ipsa, quâ celebrabantur. Sicque re istâ undequaque consideratâ, annos Olympiadi eosdem communes toti Græciæ, simulque naturales Solares adinveniemus: quidquid (ab *Scaligero Canonum Isagog. lib. 3.*) renuat *Gordian. in opere Chronolog. cap. 19. num. 26.* Isti namque annorum differentiam adstruere curarunt à potissima causâ suâ συμφωνίας atque concentus.

105 OCTAVO, † anni civiles ætatum Græcis omnibus Solares erant, ut vidimus *se-
ctione præced. num. 97.* à *Censorino* post *Herodotum* & alios Historicos prioris notæ. Et nunc ibi dictis addimus, Athenis annos istos Olympiacis (quos exactos Solares iâ probavimus) ex integro respondisse, uti apertissimè indicat *Dionys. Halicarn. in epistola ad Ammaum de Demosthene* nato ante Olympiadem centesimam, dicens: *ἔτι & Demosthenes ἐχονίτη μὲν ἐν αὐτῷ πρότερον τ' ἐκατοστῆς Ὀλυμπιάδῃ.* Et eodem sensu accipienda sunt illa *Anonymi in Descript. Olymp. Δημοκλέους ὁ Πέτορ ἐγένεθ' ἐτε-
τῷ ἔτα μετὰ Αἰεστέλῃ, Demosthenes Rhetor natus est tribus post Aristotelem annis.* Sed & sexcenta consimilia addi faciliè poterant, quæ clarè explodunt annum civilem Lunarem Græcorum simplicem à *Petavio* excogitatum in fraudem anni Solaris communis seu exacti.

106 NONO, † Reditus Atheniensium Reipub. annis Solaribus respondebant (et si usuræ fœnebris pecuniæ, & aliæ quæque civiles mēstruæ Lunares essent à lege Solonis, ab *Aristophane* per nos relato in *cap. 12. §. 4. num. 27.* facetè irrifâ) ut clarè probatur ab *Æschine*, qui in *Oratione περὶ παρατρέσθ.* istorum reditus talentorum 1200. & quod excurrit, quotannis fuisse ait, his verbis: *ἑξ ὧν δ' ἡμῖν κατ' ἐνιαυτὸν προσέτα, πλέον ἢ χίλια καὶ διακόσια Τάλαντα.* Sed & sexcenta talenta eadem normâ à focijs civitatibus Atheniensibus contributa dixit *Thucydid. lib. 2.* Et demum Atticæ totius censum annuorum persimilium talentorum indicat *Demosthenes περὶ σομομοειῶν.* Vt ab his planè dignoscamus, annum Solarem naturalem, seu tropicū civilem fuisse Atheniensibus, ac quibusvis alijs Græcorum.

107 DECIMO, † post anni Iuliani emendationem mensibus tricenarijs æqualibus usos Athenienses clarè testatur, ab *Epiphanio, Petavio lib. 4. cap. 8.* & iam ab eodem eruerat in illius *notis super d. hæres. §. 1.* Id autè nullâ aliâ ex causâ obvenire certe potuit, nisi quia tēpore Iulianæ reformationis annos etiâ (ut iâ notavimus) habebāt 365. dierum cum ¼. mensis que tricenos, Alexandrinis & Theban's (de quibus egimus *supr. in cap. 2. & in Disputationis nostræ cap. 12. §. 3.*) perquam similes. Vn inde par sit credere, Athenienses eosdem illos annos Solares, mense que tricenos post dictam C. Cæsaris castigationem retinuisse, seu conservasse, nec denuò, ut vult *Petavio*, eos ista admisisse quo tempore de inducendo & admittendo anno Iuliano cū suis inæqualibus mensibus agendum erat.

108 VNDECIMO † demū & ultimo loco vidimus (ut prænotatū est) *Petavium lib. 4. cap. 6.* ita dicentem: *Etenim cū primum epocha Seleucidarum & Alexandria condita est anni Lunares erāt, ut & Græcorum ferè omnium & Iudeorum.* Quibus sanè quamapertissimè agnoscit aliquibus Græcis annum Lunarem non fuisse, in fraudem suâ aliàs absolutæ anni Lunaris simplicis civilis omnium Græcorum designationis. Agnoscit insuper æquè Iudæis ac Græcis annos Solares fuisse antiquitus. Cūquē ipse

ipse *Petavius* hinc inde vagatus annum Iudæorum civilem Solarem fuisse volens nolens demum edixerit, ut iam adnotavimus in *cap. 1. huius Diatribæ*: illud certè ipsi reliquum est, ut agnoscat & concedat simul communiores & civiles annos Solares omnium Græcorum, & menses insuper tricenos communes à ceteris, præter Athenienses semper usitatos & usurpatos.

SECTIO TERTIA.

Auctoritates, quibus innixus fuit Petavius, recensentur & examinantur.

QVAMVIS firmiorem assensum constituentium annum communem & menses tricenos tot auctoritatibus & medijs obfirmaverimus, nedum nobis certè fecimus satis, nisi auctoritates & media, quibus *Petavius* sua tutatur, hac sectione & sequenti elicerimus.

209 ET QUIDEM *lib. 1. cap. 4.* sex & Auctores refert, quos anni & mensium Græcorum rationem omnium melius demonstrasse testatur. Hi sunt, *Herodotus*, *Geminus*, *Platarchus*, *Solinus*, *Censorinus* & *Macrobius*: & ab eorum expensione in capite sequenti ita concludit: Nos his auctoritatibus, quas attulimus, freti CIVILEM Græcorum annum dicimus ex eorum mente & instituto Lunarem exstitisse, atque hoc illius expressè esse conditorem, ut ad Lunæ motus cuiusmodi ætas illa comprehenderat, menses exigere.

210 Sed antequàm istorum Auctorum sententias sigillatim perpendamus, notanda valde duco illa *Petavij* proximè relata: non enim ait, prædictos Auctores idipsum affirmasse, scripsisse, vel docuisse quod ipse de anno Lunari simplici & civili Græcorum nobis præponit, sed ex eorum mente & instituto, Græcorum annum Lunarem tantum exstitisse, quasi diceret, annum communem 360. dierum, mensesque tricenos, quorum *Herodotus*, *Geminus*que & alij diversis locis meminere ex istorum voto & voluntate Lunares fuisse: ut inde clare percipias, eorundem & aliorum sententias violentà subauditione *Petavium* retorisse, & annum communem, mensesque tricenos Solares (de quibus isti alijque agunt aperte, ex iam dictis, & notandis inferioribus) in Lunares manu velut Regiâ pervertisse.

211 Sed age num videamus, ubinam ex *Petavij* sententia *Herodotus* & pro suo anno Lunari simplici & civili steterit? Dicit ipse, hoc deduci ab illius *lib. 1. & 2.* ubi agitur de mensibus tricenis, qui opinione eiusdem *Herodoti* & Antiquorum fuerunt Lunares: id quod repetit *lib. 2. cap. 73.* Sed ista iam plenè planèque explosivus sectione 1.

212 *Herodoto* in opinione *Petavij* succedaneus est *Geminus*: & Auctor (ut ipse ait *lib. 1. cap. 4.*) valdè bonus, idemque satis antiquus, qui de anno Græco tam accuratè scripsit, utpote Mathematicus ut omnium industriam & diligentiam hac in parte superavit. Et inter insigniora loca huius Auctoris principio *Petavius* illa eius verba expendit: *πρόνομος ἢ ἢ τοῖς ἀρχαίοις, τοῖς δὲ μᾶλλον ἀγαθὴν τελευτήν, τοῖς δὲ ἐν ταυτοῖς ἢ ἢ λίαν, Antiquorum Græcorum institutum fuit, menses Lunæ accommodare, & annos ad Solem dirigere.*

1. HÆC, (quæ *Petavius* varijs locis prosequutus est, & maximè in *Prolegomen. cap. 2. & in diversis capp. lib. 1. & lib. 9. cap. 9. tom. 2.*) ita exactiùs enucleavit in *lib. 1. d. cap. 4.* Secundum Solem annos ducere sic interpretati sunt Græcorum antiquissimi, ut circa easdem temp. states eadem instaurarent sacrificia, puta verno tempore verna: æstiva similiter æstivo. Quam in rem necesse fuit Solstitia & Equinoctia ysdem continere cardinibus.

Se-

Secundum Lunam dispensare dies, id esse putarunt, ἀπὸ τῆς σελήνης φωτισμῶν, & apparent.

- II. τῆς Lunaribus diebus imponere vocabula, ut qua die nona Luna nascitur, NOYMHNIA dicatur: tricesima verò, quòd in eam vetus ac nova pariter incidant ἐν ἡμέρᾳ: reliquæ ab Lunæ visionibus sua nomina sortiantur. Ita, quod est tertium, menses ad Lunam dirigebantur cum & in mensis initium Luna nova & in finem vetus, plena medium in mensem incurreret: quod Solis ac Lunæ deliquia monstrabant: quorum illa ineunte, hæc medio fere mense contingebant. In hunc modum Græci, καὶ πάτρια καὶ ἱερὰ sacrificabant. Cuius contrarium Ægyptios instituisse narrat Geminus. Nec enim secundum Solem annos agere, nec menses ac dies, sed ἰδίᾳ quadam ὑποστάσει χρησάμενοι. Nam sacra sua & solemnia per omnes anni partes licenter evagari siviisse, cum annus illis esset dierum præcise 365. ex duodenis mensibus tricenarijs cum appendicibus quinque contextus. Hæc Geminus.

Istis in cap. sequenti hæc adcinentia subdit; Nihil autem erat aliud annos ad Solem accommodare, quàm a quattuor tempestatibus propria cuiusq; sacra nō aberrare, sed intercalationis fræno coerceri. Menses autem & dies secundum Lunam agere est utrosq; Lunæ visionibus respondere. Et hoc ipsum amplioribus verbis repetit d. lib. 1. cap. 15. Et probari videtur ab illis Gemini (præcedentia subsequenter) τὸ ὅτι τῶν νόμων καὶ τῶν χρησμῶν παραγγελλόμενον, τὸ ἴδιον κατὰ τρία ἔχον τὰ πάτρια, μῆνας, ἡμέρας, ἐνιαυτὸς. Ἔστω δὲ λέγειν ἅπαντες οἱ Ἕλληνες, τῶν δὲ μὲν ἐνιαυτὸς συμφόρος ἀγὰρ τῶν ἡμερῶν, τὰς δὲ ἐμείρας καὶ τοὺς μῆνας τῆς σελήνης. A legibus & Oraculis inditum, ut iuxta tria, sive iuxta ritus patrios mensium, dierum & annorum in sacrificijs ratio haberetur, omnes Græci ita sunt interpretati, ut annos cum Sole componerent, dies verò & menses ad Lunam accommodarent.

- III. A B H I S Petavius ultra progressus dicto lib. 1. cap. 6. Græcos annum ad Lunam condidisse à Gemino ausus fuit asserere, illumque huiusce rei Auctorem facere. Et IV. SUBINDE 2. tom. lib. 9. d. cap. 9. Sanè (ait) Græcos refert Geminus ab Oraculo monitos, annum civilem ad Solis rationes, menses autem ad Lunæ intervalla direxisse: sed hoc ipsum ab eo ita declaratur, ut tam menses singuli, quàm anni planè Lunares exstiterint, quantum V. captus illorum temporum tulit, &c. SED & annum priscorum Græcorum lunarem 360. diebus constituisse apertius firmat lib. 2. d. cap. 73. & ibidem suæ sententiæ adfertorem facit Geminum cum Herodoto.

Et eò tandem res devênit, ut (cum nullo in loco anni civilis, seu publici Græcanici mentionem fecerit Geminus, ubi eum non subposuerit Solarem, & 365. diebus cum 1/2. constantem) Petavius tamen in lib. 9. cap. 29. ab eodem Gemino nihilo-

- VI. minus diduxerit annum CIVILEM de eius sententia Lunarem Græcis fuisse.

His ita constitutis, Petavius cum ei iam nulli essent impedimento illa Gemini

- VII τὰς δὲ ἐνιαυτὸς κατὰ ἕλιον ἀγὰν, securissimè menses unicos civiles Græcorum LUNARES fuisse adserit lib. 1. cap. 5. ab illis eiusdem Gemini, quæ expendimus supra; ἐστὶ δὲ ὁ μὲν ἀκελεύς μῆνας & χρόνος, &c. Exactus mēsis dierū est (ac fertur) 29. & 1/2. quos verò menses usus civilis recepit, dierum tantum sunt 29. & 1/2. Ob idque duo menses diebus 59. integris constant. Et ab hac itidem causa fit, ut civiles menses fiant velut pleni & cavi quandoquidem bimestri tempori 59. dies accommodantur. A quibus Petavius ita infert: Quis nō videt civiles menses, ac vulgo tractatos, ab omnibus & cognitos Lunares exstitisse?

- IIX PRAETEREA, vel ipsa menstruorū dierū appellatio ac distinctio Lunares, ex primario & antiquiore Græcorum instituto, fuisse annos indicat. Vetusissimus enim mos ille fuit, ex aspectibus Lunæ nominandorum dierum, veluti prima dies νεμυρία, postrema ἐν ἡμέρᾳ dicebatur. Πᾶσι ἐκείνα non vicesima prima, sed δεκάτη ἐνάτη, & ita reliqua propter Lunæ decrementa præpostere, ἀνὰ πάλιν vocata sunt. Sed & trifariam distributa mensium nomina, ut primi decem dies ἱσαμῆς μῆνας, posteriores μεσσητ, & ultimi φθίνοντ, nuncupati sint, quid aliud quàm Lunæ faces & visiones imitantur. Auctorem istarum appellationum Solonem Plutarchus facit, quem Diogenes Laërtius scriptum reliquit primum Atheniensibus persuasisse, ut annos ad Lunam dispensarent. Quod non sic accipiendum putamus, ut ante So-

lonem

ionem ad Lunarem annum Athenienses, Græciq[ue] non respexerint: sed quod Lunam quidem sequi se profiterentur, ab ea tamen propter cælestium rerum inscitiam, inviti atque imprudentes discederent. Nimirum, quia maiorem Lunaris anni modum popularibus suis præscripserant, uti paulò post dicetur. Coniectura huic favet imprimis illud, quod tantò ante Solonis seculum Homerus popularium temporum nomina ad Lunam conformat: ut & Critici omnes, & Plutarchus observat: nam & Ἰσακίδης μὲνός, & φθίοντες meminit. Quare uti nos ex eo quod Romanorum mensium dies ab Lunaribus aspectibus cognominati sunt, ut puta Nona Eidus, & inverso deinde, ritu Græcorum, ordine xvi. Kal. xv. xiv. & ita deinceps vocati sunt. Ita Græcos fas est, imò necesse est arbitrari, cum ab Luna similiter dierti in mensibus vocabula petierint, Lunares aequè menses publico usu recepisse. Et sanè istiusmodi suæ sententiæ lic exornatæ rationem adsignaverat antea Petavius eodè cap. 5. dicens: Etenim principio Græcos, ait Geminus, cum Luna menses tricenis diebus expleri crederent tricenarios quoque menses suos instituisse. De quibus hisdem tricenis Lunaribus Geminum intellexit cap. 6. in princip. dicens: Antiquissimi Græcia populi, ac præsertim Athenienses, etsi Lunarem sibi modum anni proposuissent, uti hæcenus intellectum est, non statim exactos illius sideris motus assequuti sunt: ex quo factum est, ut neque menses ipsorum, nec anni, quos esse Lunares volebant, cum Luna congruerent. Quamobrem initio Lunarem mensem tricenarium habuerunt: Id quod apertè Geminus declarat pag. 128: nam cum dixisset, Græcos aliter atque Ægyptios annum suum ad Lunam condidisse, subdit: οἱ μὲν ἔν ἀρχαῖοι τὰς μῆνας τετρακονθήμερας ἵκον, τὰς δ' ἐμβολίμους παρὰ ἐνιαυτὸν. Erant tum igitur tricenarij menses omnes, sed nihilominus ex eorum voluntate & opinione Lunares

X. ET QUIDEM ab istis Petavius descendit d. lib. 1. cap. 7. ad interpretationem illorum eiusdem Gemini, & μὲν μῆνα λέγομεν ἔνα ἡμέραν, λ. τον ἐνιαυτον ἡμέραν τρεῖς. Menses diebus 30. annum verò 365. $\frac{1}{4}$. constare dicimus. Securiusimè subdens: Vides quo

XI. sensu menses tricenarios Græcorum esse dixerit Geminus: non enim ea ratione quæ ARIOLATUS est Scaliger, quod & civiles menses triginta diebus constarent, & ex huiusmodi mensibus præcise, aut, si fortè, duobus adiunctis, diebus trecentorum & sexaginta dierum civilis annus consurgeret, quod nemini præter illum venit in mentem. Sed de tacito anno &

XII. implicito Geminus accipiendus est, qui annus Solaris & Iulianus fuit. IULIANVM autem annum antequàm Romanis à Iulio Casare proponeretur ab illa ratione in civilem usum admissum negat Scaliger, & quidem rectè. Quocirca de civili anno Geminus non loquitur.

XIII. ERGO alius præter civilem annum apud Græcos exstitit, cuius dumtaxat tricenarij menses fuerant, non utique civiles: CVM ideo Geminus, τὰς κατὰ πόλιν μῆνας, ALTERNIS

XV. plenos, caviisque fuisse postea confirmet.

XVI. ET INDE d. cap. 6. Gemini temporibus Octaëteridis usum in anno populari (ut qui Lunaris) fuisse affirmat, & ob id à verbis illis Gemini, κατὰ ἐκάστην τρεῖς καὶ δεκαετηεῖδα πρὸς τὸ τελεθῆναι ἀρόμεν γ. ἐπάγονται ἡμέραι, expendit verbū illud, ἐπάγονται, præsentis temporis: Quod argumento esse (ait) Gemini tempore Octaëteridem in anno populari locum habuisse, & subinde alia consimilia adducit.

XVII. SVB HÆC à suo Gemino (quem omnibus Græcanici anni tractatoribus prætulit lib. 1. cap. 8. in fine) sequentem elicit conclusionem in cap. antecedenti. TOLLATUR igitur ex hominum opinione error ille, quem unius viri in coniecturis, commentisque suis asseverandis promptissimi error invexit. Nec alij in usu populari quàm Lunares fingatur anni, non quidem illi ad Hipparchi, & accuratiorum Astrologorum abacum primis temporibus exacti, sed pinguiore Minerva, ac iusto nonnunquam maiores, postea castigatiores reddit: in quibus posteaquàm à priscis illis seculis discesseris, alternis ferè vicibus pleni menses, caviq[ue] dispensati sunt.

XIX. ET DEMVM ultimo loco, velut tacitæ obiectioni obcurrrens, anni communis 360. vel naturalis usitati 365. dierum & $\frac{1}{4}$. sequentia reposuit: Cur autè Solaris annus licet 365. diebus explicetur, ab non ignaris verioris motus hominibus 360. circumscrip-

tus

tus fuerit, ad eosque velut adventitij & extraordinarij quinque dies adscripti? proxima & causa videtur illa, quod ad Græcos attinet, quoniam ab ipsorum magistris Ægyptijs pridem ita constitutus annus fuerat. Ultima verò & exquisitissima, cur vel ipsimet Ægyptij eam formam adsciverint, aut illa ipsa est, quam Gaza protulit, quod totidem in segmenta signifer orbis divisus est. Aut quæ nobis occurrit modò, quod cum menses ad Lunam propriè pertineant, unde & μῆνες a Græcis appellantur; triginta porro plus minusve diebus non pluribus orbem suum Luna compleat: visus est numerus idem ad mensium quorumcunque mensuram omnium aptissimus. Nulla melior hætenus nec certior allata ratio est.

113 Hæc summa est eorū quæ varijs locis sparsum, † & absq; ἐκλογῇ tradidit Petavius à Gemino. ¶ Qui, omnibus undique exactè καὶ ἀκριβῶς perpensis, tantum abest

114 ut illi suffragetur, quin potius omnia ab eo excogitata eludat, † & communem ex contrario ad sensum obfirmet. Id quod dilucidius apparebit, si præposita Petaviana ex ordine proposito sigillatim discusserimus.

115 AIT PRIMò † in d. cap. 4. Antiquos Græcos illud, secundum Solem annos ducere, interpretatos fuisse, ut circa easdem tempestates eadem instaurarent sacrificia. Nec ulterius Solis ad annos rationem habuisse. Et subinde illud, menses iuxta Lunam agere eosdem adserit, ita universe percepisse, ut menses in usu populari & civili Lunares haberent. At hæc (à Petavio securissimè ita scripta) certè antiquis Græcis ipse imponit. Cedat unum, qui isthæc ita intellexerit, ac ipse subponit, vel saltem innuerit, ut venia aliqua condigna sit ista subauditio toties à Petavio repetita, & nullā unquam auctoritate vallata: & quod magis est, apertis Gemini verbis adversantior quàm quæ magis. Quis enim non videt, Græcos annum secundum Solem agere, & menses secundum Lunam, id unum primā facie præferre, annum scilicet ad cursum Solis, menses ad Lunæ periodos referendos? Et quidem æquā lance: ut cum Græcis antiquis menses Lunares essent ex sententia Petavij (quam non probamus) sic & iisdem Solaris annus publicus & civilis existeret, iuxta iam tradita per nos in d. cap. 12. §. 4. num. 31.

Præterea Petavius in interpretatione illa Gemini, μῆνας κατὰ τὴν σελήνην, ἐνιαυτὸς δὲ κατὰ τὸν ἥλιον ἀγαγ, Menses ad Lunā, annos ad Solē dirigere, terminos † intervertit & mutat. Ait enim primo loco, hoc ab antiquis Græcis ita enuntiatum, ut denotarent sacrificia tempestatibus temporum aptanda: cumque ista persequi debēret, atque illa annis, mensibus & diebus æquè accommodare (id quod nos paulò inferius præstabimus) hanc illatione, seu interpretatione destitutā, nedumque in mensibus ad Lunam (quod attinet ad sacra) dirigendis comprobata, ab his subinfert (& quidem pro suo libero dumtaxat captu) menses in usu populari & civili Lunares tantum Græcis Antiquis fuisse: quo nihil alienius fuit à sententia Gemini, id tantum eruere instituentis, ut annos & menses cum Solis & Lunæ cursibus ad sacra & Festa componeret, uti primitus ratus fuerat Petavius in annis: inevitabili subinde consequentiā agnoscere adstrictus, menses ad Lunam iisdem sacris aptandos, quando in suos adeò commendatos menses Lunares civiles extra rem prorupit. Quid quòd attentā Petavij interpretatione (qui relationē anni ad Solē singulārē ad æquandas tantum tempestates, Lunæ verò generalē priscis Græcis facit) supervacua profectò foret subsequens Solonis lex, quæ Athenienses ἐξίωσε μῆνας κατὰ σελήνην ἀγαγ, monuit menses secundum Lunā agere. Fateamur ergo nunc cū Petavio, Græcos annos ad Solē direxisse, & Festis adaptari curasse ut iisdem temporibus celebrarētur: dum tamen ipse concedat illud, menses secundum Lunam agere, eodem sensu accipiendum, non ultrā, contra communem nobis regulam diductam à l. 2. D. de vulgari & pupil. substitut. quā edocemur, unicam determinationem plura, ut nostri loquuntur, respicientem, determinabilia, debere pariformiter determinare: ita ut verbum illud ἀγαγ agere, seu dirigere, positum in propositione Gemini, æquè afficiat menses ac annos, sicuti

sicuti cū de Ægyptijs is idem dixit: ὅτε καὶ τῆς ἐνιαυτοῦ ἀποφύει καὶ ἡλίον, ὅτε καὶ τῆς μηνῶν καὶ τῶν ἡμερῶν κατὰ σεληνῶν, Nec annos AGVNT secundū Solem, nec menses & dies secundū Lunam.

Et quidem ab his evenisse affirmat *Geminus*, ut eorum Festa per omnes anni tēpestates vagarentur disertissimis illis verbis: οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι τῶν πάντων διάλεξαν, καὶ πρότερον ἐσχάτως τοῖς Ἑλλήσιν, ὅτε καὶ τῆς ἐνιαυτοῦ ἄρχαι καὶ ἡλίον, ὅτε τῆς μηνῶν καὶ ἡμερῶν κατὰ σεληνῶν, ἀλλὰ ἰδίᾳ τινὶ ὑποστάσει κεκρημέναι εἰσι: βέλονται γὰρ τῆς φύσεως τοῖς θεοῖς καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐρανῶν γίνεσθαι, ἀλλὰ διὰ πάντων τῶν ἐνιαυτῶν ὧρων διελθῶν, καὶ γίνεσθαι τὴν θερινὴν ἐσθλὴν, καὶ χειμερινὴν καὶ φθινοπωρινὴν, καὶ ἐαρινήν. ἄρχαι γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἡμερῶν τετρακοσίων ἐξήκοντα πέντε. δώδεκα γὰρ μῶνας ἄρχαι τριακονθήμερες, καὶ πέντε ἡμέρας ἐπέχουσι, τὸ δὲ ἥμισυ ἐκ ἐπὶ ἄρχαι διὰ τὴν προκρημνὴν αἰτίαν, ἵνα αὐτοῖς ἀναπωδίζονται αἰετοὶ. Ex quibus omnibus perquam evidens fit, explodendam omnino esse *Petavij* confictam subauditionem, & violentam interpretationem, tot irrefragabilibus medijs profligatam.

Et sanè apud *Scaligerum* relatus & explosus à *Petavio* lib. 1. cap. 15. interpretatus est individua illa (& eodē sensu, ut notavimus, percipiēda) menses ad Lunam, annos ad Solem, &c. quando dixit illud, μηνῶν κατὰ σεληνῶν ἄρχαι, intelligendum de primis Tetraēteridum mensibus, quorum præcipuæ celebritates Lunares erant. Hæc enim interpretatio (licet manca, & uni alterive tantum mēsi apta; & simul inepta propositioni absolutæ, seu indefinitæ *Gemini* omnes anni menses æquè respicienti) è re tamen est, & mente *Gemini*. A qua omnium maximè deviat mensium Lunariū civilium à *Petavio* importunè hic & alibi prætexta tractatio.

117 Quod certe nobis in causa fuit, ut prædictæ *Gemini* prepositionis exactiorē elucidationem curantes, eam tripliciter intelligi posse existimaverimus.

118 Et primum (ut prædiximus d. 9. 4. num. 31.) universè accipi potest, ita ut denotet, Græcos omnes implurimum annos suos ad Solem, menses ad Lunam adcommodasse in temporum dimensione & subputatione. Idq; fecisse, vel ritu patrio, vel Oraculis & legibus ductos, quæ trium, id est mensium dierum & annorum rationē in sacris haberi dictabant: inde inferentes, annos ad Solem, menses ad Lunam in ceteris referendos. Et quidem id in anno perpetuum fuit: nam Solarem usui civili semper adcommodarunt, medijs implurimum varijs intercalationibus, & sæpè subductionibus: in mensibus verò aliter se res habuit; Solaribus quippè simul ac Lunaribus usi sunt; idque par est credere in causa fuisse legi Solonis (Athenienses afficienti) menses Lunares deinceps tantum in usu civili admittenti. Id quod certè nec apud Athenienses Solon integrè consequi potuit, ut satis superque probavimus hoc cap. sect. 1. à diversis auctoritatibus *Hippocratis*, *Aristotelis*, & aliorum: & iā adverteramus d. 9. 4. n. 29. Et hinc factum, ut prædictæ προβολαί, veritas maiore ex parte apud Astrologos & Astronomos permanferit, iuxta notata in dicto d. 9. 4. num. 31.

119 Secundò f. tota illa verborum *Gemini* series expensa *supr. num. 112. in princip.* & paulò pōst, intelligi aptè potest de annis & mensibus ad Festa & sacrificia ab omnibus Græcis, dirigendis & adhibendis. Quod quidem apertè comprobari videtur ab illis τὸ γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων, &c. A legibus & Oraculis inditum est, ut iuxta tria, sive iuxta ritus patrios, mensium, dierum & annorum in sacrificijs ratio haberetur: id quod omnes Græci ita sunt interpretati, ut annos cum Sole componerent, dies verò & menses Lunæ accommodarent: expensis illis, omnes Græci, ἅπαντες οἱ Ἕλληνες, quæ (ut sonant) omnes Græciæ plagas afficere videntur. Et quidem his partim adridet *Petavius*, quando illa, τῆς ἐνιαυτοῦ κατὰ ἡλίου ἄρχαι, ita disertissimè intellexit: nec sit cur præcedentia, (τῆς μηνῶν κατὰ σεληνῶν, quæ ab uno illo verbo ἄρχαι reguntur) aliter percipiatur, uti *Petavius* incassum obnixè curavit, ut iam vidimus.

Ad

Adhæc coniecturæ nostræ non leve præstat fundamentum, is ipse *Geminus* quâdo eâdem phrasi & verbis (iam per nos expensis *supr. n. 116. prope fin.*) Ægyptios ab annui quadrantis omissione, nec annos secundum Solē, nec menses secundum Lunam agere edixit, indeq; eorum sacra & Festa per omnes anni tēpestates spatari.

Sit ergo sensus omniū illorū *Gemini* eiusdē contextus, Græcos in sacris & Festis Anni & Lunæ periodos respexisse, exquod ab Oraculo, legibusq; (quarū nullibi alia ratio) iussi sunt ritu patrio sacrificare, seu *τρία μῆνας ἡμέρας δίκυτ' ἔς, iuxta tria mēses scilicet, dies & annos.* Quod omnes Græci (attestāte *Gemino*) sic acceperūt, ut annos ad Solē, dies verō & menses ad Lunā adcomodarent, subaudi in sacris & Festis, relatis illis *Gemini*, *τὰ τὸς μὲν ἐνιαυτ' ἔς συμφώνως ἄγαν τῷ ἡλίῳ, τὰς δ' ἡμέρας δὲ τὸς μῆνας τῇ σελήνῃ*, ad præcedentia, *τὸς μὲν μῆνας ἄγαν*, &c. ita ut in utroque loco *Geminus* intelligēdus sit de annis & mēribus arcanis & Hierophāticis. ¶ Neq; id quidē uno aut altero casu, ac volebat *Scalig.* iā reiectus, sed ἀπλῶς, & universè. ¶ Hoc tamē moderamine adhibito, ut vel anni, vel mēses sacris Festis & ludis aptarētur, cū impossibile esset, Festa annis & mensibus, diebusq; simul iisdem peragere & in dissitissimis Solis & Lunæ periodis. Vt inde planū fiat sacrorū & Festorū quædam ad anni tēpestates fuisse aptanda, quædā ad Lunæ periodos, sive *φωτισμὸς*, quædā ad mēsiū dies, ut apertissimè probatur à *Kalendaris Ethnicorū* Festorū adductis à *Rossino lib. 4. c. 2.* & *Dempfero* eius *Scholias* *d. lib. 4. c. 4.* & ab his simul quæ ijdē isti prosequuntur in *capp. seqq. illius lib. 4.* Nec enim quid aliud adeo curarunt, qui de Festis, & sacris gentiū scripserūt, quàm ea annis, mēribus, hebdomadibus, diebus & horis adaptari, ut vidēre est in *Stoeck. de sacrif. gent. descript. f. 11. b.* & *seqq. Hospin. Castella. & Meurs. in suis tract. de Festis.* ¶ Huiusq; rei cōprobationi, quod attinet ad annos sint plura Festa quotannis celebrari solita, quæ isti latè prosequuntur. Et insuper ἡμέραι sacra singulis anni tēporibus, Vere, Æstate, Autūno, & Hieme fieri solita, uti ex *Hesychij* varijs locis probat *Meurs. de Fest. f. 284.* Et *Κυνοφόντε* festū, quod diebus Canicularibus celebrabatur, *Meurs. in eod. tract. fol. 183.* Et *Συγκομοσθρία*, quæ post cōportatas fruges: idē *fol. 257. Censorin. c. 1.* Cūm perceperant fruges, antequam vescerentur, *Dis libare instituerūt.* ¶ Et quod attinet ad mēses exēplo sit, *Εκατομβωῶν* (primus Atticorū mēsis ex *Gaza*) qui à maioribus sacrificijs nomen habuit: *Boëdromia sacra* in *Boëdromίῳ* mense agi solita, ut notāt *Plutarch. in Thes. Suid.* & alij. *Ανθεσθρία*, quæ Baccho octavo mense agebantur, unde Atheniēses mensem *Ανθεσθριῶνα* vocarūt (testibus *Harpocra. & Suid.*) διὰ τὸ πλῆθος & ἐκ τῆς γῆς ἀνθῶν τότε, quod tunc plura à terra orta florescant, *Meurs. latè (post Castellan.) f. 25.* *Θαργῆλια*, agi solita in mense, qui *Θαργῆλιον* vocabatur, *Meurs. sup. fol. 143.* *Προτιλεια*, quæ in mēse Gamalione, *Meurs. sup. fol. 240.* *Μαιμακτηρία*, quæ in Maimacterione, idē *fol. 200.* Et hinc ἐπιμήνιον & ἐπιμηνία, dicta, à sacris pro felici statu Reipub. singulis mensibus persolvi solitis, *Meurs. lib. 5. Attic. lect. cap. 3.* ¶ Et quod attinet ad mensium *φωτισμὸς*, seu lunationes prædictæ propositionis confirmationem diduco à *Νεμηνία*: quippe in singulis novilunijs Græci ex lege sacrificabāt, *Liban. declam. 8. τὰς Νεμηνίας νόμῳ μὲν πᾶσι τοῖς ἡμέραις.* *Meurs. de Fest. f. 210.* & *seqq.* Et iterū *f. 271. de Υβριτικῶν* novilunio agi solitis tractat. ¶ Quod verō attinet ad dies mēsiū in Festorū celebratione, exēplo sint plura in *Kalendaris Rosini & Dempferi* *supr.* relatis cōtenta. ¶ Et quod ad dies humanorum evētuū *Ἀμφιδρόμια*, quæ quinto post natū infantem die celebrabātur, *Meurs. fol. 20.* *Castellan. optimè fol. 13.* & *seqq.* *Δεκάτη*, quæ decimo die, quo nomē infanti imponebatur: idē *Meurs. fol. 21.* & *22.* *Τετραγικοσθρία*, quod quadragesimo die à parturitione celebratur ex causa designata à *Censorino cap. 11.* iam per nos relato in *Disputat. cap. 1. §. 2. n. 30.* A quibus & alijs *Cicer. Certus* (ait) *dies nō ut sacrificij, sic cōsiliij expectari solet.* ¶ Et denique quod attinet ad dies lunationis & *φωτισμῶν* notanda est ipsa *νεμηνία*, de qua iam egimus; & Festa insuper in *Boëdromione & Munichione* mensibus, à

Plu.

Plutarcho relata *supr. sect. 1. num. 69. & 70.* si *Petavio* deferendum est iuxta tradita ibidem *num. 71.* Hæc autem, & alia consimilia (omitto Festa hebdomadum & horarum, de quibus latè agit *Stveebius* *supr.*) clarè demonstrant, quâ normâ Græci annos, menses & dies ad Festa & sacra Solis & Lunæ revolutionibus, ex sententiâ *Gemini* pluries accommodarint; licet sæpius anni præcisa tempora, aut mensium lunationes non attenderint, ut à præpositis clarè diducitur.

121 Tertiò & demum, prædicta illa *Gemini: Menses ad Lunam, annos ad Solem dirigere*, referri possunt ad legem Solonis, ut notavimus in dicto §. 4. *num. 31.* ita ut *Geminus* (quâvis natione Rhodius) de lege Athenis (ubi edoctus & degens) vigenti loquutus præsumatur: & huc sanè tendere videtur verbum illud, *πρόνομος*, constitutione, seu legem inditam præferens: cumque legis tantummodò Solonis super mēsisbus Lunaribus rogatæ mentio & ratio sit in antiquitate, & *Geminus* menses, Lunæ accommodos, ad legem referat, certè prædictam Solonis quasi indicasse videtur. Nec remorari nos debet illa eiusdem *Gemini* *ἅπαντες δὲ Ἑλλήνες, omnes Græci*, quæ de omnibus Græcorum populis sub Atheniensium ditione constitutis (de quibus alibi *hæc Diatriba* egimus) intelligi aptè poterunt. Prædictis addo ex *Gemino*, menses Lunares à lege priſcorum Græcorū inditos fuisse: lex autem nulla tunc esse potuit, quæ omnes Græcos ligaret: illud ergo *ἅπαντες δὲ Ἑλλήνες* in *Gemino* de Atheniensibus tantum quibusvis intelligendū est. Demus, pluribus varijsve legibus universæ Græciæ dissidentes ditiones afficientibus, menses ad Lunam directos fuisse: sanè *πρόνομος* istas, sive νόμος usus non recepit, præterquàm Athenis, & quidem non in omnibus, ut iam adnotavimus, & latè probavimus *sect. 1. huius capituli*, & antea in *d. cap. 12. §. 4. d. num. 29.*

122 Prævidemus & ista *Petavio* displicitura, ipsumq; dicturū priore nostra interpretatione generalem *Gemini* propositionem, menses ad Lunam absolute referentem, obledi & restringi. In secūda omnia Festa & sacra mēsiū lunationibus, seu *πορισμῶν* non aptari, ac subponit *Geminus*. Et in tertia verba illa *ἅπαντες δὲ Ἑλλήνες* nimis limitari. Sed his, alijsq; consimilibus ex duplici capite fit satis. Primò respond. à *Gemini* sententia unum illud tantum elici, Græcis scilicet Antiquis propositū fuisse, ex lege inditū, annos ad Solem, menses ad Lunam agere, nō tamen id ex integro illos perfecisse. Secundò, verba *Gemini*, quantūvis absoluta & generalia, ab his quæ certā aliunde meruere interpretationē, venire limitāda (id quod in iure Cīvili ex pluribus faciliè erat cōprobare) Cum ergo mēsiū tricenorum Solarū Græcorū ratio firma sit & inconcussa à præhabitis *hoc cap. sect. 1. & 2.* & Festorū subinde celebritates mensium lunationibus divagentur, ut clarè demonstrant, quæ ab Auctōribus de Festis agentibus iam prænotavimus, nullus certè in generali & absoluto sensu rectè accipiet à *Gemino* proposita.

Quod si nec latū unguem nobis recedere datur à *Gemino* (soliq; *Petavio* indulgetur aliò quàm longissimè illum divertere, eiusq; verba aperte intervertere, ut iam notavimus & probavimus) tunc *Geminū* huius dictērij *μῆνες, καὶ σεληνῆς, ὁριαντὸς καὶ*

123 *ἡλιου ἀγαν* primū adfertorem & insuperhabendū ducimus, & pluriū Auctōrū melioris notæ placito expensorū *d. sect. 1.* omnino inhærendū existimamus; maximè cum videamus *Geminum*, Festa & sacra ad annos, menses & dies referentem, *χαλῶς*, & diminutè loquutum. Etenim & cum hebdomadibus, & dierum horis sæpè, sæpius sacra insuper cōponebantur, ut clarè demonstrant, quæ latissimo sermone prosequitur *Stveebius* relatus *supr. num. 120.*

124 Deniq; noto, & illa *Petavij: Menses ad Lunā, annos ad Solē dirigi*, in nudo verborū sono *ειδῆ* & nobis simul adversari, sed longè magis *Petavio*, qui tā annos quàm menses Græcorū civiles ad Lunam semper retulit: nos enī (qui *Gemino* in anni ad Solem directione etiā absolutā assentimur) Lunares etiā menses in usu Græcorū fuisse sæpè

sæpè & sæpiùs concedimus, ut inde non adeò ac *Petavius* à *Gemini* propositione (utcunque acceptà) deviemus: & facillè demum eam in *Petaviu* itidem retorqueamus. Omitto nunc alia eiusdem *Gemini* nostra quamapertissimè comprobantia, quæ expendimus *suprà* *sect. 1. ex num. 76.*

- II. QVOD verò *Petavius* (cùm suam ad *Geminu* adstruere conaretur interpretationem) dicto *cap. 4.* in verbis iam præpositis, & sub ista expensis adserit, seu securè edocet de τ νεομνία, deq; ἐνὲ καὶ νέα (subponens ut certissimū, dies & menses Græcos antiquissimos Lunæ adaptasse) nullius est momēti: etenim νεομνία, seu νεμνία ἀπὸ τῆς νέας μῆνης à *novo mense* deducitur potius quàm ἀπὸ νέας μῆνης à *nova Luna*. Id quod clarè subponit, illa eloquutio (maximè in *Thucydide* Græcorum eloquentissimo *lib. 2. & 4.*) νεμνία καὶ σεληνῆς, id est, *prima dies iuxta Lunam*, clarè præferens temporibus *Thucydidis* νεμνίας vocem ambiguum fuisse prioribus mensis Solaris & Lunaribus diebus æquè aptam, & ob id additum κατὰ σεληνῆς. Concedamus νεομνίαν à *nova Luna* die derivari, & primam mensis denotare. Hoc certè à lege Solonis menses Lunares Atheniensibus irrogāte, initium habuisse par est credere, sicuti & nomina illa ἐνὲ καὶ νέα, ut à *Plutarcho*, *Aristophane*, & alijs apertè comprobavimus in *d. cap. 12. §. 4. num. 4. 27. & seqq.* quæ lapsū in istis *Petavij*, hæc postrema nomina ad primam antiquitatem referentis, clarè demonstrāt. ¶ Sed & argumentum à denominatione, quo *Petavius* utitur, semper debile fuit, cū frequētissimè verus rei usus, & aptius significatum à denominatione longè differat. Exemplo sit illud (præ omnibus huius propositi) nomen *Iareach* Hebræis Lunam & mensem simul denotare, quin & mensium lunationes, uti à *Psalmō 8. vers. 4.* & *Deuteronomij cap. 21. vers. 13.* notāt *Sanctes. Pagninus*, & *Valentinus Schindlerus* in suis *Dictionarijs*, & noster *Arias Montanus* in *Apparatu*: & tamen certissimū est, menses Solares Hebræis in usu civili fuisse, ut probavimus *suprà* in *c. 1.* & latius in *DISPUTATIONIS c. 12. §. 2.* Et sanè hoc ipsum omne agnovit *Petavius*, sibi contrarius, *lib. 2. c. 73.* dicens νεμνία mensū tricenorū primi etiam vocatur, & ceteri deinceps, trāslati à mensibus Lunaribus vocabulis, notantur. Id quod ab *Athenæo* mirè potuit cōprobare, adserēte *lib. 8. c. 9.* Græcos νεμνίαν ad libitū disposuisse, his verbis: κέρυττον τὰ τὴν ἑκάστην αὐτῶν ὅτε θέλοι νεμνίαν, quæ cū cōmentaretur *Casaubonus*, subdit: *Hæc fuit olim anni cōfusio, & perturbatio, in his præsertim civitatibus, ubi minus litteræ florebant.*

Quid quodd post hæc scripta in *Petaviu* incidimus priora nostra probantem, & insuper sua subvertentem *lib. 7. c. 2.* dum ait: *Alterā anni partitio bifariam sumitur: primum enim in menses duodecim annus spargitur. Μῆνας Græci vocant ἀπὸ τῆς μῆνης, id est à Luna. Sive potius ἀπὸ τῆς μῆνης μῆνη derivatur, ut ὁ μῆς latius pateat, quàm μῆνη, & tam propriè Soli, quàm Lunæ menses congruant.* Quod enim illic subdit, dicens, menses Lunares esse μήνας, Solares verò ἡμέρας, verum non est ab his ipsis, quæ iste tradit, & facillè exploditur à dictis per *Censorinu* *cap. 22.* & alijs per nos notatis in *d. cap. 12. §. 1. num. 9.* & in *§. 4. num. 32.*

- III. QVOD autem à *Gemino* *Petavius* resolvit *d. lib. 1. cap. 6.* Græcos scilicet annum ad Lunam condidisse, ipsisque civilem fuisse sustinēri non potest, ut quod apertissimè *Gemino*, nec tale quid adserenti imponit.

- IV. AT interpretatio ab isto assignata *lib. 9. c. 9.* præfatæ, sæpiusque repetitæ *Gemini* propositioni (præterquàm quod iisdem ariolationis & violentiæ vitijs laborat, & à pluribus alijs iam adductis *suprà*, facillè exploditur) ipsi certè *Petavio* valdè adversatur, dum principio indefinitè (& verè quidem) enuntiat ex *Gemino*: *Græcos ab Oraculo monitos, annum CIVILEM ad Solis rationes direxisse.* A quibus ex istius sententia annus Lunaribus ab usu populi venit exterminandus. Dicet lapsū sermonis fuisse annum hunc CIVILIS nomine cohonestasse, lapsū tamen, quo *Dionysius Petavius* velut casu in veriora (à quibus longè aliàs deviarat) re vera inci-

dic adprobamus. Non ita quæ *ὑπερβολικῶς*, & dissonā oratione emisit in d.c.9. *vers.*
Ac ne Deus, quæ citissimè, apud nos saltem, castiganda & subprimenda speramus.

V. QVOD verò à *Petavio* diduximus *lib.2. cap.73.* adferente ex *Herodoto* & *Gemino* annum 360. dierum in Antiquitate Lunarem fuisse, impugnatione certè non eget, attentis superius traditis, quæ planè plenèque evincunt, *Herodotum*, *Diedorum*, & consimiles anni communis 360. dierum rationem habentes ad Solarem tantum, Ægyptiaco consimilem respexisse.

VI. SED ET consequentia à prædictis diducta per *Petavium lib.9. cap.29. tom. 2.* ubi annum tantum Lunarem Græcis *civilem* facit, nullā certè nititur causā, seu auctoritate: quinimo suo *Gemino aperto Marte* contrariatur, iuxta *supr.* tradita.

VII. NEC est cur *lib.1.c.5.* mensem unicum & simplicem Lunarem fecerit tantum *civilem* omni Græciæ à verbis *Gemini* ibi expensis, & per nos *supr.* adductis; cum ibi *Geminus* de anno civili Lunari Atheniensium tantum loquatur, uti eius verba clarè præferunt. Sed & *Geminus* eò loci id unum tantum *μαθηματικῶς* ostendere, eruerè contendit, menses scilicet Lunares *ἀκριβῆς exactos* & *accuratos* à mensibus Lunaribus popularibus diversos verè fuisse. Cum autem Solon omnium primus, imò solus legem de mensibus Lunaribus 29. dierum & dimidij Atheniensibus rogaverit, planè consequimur, *Geminum* de istis tantum intelligendum, & *Petavium* decēptum, dum ab illis *Gemini* ad mensem Lunarem omnium Græcorum infert, & summā subinde fiduciā exclamat: *Quis non videt civiles menses ac vulgo tractatos ab omnibus & cognitos Lunares existisse?*

Quod si verbis istis (ac par erat ab illis deducere) eos increparet, qui menses civiles Lunares Græcorum omnino excluderunt, certè nō adeò aërem verberaret, aut stulto labore consumeretur. At nos unquam negavimus, Græcos & mensibus utos Lunaribus, quinimò promiscuum tricenorum, & Lunarium mensium usum ab *Hippocrate* & alijs demonstrare curavimus in d.c.12. §.4. Et nunc ingenuè cū *Gemino* hic à *Petavio* expenso fatemur, menses Lunares *πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν* in usu civili Atheniensium (ut prædiximus) fuisse; vel omnium Græcorum, si *Petavius* ita maluerit. Non tamen ideominus consequens illud *Petavij*: *Ergo nullos alios menses in usu habuerunt*, negamus & pernegamus; & iuste quidem ab *Hippocrate*, *Galeno* & alijs in 1. *sect.* adductis, & *Petavio* certè ignotis, cum toties subponebat, & firmè existimabat, dato seu adsignato alicuius gentis mense civili Lunari excludi Solarem, vel e contra: in quo nimium deceptus est, ut iā in *præced. capp.* demonstravimus.

IIIX. NVNC petcurrentes cetera eiusdem *Petavij* in d.c.5. videmus iterū menses Lunares unicos adseverasse *civiles* à denominationibus illis dierum *νεμηνία ἐννὴ καὶ πέντε*: & insuper illis, *ἑκάς δὲ καὶ τὴν ἑνάτην*: & à trifarijs mensis, *ἰσαμῆν μισθὶ* & *φθίνοντι* nominibus. Et sanè considerationem istam, quod attinet ad nomina illa, *Νεομηνία ἐννὴ καὶ πέντε*, iam delusimus. Quod verò attinet ad illa nomina *ἑκάς δὲ καὶ τὴν ἑνάτην*, tantum abest, ut *Petaviana* confirmet, quin potius ea omnia excludat: nomina quippe ista numeralia sunt, & mensibus tricenis adaptanda, ex his quæ à *Pollucio* sententia exactè comprobavimus in d.c.12. §.4. n.11. Ut inde mirum sit quàm sine delectu Auctor iste annum & menses Lunares civiles Græcorum hinc inde componere tentet. ¶ Id quod & clarè præferunt quæ de mensis triplici nomine comminiscitur: ea namque mensi communi triceno verè imposita fuerūt, ita ut eius priores decem dies priori *ἰσαμῆν* mensis parti fuerint designati: decem sequentes *μυσμῆν*, & demum reliqui decem *φθίνοντι*. Nec quid aliud certè *Homerus* denotavit à *Plutarcho* in *Solone* relatus (quidquid ille nutabundus, ac verba eius demonstrant, excogitavit) uti clarè & ipsa *Homericæ* ostendunt:

Τὴ δὲ φθίνοντι μὲν πέντε, τὴ δ' ἰσαμῆν
 Quæ uno finito mense aliū instare tantum denotant. Et eodem sanè reducenda sunt quæ

quæ *Pollux* edisserit *lib. 1. cap. 7.* Daremus, nomina prædicta mensibus Lunaribus aptari tantum potuisse, inferetne rectè inde *Petavius*: ergo Lunares menses in usu tantum erant? minimè quidem, ex proximè dictis circa argumentum à denominatione. Ergo *Petavius* parum aptè usus est hac repetitâ argumentatione. *

IX. ABSOLUTIS infelicitè à *Petavio* his, quæ ex *Gemino* in comprobatione sui anni Græcanici simplicis Lunaribus unde quaque potuit congerere, ex ordine proposito discutienda † supersunt, quæ (super illis quæ nos ab eodè *Gemino* in nostræ sententiæ comprobationem adduximus in d. cap. 12. §. 4. n. 13.) novè iste commentus fuit: ea ceteris, quæ prædixerat, ad eodè concinentia subponēs, ut nec obicis prætextu, nominève tenus Auctorem illum à sua sententia dimoverit.

Et primùm (præhabita mensium tricenorū Lunarum ex opinione antiquorū suā novā doctrinā, quam ad *Geminum* nihil minus curantem retulit *lib. 1. d. c. 5.*) eundè de istis mensibus Lunaribus tricenis velut in sequelam intelligit in d. c. 6. his verbis *Nam cum dixisset Geminus, Græcos aliter atque Ægyptios annum suum ad Lunam condidisse, subdit, δὲ μὲν ἐν ἀρχαῖς: τὰς μὲν τριακονδήμερος ἦγον, &c.* Græcis antiquis menses tricenarij fuerunt. Sed errat in antecedenti, & subinde in consequenti: nullibi enim *Geminus* dixit, Græcos annum suum ad Lunam direxisse, imò totum contrarium, scilicet καὶ ἡλιον ἀγὰρ ἐν ταῖς ἀνθρωπίνους, annos ad Solem accommodasse. Etenim quæ præcedunt eius verba id tantum demonstrant (ut iam notavimus) Ægyptios diei quadratè (integram annum) non attendisse, ac fecerunt Græci, adiectis quibusdam exactioribus embolimis, super 360. diebus conflatis à 12. mensibus tricenis, quæ annū vertentem, 365. diebus cum 1/4. constantem integrabant. Et hic sanè verus & genuinus sensus est prædictorum omnium *Gemini*. A cuius sententia planè plenèque diducitur mensibus istis tricenarijs annum Solarem Græcos exemplo Ægyptiorum dimensos fuisse, & quidem perfectiore modo. Quòd autem mensibus tricenis Solaribus tantum Ægyptij annum Solarem integrarint, apertè deprehenditur ex *Herodoto lib. 2.* seu in *Euterpe*, in verbis illis iam per nos expensis in cap. 13. §. 3. numero 3: *Quæ autem humanarum rerum sunt, hæc ita referebant inter se constare, omnium hominum primos Ægyptios annum comperisse, distinguentes eum in duodecim temporum menses, & hæc comparasse ex astris: & mox adjicit: Ægyptij numero triginta dierum, quibus duodecim menses taxant, adijciunt quotannis quinos dies, unde eis ratio circuli temporibus constat eòdem redeuntis: quæ planè demonstrant, menses tricenos anni Solaris compactioni temporibus *Herodoti* deservisse. Idque clariùs adseruit *Diodorus libro priore Bibliothecæ Historicae*, dicens de Thebanis Ægyptijs: *Dies autem non secundum Lunam, sed secundum Solem metiebantur, triginta dierū mensem facientes.* Cùm ergo *Geminus* Græcos annum suum mensibus tricenis uti & Ægyptios (in quadrantis tantum adiectione ab eis diversos) composuisse dicat, clarè consequimur, annum ab hisce mensibus conflatum non Lunarem ex opinione (ut vult *Petavius*) sed verum naturalem Solarem Græcis fuisse. Id quod & *Geminus* paulò inferiùs referendus clarè demonstrat.*

X. SUBISTA, quæ de mensibus tricenis opinione Græcorum antiquorū Lunaribus à *Gemino* invito *Petavius* extorserat in d. c. 6. occurrit † is ipse in cap. seq. illis quæ de mensibus tricenarijs repetito sermone (iam per nos expenso *supr.* & dicto §. 4. num. 12.) *Geminus* enuntiaverat, dicens, κατὰ δὲ, &c. τὸν μὲν μῆνα λέγουσιν ἔνα ἑμῶν. καὶ τὸν δὲ ἐνιαυτὸν ἡμέρων τρεῖς 1/4. mensem diebus triginta, annum 365. & quadrante constare dicimus: Vides (ait enim iste) quo sensu menses tricenarios Græcorum esse dixerit *Geminus*, de tacito & implicito anno intelligendū, &c. At certè ego non video, quæ nec ipsi *Petavio* patuere, sed tantum cōiectatus, seu præmeditatus est, ut aliquo prætextu obruet in se *Geminum* effugeret, seu retuderet: ac sepiùs aliàs iā fecerat quovis quæsito colore. Quis enim è cōtrario nō videt præcedētia illa *Gemini*, δὲ μὲν ἀρχαῖς, &c.

* Accelerata edidit hic prætermittit

† Et ab his simul satis illis, quæ *Petavius* à denominatione *narum* & *Eidus*, & inde *Kalendarum* dicebat d. cap. 5. Et quod dem plenius respondet, si adnotaveris ex *M. Varrone lib. de ling. Lat.* Nonas dici dictas, quia te die nonum *Eidus* super. Et insuper *Eidus* dici dies postidie lendas: conferunt tradita à *Festo* vel *Nonas*, & latius à *Macrobio lib. 1. c. 15.* Cuius fiet, ut nomina *Eidus* *Nonas*, *Kalendarum* Iulianis nostris mensibus, quibusvis alijs connotant: & facile suadeantur de explosantur, & de nominibus istis lunares aspectus prætereferendis, mihi supposuit *Petavius* præ. Qui sui ipsius stultitiam, dum *Scaliger* tractaretur, oblitus, si re vera comprobavit in *lib. 2. d. 1.* 71.

in causa fuisse *Petavio*, ut Græcos antiquos tricenorum ex errore Lunarium mensium Auctores extra omnium opinionem fecerit? Quis non agnoscit insuper eiusdem *Gemini* illa τὸν μὲν μῆνα, &c. (quæ mēlibus tricenis annum Solarem cōponētibz præcisè sunt aptanda, nec ullo modo admittunt perfucatam mensium tricenorum ex opinione Lunarium *Petavij* responsionem) istum coëgisse, ut annum Solarem (inevitabili velut fato Græcis indulgendum) opertaneum & reconditum fecerit, eiusque menses latentes? Cum autem isti hæc ἀέροις tribuenda sient, ut iam satis superque superioribus sectionibus demonstravimus, clarè consequimur, *Geminum* præ tatis locis apertè sensisse & edocuisse, Græcos in usu habuisse annos & menses Solares tricenos.

XI. AB HIS (ut vidimus) *Petavius* in *Scaligerum* (qui suus est scopus) descendit, & constantissimum, & omnibus simul receptum subponens, quod ipse de mensibus Lunaribus ex opinione Antiquorum tricenis excogitaverat: in illū + invchitur, & novum mensium 12. tricenorum annum 360. dierum integrantē adfertorem enūtiat, quod certè nos isti *Scaligero* (uni ex pluribus hanc sententiam adseverantium) nunquam concedemus, nec tantæ rei Auctorem patiemur novatorem istum, sed solummodò novæ suæ intercalationis, quæ diversa res est, & malè *Petavius* cum priore confundit in eius odium: & simul communis & mensium tricenorum concordis plurium adensus altas iam radices agentis: quem iste sub nudo nomine *Scaligeri* incassum elevare conatur.

Quid quòd ipse *Petavius* illicò (quod valdè mirandū) eod. lib. 1. c. 7. subaddit, *Scaligerum* gloriari non posse anni communis, & mensium tricenorū primum adfertorem fuisse, cum id *Gaza* antea edocuerit. In quo itidem *Petavius*, dum *Scaligerum* insectatur, sibi contrariatur: oblitus eorum quæ à *Gaza* eodem loci paulò antea diduxerat, & aliter interpretatus fuerat, subdens: *Hæc Gaza, & quidem VERE*. Cur ergo *Scaliger* (qui ista de anno & mensibus communibus à *Gaza*, ut iste ait, fuerat mutuatus) VERE simul in eisdem eloquutus non est?

XII. CUMQUE *Petavius* annum Solarem Græcorum, & Iulianum (ut ipse ait) reconditū iam firmè induxisse sibi suaderet, ab his elicit, civilem illis nō fuisse ante editionem Iulianam, & *Scaligerum* id ipsum (ac putavit) tenētem probat. Sed quo sensu *Petavius* hic adsumit annum Iulianum pro constante 365. diebus & 1/4. ipse & *Scaliger* (si tale quid unquam dixit) decepti sunt. Quandoquidē Græci ante emendatioem Iulianam annos istos agnoverunt, & medijs intercalationibus & iteratis subductionibus perfecerunt & integrarunt, ac Thebani Ægyptij & Alexandrini, quos quadrantis diei rationem habuisse simul cum 365. diebus apertè comprobavimus à magni nominis, indubiæque fidei Auctoribus in cap. 12. §. 3. Ut inde par sit credere (quando alia iam per nos adducta cessassent) Græcos exemplo horum Ægyptiorum annos suos integrasse, vel saltem ab anno naturali & tropico (quem curabant ab intercalationibus) paululū deviasse.

Quòd si *Petavius* de anno eloquiritur Iuliano ex mensibus inæqualibus (quibus utimur) conflato, is certè ante Iulium Cæsarem, nec apertus fuit Græcis, nec opertus, ut ipse concedit: imò nec ullibi gentium edusque admissus. Etenim Alexandrini (à quibus Cæsar dum ibi degeret, ut ait *Dio lib. 43.* anni rationem observavit) mensibus tricenarijs æquabilibus, omnibus Ægyptijs, Græcisque communibus, suum annum Solarem componebant 365. diebus & 1/4. constantem: adiectis nempe quinque diebus appendicibus & quadrante, quā normā *Dio supr.* & *Thoon* per nos relati in d. cap. 12. §. 3. scriptum reliquerunt. Vnde quaque igitur ista *Petaviana* adsumas, minimè quidem subsistere possunt.

XIII. PROFLIGATO, ut vidimus, *Scaligero*, *Petavius* redit ad asyllum *Gemini*, cumq; cum antea in d. cap. 5. insignem mensis Lunaris civilis, seu τὸν ἀέρον adfertorem enun-

129 enuntiaſſet, hinc & evidentiffimum ꝑ elicit, annum Solarem (cuius menſes erant tricenarij) Græcis civilem nō fuiſſe. In quo multipliciter ſanè labitur. Primiū, cū ſubponit ex ſententia *Gemini*, omnibus Græcis menſem fuiſſe Lunarem 29. dierū & $\frac{1}{2}$. Etenim *Geminus* in loco à *Petavio* hīc designato nil minus curavit, quā mēſes civiles Græcorum designare; aliud enim fuit eius propositum, ut iam adnotāvimus *ſuprà*.

XIV. SED ET ſubſequentia illa, *διὰ πόλιν μῆνας*, *menſes ſecundū civitatem*, id clariū denotant: *Geminus* enim Athenis degens (ac par eſt credere de Scriptore idioma- te Attico) menſes illius civitatis à lege Solonis indicavit, non verò cuiuſque Græcorum civitatis, ut *Petavius* ſubponit phraſi inſolitā in Aſtronomis & Hiſtoricis. Secūdo, *Petavius* malè in ea perſiſtit opinione, ut exiſtimaverit, adſignato alicuius nationis, aut provinciæ menſe civili, inde elici nullius aliū menſis uſum in ea fuiſſe: id quod ſæpiū iam impugnavimus, & facilè exploditur ab his, quæ de ſententia *Hippocratis* adnotavimus in *cap. 12. §. 4. n. 9. 23. & ſeqq.* Tertiò, *Petavius* profeſſione Theologus quid ſibi vellent in annis & menſibus Athenienſiū, de quibus *Geminus* loquitur, illa *κατὰ ἀγωγὴν*, & inſuper illa *διὰ πόλιν μῆνας* (quæ nos à dictis in Diſſertationis *cap. 2. §. 1. ex num. 239. declaravimus ſuprà num. 55.*) callere non potuit. Quartò, quanvis eidem *Petavio* daremus, menſes civiles univerſè, ac ipſe vult, adſumendos. Et quamvis ipſi indulgeremus hos Græcis, & quidem omnibus in uſu fuiſſe, adhuc prædicta eius illatio, ſeu conſideratio non ſubiſtiteret, quandoquidem & ex menſibus Lunaribus adiectis embolimis Græci annum Solarem vertentem perficiebant & integrabant, ut enarrat *Cenſorinus cap. 18.* & proſequemur latiū *infra num. 136.* Quintò demum & ultimò, utcunque ſeſe res habuerit (poſtquam eam *Petavius* ita voluit conturbare) adhuc durat propositio ſui *Gemini*, qui univerſè, ſeu indefinitè, ut iſte vult, adſeveravit, Græcos *μῆνας κατὰ σελήνης ἀγωγὴν*, *menſes ad Lunam in uſu civili direxiſſe*; ut inde idem ſit dicendum de illis immediatè ſubſequentibus, *καὶ ἐνιαυτοὺς κατὰ ἥλιον ἀγωγὴν*, *annos ad Solem accommodaſſe*: ita ut Solares anni in uſu fuerint Græcorum: & à proſitione iſta generali abſoluta, in ſui prima parte ex mente *Petavij*, dimoveamus ſubauditionem ab eo, ſuo tantū ductu excogitatam, in ſecunda, ut iam advertimus.

XV. Quid autem *Petavius* de menſibus ſubiicit civilibus plenīs & cavis iam alibi reſellimus.

XVI. VNUM illud hīc ſuperſt adnotare, *Petavium* parum aptè in *lib. 1. dicto cap. 6.* à præcitatis ibidem verbis *Gemini κατὰ ἐκάστην*, &c. maximè quæ à verbo *ἐπάγονται*, præſentis temporis, quo iſ *Αὐτορ* utitur, diduxiſſe anni Lunaris unicū & popula- rem uſum: loquitur enim ibi *Geminus* de anno Lunari, mediā Oſtaëteride (de qua eius erat ſermo) cum Solari componendo. Hæc autem *Petavio* nulli ſunt adiu- mento; nam & hodie ab Aſtronomis, & quibuſvis alijs eam intercalationem inducen- tibus dies *ἐπάγονται ἐμβάλλονται*, & *ὑπαρῶνται*.

XVII. ΣΥΒΗΑΕC, *Toſtatur ꝑ igitur* (ait *Petavius*) *ex hominū opinione error ille*, &c. nec ali-
130 *in uſu populari, quā Lunares fingantur anni.* Sed quā apta fuerit ſequela iſta, ſive *Edictum Petavianum*, clarè & evidenter prænotata demonſtrant.

XIIX. DEUM ut ab iſtis expediamur & ſinem omnibus faciamus, quæ *Petavius* ex
131 *Gemino* in ſui anni ſimplicis Lunaris civilis adſtructione cogitavit ultimo ꝑ loco notamus, *Petavium* (cui adhuc annus communis Solaris 360. dierum obſtabat) in *lib. 1. d. c. 7.* curaſſe cauſam oſtendere, cur hiſce diebus annus ille Græcis circunſcri- ptus eſſet? eamq; unicam designaſſe: *Quoniam ab ipſorum Magiſtris Ægyptijs pridem ita conſtitutus annus fuerat*: quibus verbis *Petavius* omneis ſuas *ὑπολήψεις*, & præme- ditationes evertit. Si enim Græci ab Ægyptijs annum communem 360. dierum (ut iſ fatetur, & veriſſimum eſt quā quod verius) mutuati ſunt, quis non vider,

me.1.

mensēs tricenos Solares (quos AEgyptij in compositione huius anni observarūt, ut ex *Herodoto* & *Diodoro* apertissime probavimus *suprà num. 126.*) Græcis, qui eādem sunt usi, nec opinione Lunares, sicuti nec rei veritate, existere potuisse, cum Græci simul ac AEgyptij eosdem mensēs tricenos expressos observaverint? Omnes ergo deinceps agnoscant, annum 360. dierum non Lunarem, sed Solarē fuisse Græcis sicuti & AEgyptijs; quibus annus iste adeo apertē Solaris fuit, ut nec contrarium adferere fuerit ausus *Petavius*, videns ei adversantes prædictos *Herodotum lib. 2.* & *Diodor. lib. 1.* Cum ergo is Græcos ab AEgyptijs annum 360. dierum accepisse ingenuē fassus fuerit, negare certē non poterit isthæc à sua dilucida protestatione & propositione *ἀπὸ τοῦ* eruta.

Nec minus quidem deceptus fuit *Petavius* in designanda causa, cur AEgyptij mensibus tricenis usi fuerint, eam ad Lunæ periodos referens, quas ideò 30. *plus minusve* dierum facit, qui non ignorabat nunquam trigessimū attingere posse diem. Nec credere par est, Antiquos AEgyptios in re tam aperta & toties contingente hallucinatos fuisse, ac subponit *Petavius* ad exterminationem mensium tricenorū Solarium Græcis usitatorum.

Quid quod *Diodorus* expensus *supr. n. 126.* disertissimis adseveravit verbis mēses AEgyptiorum tricenos Solares fuisse, non Lunares? Ita ut *Petavius* nihil adversantius antiquorum Auctorum placito excogitare potuisset hāc suā novē confictā ratione Quā nullam meliorem, seu certiorē usquedum allatam gloriatur *ἐν δὲ τῷ* quidem, & simul oblitus eorum, quæ de mensibus AEgyptiacis latiore sermone alibi pertractavit, firmē adferens, AEgyptijs menses Solares tantū fuisse, ut vidimus *supr. cap. 2.* Qui ergo fieri potuit, ut mēses tricenos ad Lunam isti referrent, aut ab eius periodis observaverint, si Solares menses tantū ipsis in usu fuere ex sententia *Petavij*? Adhæc in præfatam eius rationem & considerationem noto, primos AEgyptios mensibus prædictis, & quinque subinde diebus appendicibus annum Solarem integrē ex voto componentibus usos, ut adserit *Herodotus* in sæpe citato *lib. 2.* Cum autem annus Lunaris à Lunaribus mensibus, & Solaris à Solaribus conflatur, ut adserit *Petavius d. lib. 1. c. 5.* planē consequimur, menses tricenos primorum AEgyptiorum non ad Lunam, ut vult *Petavius*, sed ad Solem referēdos. Ut inde aptior, veriorque huiusce rei ratio sit tradita à *Gaza* ab isto relatus, qui 12. menses tricenos 12. Zodiaci signis AEgyptios adcomodasse ait. Adde rationem rationis cur isti tricenum numerum, nec ampliorem, minoremve designaverint? ab ea desumendum causa, quā nos adduximus in *cap. 12. §. 5. n. 43.* Et quia tricenus numerus vicinior vero annuo cursui in 12. partes diviso.

Hæc de *Gemini* auctoritate (quā *Petavius* passim abutitur) latiore sermone in medium proferre velūt coacti sumus, ut præcipuis ab eo traditis ex integro fieret satis, & ne seriem tractationis disrumperemus. Et ab his quidem responsiones & dissolutiones sumendæ sunt ad potissima media, quibus *Petavius* suum simplicem unicum & civilem annum Lunarem Græcorum obfirmare conatus fuit, ut à dicēdis in *seção sequenti* omnibus patebit. Ut inde diligentiam & opellam nostram in Petavianis enodandis non ingratham futuram speremus, maximē considerantibus ea per nos suis aptis locis, seu classibus conlocata, & ad unum contextum, seu seriem redacta, quæ ipse *σποράδην* diffuso & perverso ordine, sæpiusq; repetito & inculcato sermone profudit.

832 TERTIO LOCO † pro anno & mensibus Lunaribus civilibus Græcorum *Petavius lib. 1. cap. 4.* allegat *Plutarchum in Solone* in verbis per nos expensis in *cap. 12. §. 4. n. 27.* Sed advertere debuerat ad seriem annorum Græcorum omnibus notam, & à nobis discussam *d. §. 4. num. 29.* Et subinde *Plutarchum* eloquutum de mensibus Lunaribus ex lege Solonis Atheniensibus tantū inditis.

QVARE

Quartò principaliter, *Petavius* annum unicum Lunarem cum suis mensibus civilibus diducit à *Solino* cap. 3. *Macrobio* lib. 1. c. 13. & *Censorino* c. 18. Et quidem pro sua sententia expressissima diiudicat illa *Solini*: *Græci singulis annis undecim dies & quadrantem detrahebant, eosque octies multiplicatos in annum novum reservabant, ut contractus nonagenarius numerus, in tres menses per tricenos dies scinderetur: qui anno novo restituti efficiebant dies quadringentos quadraginta quattuor, quos ἐμβολιμὸς, vel ὑπερβαλλόντας nominabant. Quod cum initio Romani probassent, contemplatione numeri parilis offensione neglectum brevi perdidierunt. Sed quis non videt ista & consimilia *Macrobij* d. cap. 13. intelligenda de anni forma ab Octaëteridis observatione, quæ aliquo tēpore, & quidem brevi, ut apertissimè ait *Solinus*, perduravit?*

Adhæc *Solinus* & *Macrobius* interpretationem recipiunt ab illis *Censorini* d. cap. 18: *Veteres in Græcia civitates: & mox: Pleraque Græcia existimavit: ad Octaëterida* (de qua proxime loquutus fuerat *Censorinus*) referenda: maximè cum & subsequētia eiusdem Auctoris Octaëteridis tractationem respiciant. Vt ab his quàm evidētissimum fiat, eius usum brevi deperditum, & subinde aliquibus tantum Græciæ partibus admissum. Infert ergo *Petavius* (in hisce ab *Scaligero* eādē normā pessimè accipiente *Solinum* & *Macrobiū* edoctus) à singularibus & tēporarijs ad universa & perpetua, aut saltem diū consistentia:

Et quidem ἀδελτεροτέρως is ipse deceptus fuit in expositione *Censorini*, ut qui non tantum de aliquibus Græciæ partibus loquitur, ut iam alibi notavimus, & clarè indicant *suprà* expensa, sed & eodē loci anni Solaris usum apud Græcos subponit in verbis illicò expendēdis. Dum prius notem, *Petavium* à *Solino* & *Macrobio* diversum fecisse *Censorinum*, quando æquè istos anni Lunaris civilis permanentis adsertores struebat: loquuntur namque *Solinus* & *Macrobius* de annis Lunaribus ad naturales & Solares mediā Octaëteride redactis: *Censorinus* verò (quò loci eum iste expendit) de Lunaribus Dieteridis (quam alij τριετηρίδα vocant) intercalatione Solaribus peræquatis: melius ergo rem componeret, si concinentia *Censorini* (de Octaëteride deinde eloquuti) prædictis *Solini* & *Macrobij* adcenseret.

Cum autem *Petavius*, aliàs perspicacissimus, *Censorini* orationem in hisce parū aptè perceperit, non abs re erit priora dicti cap. 18. insequenti paraphrasi enucleare: *Hætenus* (ait *Censorinus*) dictum de seculo, nunc de annis maioribus, id est, Solaribus magnis & maximis, Olympiadibusque & Lustris, dicam: quorum magnitudo adeò diversa, tam gentibus, puta Græcis & Ægyptijs, observata, quàm Auctoribus Græcis & Latinis tradita est, ut alij annum magnum in annis vertentibus, id est tropicis, diebus, alij in multis annorum millibus arbitrati sint. Quod quale sit, iam nunc conabor absolvere. Veteres in Græcia civitates aliquot cum animadverteret, dum Sol annua cursu orbem suum circuit, Lunam interdum terdecies exoriri, idque sæpè alternis annis fieri, arbitrati sunt Lunares xij. menses & dimidiatum, ad annum naturalem convenire, itaque annos civiles sic statuebant, ut intercalando facerent alternos xij. mensiū, alternos xij. utriusque annum separatim, vertentem; iunctos ambos annum magnum vocantes. Idque tempus τριετηρίδα appellabant, quod tertio quoque anno in initio intercalabatur, quamvis biennij circuitus, & re vera διετηρὶς esset. Vnde mysteria, quæ Libero patri alternis fiunt annis, Trieterica à Poëtis dicuntur. Postea cognito errore (quippe annus naturalis dierum est 365. & 1/4. & duo anni 720. cum 1/2. integrant, qui biennium anni Lunaris, 354. diebus constantis, 22. diebus & 1/2. excedunt; & inde mensi embolimo 22. dierum, dimidiatus deerat dies) hoc tempus duplicarunt, & τετραετηρίδα fecerunt, sed eam quòd quinto quoque anno redibat, πενταετηρίδα nominabant. Qui annus magnus ex quadriennio commodior visus est, ut annus Solis constaret ex diebus 365. & diei parte circiter quarta, quæ unū in quadriennio diem conficeret. Quare Agon & in Elide, ab ista computatione & intercalatione, Iovi Olympico, & Romæ Iovi Capitolino, quinto quoque anno redeunte, celebra-

bratur. Indeque Olympiadum quattuor annis Solaribus vertentibus deinceps constantium usus in universa Græcia. *Hos quoque tempus, quod ad Solis modò cursum, nec ad Luna congruere videbatur, duplicatum est, & οὐρανῶν facta, quæ tunc ἀνταρῶν vocitata, quia primus eius annus nono quoque anno redibat. Hunc circuitum verum annū magnum esse pleraque Græcia, id est magna eius pars, existimavit, & omnium primus observavit Eudoxius Cnidius, & fortean Cleostratus Tenedius, & subinde Harpalus, Nautetes, Mnestratus, & Dositheus. § Sed hi omnes fuerunt post Thaletem & Solonem, quorum temporibus annus naturalis & Solaris cum mensibus tricenis in usu fuit. Nisi quòd à lege Solonis Lunares tantum menses ἡ ἀγωνία, & in usu civili Atheniensibus fuerunt, ut adnotavimus *supr. num. 55. & 129.**

Ab his ergo omnibus apertissimum fit ex sententia *Censorini*, annos & menses Lunares in aliquibus Græciæ civitatibus fuisse, in alijs verò Solares: ut ab istis & alijs *Censorini* comprobavimus *supr. sect. 1. num. 97.* Ut inde ab isto *Auctore*, & superioribus à *Petavio* expensis nil ipse deducere potuerit in confirmationem sui anni Lunaris civilis Græcanici cum mensibus itidem Lunaribus.

QUINTO, *Petavio lib. 1. cap. 5. & 8. Diodori & Theonis (Arati interpretis) auctoritatibus* abutitur, non attendens, istos de mensibus Atticis, post legem Solonis inductis, loquutos. Demus de omnibus Græciæ partibus intelligendos; certè adhuc nobis non obstant, quando menses tricenos, passimque usitados non excludunt. Quinimò *Theon* id clarè præsubponit his illis verbis à *Petavio* adductis, καὶ νῦν ἐτι χροῶνται πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, & nunc mense Lunari PLURES Græcorum utuntur, quasi dixerit, simul cum mensibus tricenis communibus Lunares pluribus Græcorum in usu fuisse. At in annis aliter se res habuit, etenim civiles istorum semper fuerunt Solares, vel à mensibus Solaribus, vel à Lunaribus, medijs intercalationibus & subtractionibus, integrati. Id quod à *Theone* diximus *supr. num. 82. & antea in DISPVTATIONE cap. 12. §. 3. num. 9.*

733 SEXTO, *Petavio Vlpianum* & Scholiastem *Demosthenis* anni Lunaris civilis assertorem facit *lib. 1. cap. 5. & iterum (licet dubius de vero Auctore) lib. 2. cap. 1.* prolixa eius verba uno & altero loco adducens. Sed hæc parvi sunt momēti, & quo casu referenda essent ad *Vlpianum*, qui (ut notat *Volfius in præfatione ad eius scholia*) obfcurus homo est, & simul eius scripta pluribus interdum scatent mendis. Sed aptius respond. *Petavium* valde deceptum in allegatione *Vlpiani*, cum non advertisset, argumentis omnium *Demosthenis* orationum *Libanij* veri notique Auctoris, superaddi aliquando alia cuiusdā ignoti posterioris, & multò inferioris, ut eius scripta clarè indicant. Et quidē id præcipue elicitur ab argumento in *Oratione* ἡ Ἀνδροτιών, (in quo *Ignotus* iste citatur à *Petavio*) & simul diducitur nec Athenis eum natum, nec ibi degisse, maximè à verbis illis (iam per nos expensis in *cap. 12. §. 4. num. 29.*) ἴσθαι ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι τὰς μῆνας ἡ τὸν ἡλιακὸν δρόμον, ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ ἡ τὸν σεληνιακόν, Sciendum est, menses ab Atheniensibus non ad Solis, ut à NOBIS, sed ad Luna cursum dirigi. Nisi malueris ab his istis deducere, quo tempore *Demosthenes* scripsit (ad quod verba ista referenda sunt) Athenienses ex lege Solonis menses egisse Lunares: ceteris verò Græcis alios menses (hi erant tricenarij communes) in usu fuisse.

Quæ verò *Incognitus* iste subiungit de anno decurtato & Lunari Atheniensium tempore Solonis, falsa & erronea diiudicamus, iam dictis *hoc capite*, & antea in *cap. 12. §. 4. num. 29.* persistentes, cum nullibi similis anni in usu Atheniensium mētio, aut ratio, imò totum contrarium in *Xenoph. de Republ. Atheniens.* & in *Polluce lib. 8. cap. 10.* & alijs, maximè *Diodor. lib. 15.* ubi eandem temporis intercapedinem Magistratibus Romanorum & Atheniensium præfixit: & *lib. 2: Ἀρχαὶς ἀναστοίς τὰ κείνὰ ἐπιτελεῖται*, à concione decretum adferit. Et *lib. 5.* annos magistratuum Atheniens. ad Olym-

Olympiades refert. Et lib. p. idem Archontibus Græcorum & Consulibus Romanorum tempus, annum scilicet Imperium designat. Id quod latissime prosequitur *Meursius de Archontibus, cap. 8. 9. 10. & alijs*. Sed & à *Simplicij* auctoritate *supr.* expensa num. 104. Ignosi prædicti ad tertio apertissime exploditur. Ecquis dicet, aut existimabit, legatum annum, Civitati puta Atheniensium relictum ad Festa, vel ludos (ut moris erat) annuo quolibet Lunari cursu 354. dierum deberi? hoc *Petavius* cū suo adserto *Vlpiano* alijs suadere tentet, & simul emendet, seu recolligat, quæ de anno populi Græcorum 12. & 13. mensium alternorum præposuerat in *Prolegomen.* cap. 2. & lib. 1. cap. 4. à *Censorino*.

Adhæc in d. cap. 5. *Epicuri* legatum (cuius meminit *Cicero lib. 2. de finib.*) annum suum unicum simplicem Lunarem, eiusque menses civiles stabilire securissime ratus est ab illis verbis *Ciceronis*: *Itemque omnibus mensibus vicefimo die Luna dent ad eorum epulas, qui una secum philosophari sunt, ut & sui & Metrodori memoria colatur.* Sed quis non videt ista, Athenis factitata, ad menses Solonis (qui illo tempore maxime vigeant) referenda? Concedamus apud Aeolos, vel Ionios dicta, illud certe tantum evincebant, menses Lunares Græcis itidem fuisse: sed quid inde?

134 Octavo, *Petavius lib. 1. cap. 8.* illa expendit eiusdem & *Ciceronis* in Verrem: *Est consuetudo Siculorum, ceterorumque Græcorum, quod suos dies, mensesque congruere volū cum Solis Lunæque rationibus, ut nonnunquam, si quid discrepet, excimant unum aliquem diem, aut summum biduum ex mense, quos illi ex ærismos nomināt. Item nonnunquā uno die longiorem mensem faciunt, aut biduo.* Hæc (quæ à *Gemino* subplenda & declaranda ducit *Petavius*) æquæ ad menses Solares & Lunares Siculorum & aliorum Græcorum sunt referenda, ut ad nihilum eidem profint: Ego tamen ab eis illud notandum observo, plures scilicet Græcos menses suos ad Solem direxisse, quod *Petavius* nullibi concessit. At certe si de istis *Ciceronis* iudicium facere liceret, ego illa quàm simillima dicerē, his quæ de *Ανρόγου* Orationis *Demostheniana* argumento adversus *Androctionem* *supr.* adnotavimus, quippe inaudita sunt, & omnium opinione aliena, simul cum intercalatione bidui, ne dicam inverosimilia. Ut inde *Scaligeriana* bidui appendix facile & ex hoc capite (ultra plura à *Petavio* adducta) facile corruat. Sed utunque illa *Ciceronis* sese habuerint, nihil certe conducunt ad annum, & menses Lunares unicos civiles *Petavianos*.

135 Demum *Africanus* & in duobus locis adductis à *Petavio* (post *Scaligerum*) lib. 2. c. 60. annum civilem Græcorum Solarem subponit: vel intelligendus est, attentâ castigatione *Iulianâ*, ut inde *Petavius* illius auctoritate abusus videatur.

Nullus ergo Auctorum ab isto pro sua sententia adductorum varijs locis (per nos hic suo loco conlocatis) tale quid dixit, ac ipse putaræ, uti præcedentes congruæ responsiones planè plenèque demonstrant.

SECTIO QUARTA.

Medijs & argumentis, quibus Petavius suam sententiam comprobare conatus fuit, ex integro fit satis.

VARIA sunt media per universam *Petavij* doctrinam sparsa, & prout res se illi obferebat expensa in comprobatione sui anni Lunaris simplicis civilis Græcorum à mensibus unicus Lunaribus itidem civilibus cōpacti. Et nos quidem sequentia ab eius scriptis eruere potuimus.

136 PRIMUM & à lib. 1. cap. 5. ubi ita argumentatur: Græcorum institutum fuit, menses

ses singulos ad Lunam dirigere, si menses ad Lunam applicuerunt: ergo annus Lunariorum fuit: nam ex mensibus Lunaribus non alius quam annus Lunariorum confurgit. Respond. Hoc argumentum tam in antecedenti, quam in consequenti peccare. Vidimus namque in *sectione precedenti*, & antea in nostrae *DISPUTATIONIS cap. 12 §. 4. num. 31.* quā normā intelligendum & accipiendum sit illud Gemini: *Annos ad Solem, menses ad Lunam à Græcis directos.* Daremus absolutā propositione, Græcos omnes menses ad Lunam accommodasse, adhuc illatio *Petavij* à separatis fit, idēq; importat ac si dixisset: *A periodis Lunaribus componitur annus naturalis vertens, seu tropicus, qui medijs embolimis Solis cursui peraequatur: ergo annus iste Lunariorum est.* Ad hæc mutat apertè terminos argumentationis, & aliud in sequenti subponit, quod non eruitur ab antecedenti. Quod enim ab eo iuste deducitur, illud tantum est: A mensibus Lunaribus simplicem annum Lunarem integrari, non tamen à mensibus Lunaribus civilibus annum civilem componi. Aliud namque sunt menses civiles, aliud annus civilis. Audiat suum *Geminum* dicentem, & expressè adferentem, Græcis annos ad Solem, menses ad Lunam constitutos: quæ planè in communi, nec respuendo sensu (quidquid aliàs ipse *Petavius* commentus fuerit) indicant annum civilem, & in usu Græcorum Solarem fuisse, non Lunarem. Subhæc, animum vortat ad menses Lunares Habræorum constantissimos, à quibus mediā intercalatione anni Solares civiles apud ipsos conflabantur: ut omnibus in cōfesso est, uno excepto *Torniel.* relato *supr. in cap. 1. num. ult.* qui insuper sibi suasit, omnes Iudæorum menses Lunares semper existisse, & ab ijs annum naturalem, ipsis civilem, integrari.

Et quid istis immoramur, quando omnibus notissimum est, varias intercalationes à Græcis adhiberi solitas, ut tam menses Lunares, quam tricenos æquales communes anno (qui ipsis in usu erat ad civilia, communia, naturalia & Astronomica) peræquarent? Id quod *Petavius* sui oblitus dilucidè protestatus est in *Prolegom. cap. 2.* ubi annos Græcorum populares alternos 12. & 13. mensium agnoscit, & mediā intercalatione Solaribus respondentes. Fatemur, eosdem & anni Lunariorum rationem habuisse, ad integrandum scilicet & componendum annum Solarem, vel ad Lunæ rationes Astrologicas. Sed ista *Petavio* nihil certè profunt. Corruit ergo à dictis hoc præcipuum medium, quo *Petavius* suam sententiam tutabatur. Et demū his addo, facillimo negotio, & maiore ex causa posse idem argumentum in *Petavium* retorqueri, quandoquidem constitutissimus apud omnes peræquè gētes semper fuerit annus Solaris, ut quem *ipse* ipsa indicavit & docuit (uti *Scaligeri* nomine subpresso agnovit *Petavius lib. 1. cap. 8.*) huius autem anni Solaris menses itidem Solares esse debent ab eadem argumentatione *Petavij*.

137 SECUNDO arguit & obnixè *lib. 1. c. 13.* ab Oraculo *ἡ ἱστία ὕβρις, id est, κατὰ ὕβριν τὰς κατὰ μῆνας καὶ ἡμέρας*: sed illud ipsum in eum retorquemus, & anni Solaris rationem Græcis fuisse ab his ipsis planè elicimus. Aut certè ista alius sunt propositi, & de Festis tantum Græcorum anno, mensibus & diebus accommodandis sunt intelligēda iuxta ea quæ lato sermone prosequuti sumus in *sectione precedenti*, dum illa *Gemini* *μῆνας ἡμετέρας, ἐνιαυτὸς καὶ ἥλιον ἄγειν* interpretaremur.

138 TERTIO arguit *lib. 1. c. 4. §. 3.* à denominationibus illis *πεομνία, ἐν καὶ πέντε, & à mensis divisione in ἰσάμην, μεσσηντα, φθιγοντα.* Sed his & consimilibus iā fecimus satis in *sectione precedenti num. 125. in princip. & ante finem.*

139 QUARTO arguit *lib. 1. d. cap. 5.* à Nonis & Eidibus, & subinde à Kalendis. Sed respond. ista quibusque mensibus, & nunc Iulianis aptè accommodari, nec Lunares solos afficere, ut iam adnotavimus in *sect. preced. num. 125.* cum pluribus alijs hanc argumentationem eludentibus.

140 DEMUM arguitur à *πρυτανείαις* Græcorum ex sola auctoritate illius *In-cogniti* in argumento super Oratione *Demothenis* adversus Androcionem, quam ad finem

finem sectionis præcedentis *num. 133.* satis superque elevavimus. Ut inde nihil ob-
fir: nec obstat quidem, etsi prædicto ἀνῶτα plena esset fides adhibenda, cum lo-
quatur de annis & mensibus Atticis, quorum alia dispar ratio ex lege Solonis, ut
sæpè sæpiusque advertimus. Quin & *idem ille* in ceteris Græciæ partibus id ipsum
quod nos defendimus, expressè firmat obtinuisse.

140 SIT ERGO omnium ꝑ prædictorum conclusio, & annorum insuper, mensiumq;
Græcanicorū summa series, & his (quæ iam tradideramus in *d. 12. §. 4. n. 29.* conci-
nens σῶμα) principio Græcos (ab Ægyptijs in annorum computatione & di-
mensione edoctos) eundem cum illis habuisse communem annum 360. dierum à
duodecim mensibus tricenarijs æqualibus compactum; nisi quòd Ægyptij in horū
dierum fine quinque tantum dies appendices intercalabant, ut Solis cursui annus
præterpropter peræquaretur. Græci verò eadem mente (& quidem deviore, ut no-
tavit *Herodot. lib. 2.*) mensem tricenum biennio exacto, post triennio interserue-
runt. Cumque intercalationes istæ valdè aberrantes essent, alias atque alias exco-
gitarunt, tam ad anni communis 360. dierum, quàm Lunaris 354. (qui itidem usi-
tatus) cum Solari vertenti (constante 365. diebus & 1/4) peræquationem, ut col-
ligitur ex *Diodoro, Gemino, Theone & Censorino*, & insuper *Cicerone in Verrem*, cum
alijs relatis *hoc cap.* & laudatis antea in DISPUTATIONIS *cap. 12. §. 4.*

Posthæc, communis Græcia (cui menses tricenī, civiles, & Lunares subinde in
usu fuere ad varia) Thebanos Ægyptios & Alexandrinos imitata, & eorum inter-
calationes, annos 365. dierum cum 1/4 observare coepit, uti à *Diodoro & Theone* de-
prehendimus *suprà.*

Et ista quidem tunc contingebant, cum Solon Atheniensium Archon (ad quæ
ex officio inter cetera cura temporum & annorum denominatio pertinebat, ut
notavimus *supr. sect. 1.* ex *Carol. Sigonio & Io. Meursio*) legem illā de mensibus tantum
Lunaribus rogavit. Quæ (licet ab *Aristophane in Nephelus*, ut vidimus in *d. §. 4.* fuerit
irrisa) usu tamen Populi quoad civilia, maximè δὲ ἰνδικαῖα iudicialia, fuit recepta, ut ex
eodem *Aristophane, Plutarcho in Solone* & alijs iam deprehendimus.

Sed & Athenis post legem Solonis menses Solares tricenos in usu cōmuni fuisse,
præsertim in Medicis, Naturalibus (ut puta parturitionibus) Ætatibus computā-
dis, Temporibus Olympiadū designandis, & consimilibus planè colligitur ex *Hip-
pocrate, Aristotele, Gemino*, & alijs per nos adductis *supr.* & prius in *d. §. 4.*

Demum post anni Iuliani emendationem (Græciæ, ac ubique gentiū admissam)
Athenis tantum res fuit innovata, & vice mensium Lunariū, tricenī (reliquis Græ-
ciæ partibus tunc vigentes) iterum admissi: sicuti & ante legem Solonis: nisi quòd
unici in usu, Lunaribus exclusis, esse coeperunt, tam Athenis, quàm universæ Græ-
ciæ (menses istos tricenos & post castigationem Iulianam adhuc retinenti) ut ex
Epiphanio hæresi 51. notavit ibi *Petavius* in verbis per nos expensis *supr. hoc cap. sect. 1.*
Et comprobatur apertè ex *Galeno lib. 1. de morb. popul.* in verbis per nos relatis
& explicatis eadem *sect. 1.* Et ab his quidē veniunt subplenda quæ diximus & præ-
notavimus in *d. §. 4. num. 29. vers. Et isthæc.*

Sicque res ista suis locis conlocata, Græcanicæ ferè historiæ universali (neque
enim istis comprehenduntur singulares ritus, puta Siculorum, ex *Cicerone in Verre*,
& aliorum) valdè accinens erit: liberaque remanebit ab ariolationibus *Petavij*,
subponentis menses Græcorum Lunares ex eorum opinione erronea tricenos: &
annum Solarem oportaneum cum eius mensibus latentibus: & subinde men-
ses Lunares civiles intra Iulianos sursum & deorsum divagantes: & alia
plura hisce adridentia, quæ satis superq; suis locis exa-
minavimus & refellimus.

(.?..)

£

CA.

CAPUT IV.

De anno & mensibus Romanorum.

DE ISTO ANNO agit *Petavius lib. 2. cap. 71. & seqq.* usque in finem libri, & iterum de anno Iuliano in *lib. 4. ex cap. 1. τεχνικὰ & ἱστορικὰ* comminiscens. Dumq; *Scaligerū* insequitur, anni Romani seriem historicam (nec in *2. tomo* delibatam) prædictis itidem locis prætermisit. Et certè eius tractationem summè diffici- m, ut ex *Censorino* probavimus in *cap. 12. §. 5. in princ.* obscuriorem inde reddidit. Cumq; Iuris Civilis simul ignarus esset, quæ nos de anno communi 360. dierum & mensibus tricenis Romanorum latè tradidimus in d. §. 5. intacta omnino reliquit: cum alioquin plura de horum annorum periodis & intercalationibus (antiquis enarratoribus & *Censorino*, aliàs ut ipse agnoscit, perspicacissimo, incognita *cap. 20. in princ.*) in mediū summā fiduciā proferret in relatis locis. Nos autè anni & mensium istorum historicam velut summam sequentem, Petavianis ducimus adiiciendam.

Principio annus Romulo nec verè Lunaris, nec Solaris fuit, & decem quidem mensibus tantum constabat, ut ex pluribus resolvimus in d. §. 5. n. 3. contra *Scalig. Licinij & Fenestellæ* opinionis renovatorè, & cōprobat *Petav. lib. 2. c. 73.* Cum autè in prima sua constitutione annus iste ad Lunarè tenderet, certè illis etiā tēporibus Solis integro cursui, vel saltem anni cōmūnis 360. dieb. constantis, ut rudis Romuli & suorum scientia concedebat eū peræquari cōsuevisse, testis est *Plutarch. in Numa*, expensus in d. §. 5. n. 7. Quem quidè *Petavius d. c. 73* malè refert ad anni Lunaris Græcorū 360. dierū cum mensibus tricenis (quem antea confixerat) inconcinna adstructionem. Etenim ille Græcorū annus (qui civilis Solaris, ut iā satis superq; probavimus in *cap. preced.*) simplex erat. Iste verò Romanorū compositus, medijsq; intercalationibus, aut alijs superadditionibus ad tantum dierum numerū redactus, ut innuit *Plutarchus* relatus in d. §. 5. num. 7.

Mox Numa cælestium petitiore annū xij. mensium statuit, teste *Livio*, & alijs per nos adductis in d. §. 5. n. 3. & Lunarem simul 354. dierum Græcanico Lunari persimilem; isq; maxime in usu fuit civiū Romanorū, & ita post *Scalig.* ratus est *Petavius lib. 2. c. 72.* Et certè annus iste Lunaris perdurabat editionis Iulianæ tempore, ut planè colligitur ex *Dione* ita dicente *lib. 43: Iam cūm annorum dies invicem sibi nō satis cōgruerent* (ἵσως ἢ τὰς τῶν σελήνης περιόδους, ἐπὶ καὶ τότε τὰς μῆνας ἔχον, adhuc enim & iuxta Lunæ periodos menses agebant) *Cæsar* annum ad eum, qui hodie observatur, modum constituit.

Huic autem anno Lunari (354. tantum diebus in sui initio constanti) Romani (ut diximus in d. §. 5. n. 3.) ex causa à *Censorino* adsignata in *cap. 20.* vel alia ex *Macrobio* à *Petavio* tradita *libro 2. capit. 73.* diem unum (quo res ista difficilior redita) addiderunt: & annum Lunarem 355. dierum à prima ferme Antiquitate diversis subinde intercalationibus Solari adæquarunt, eodem *Censorino* teste d. *cap. 20: Qui, omnibus* (ait) *Italiae gentibus Albanis, Romanis, Ferentinis* fuit propositum: *suos civiles annos variè intercalandis mensibus ad unum verum illum, naturalemq; corrigere.*

Posthæc Romani exemplo Græcorum (à quibus varia scitamenta desumpserunt) annum communem Solarem, mensesque tricenos in usu communi & civili habuerunt, ut probavimus d. §. 5. num. 7. à *Cicerone lib. 6. epistol. ad Atticum, epist. 1. & verè*

verè subponunt *Livius lib. 1. cum Censorino & Plutarcho* expensis in d. §. 5. num. 1. & 7. ubi nos ex pluribus id comprobavimus, & latius ex num. 40. Nec enim aliter post I. Cæsaris emendationem tricenorum mensium ratio, aut mentio ulla esse posset in tot legibus Romanorum, ac referuntur in d. num. 40. nisi & ante ipsum iidem menses triceni in usu communi Romanis itidem essent. Quæ, etsi notatu digna, mirum non est *Petavium* Iuris Civilis inscium præterisse.

Sed & eorundem Græcorum imitatione, annos suos vel Lunares, vel Solares communes 360. dierum Solaribus vertentibus Romanos peræquasse, medijs intercalationibus, clarè enuntiat *Censorinus* dicto cap. 20. in verbis iâ relatis: & mox idem ibidem repetit, vel innuit.

Cum autem temporibus Iulij Cæsaris annus Romanis magna esset in labe, teste *Dione lib. 43.* in verbis *suprà* notatis, cum pluribus adductis à *Petavio lib. 2. cap. 77. & lib. 4. cap. 1. & 2.* Cumque ipsi (edocto ab Ægyptijs Alexandrinis, dum eisdem commemoraretur, *Dio* dicto *lib. 43.*) hoc maximè constitisset, emendationem suam induxit, & Solarem unicum vertentem & naturalem annum Romanis deinceps statuit, ut ex multis notavimus dicto §. 5. num. 11: eumque omnes gentes certis temporibus & modis admiserunt, ut ex *Censorino* advertimus in cap. præcedenti num. 95.

Sed & post Iulianam anni editionem Pontifices iam olim odio vel gratiâ perversis intercalationibus usi, quadrantem exacto cuique quadriennio iuxta eam adijciendum anteponebant: Id quod in causâ fuit ultimæ Augusti castigationi, cuius meminit *Censorinus* d. cap. 20. & nos sumus prosequuti dicto §. 5. num. 19. & 20. & nunc latè pertractat *Petavius lib. 4. cap. 3.* & quidem strenuè. Nisi quod ad finem dicti capitis ait, Augustum aliter ac Iul. Cæsarem bissextilem ordinasse contra illa *Suetonij: Ad pristinam rationem redegit*, per nos iam expensa d. §. 5. num. 20. & contra *Macrobius* ibidem relatum: qui simul cum *Suetonio* huic novissimæ emendationi solam Pontificum fallacem interversionem in causâ fuisse prædicavit. Quin & unum, idemque fuisse bissextum Iulio Cæsari & eius successori Octaviano Augusto planè probari videtur ab *Amiano lib. 26.*

Cetera annorum, mensiumque Romanorum periodos & intercalationes (in quibus *Petavius* multus est) attinentia, Nos (ista isoteria tractantes) non curamus. Nec est cur perquisitione istâ (desperandâ ex sententia *Censorini* ob multiplices, variasque annorum Romanorum formas, subputationes & intercalationes) aliquis deinceps persistat.

Ab his nos in dicto cap. 12. §. 5. n. 21. descendimus ad anni Iuliani introductionem in alijs Regionibus extra Italiam. Et subinde à num. 22. resolvimus, quo tempore in Hispanijs fuerit acceptus. Et *Æræ* insuper nomine eum ab illo tempore Hispanos designasse notavimus. Eiusque etymon & alia sumus prosequuti, quorû plura concinentia nunc videmus in *Petavio lib. 10. cap. 68. tomo 2.* Nisi quod sequentibus defuit, aut lapsus est.

PRIMÒ, cum proposuisset *Æræ* etymologiam eruere & diducere, id omnino nō præstitit.

SECUNDÒ, dum exolescēte Latino sermone *Æræ* vocabulum inductum putat, contra ea quæ ex *Nonio Marcello* post *Lucil.* notavimus d. §. 5. n. 27. Ecquis, quæso, ista dixit *Petavio*? Cedo instrumentum *Æræ* inductioni contemporaneum, in quo Hispani hanc Iulianam temporum dimensionem alio nomine designaverint. Ad hæc, quis Hispanos propriâ & nativâ linguâ omisâ (maximè in re Romanos attinente) vetuit *Æræ* nomen ab ære usurpasse? & dictione itidem istâ Latinos deinceps usos, & simul Græcos? Vidimus quippè *Ptolemæum*, & quidem omnium primum, *Æræ* nomine usum in dicto §. 5. num. 24.

Hæc certè (quæ *Davidi Origano* placuerunt in *Ephemerid. 1. p. c. 1.*) verosimiliora sunt traditis à *Petavio*, qui Hispanos à principio anni Iuliani tempora alio nomine quod nec ipse, nec alius præmonstrat) computasse subponit.

TERTIÒ, computationē à *Scaligeri* unum annum subducentis ab *Æra* inductione, comprobatur, & veriorē *Baronij* per nos adductam & initam ab ipso anno victoriæ de Ceretanis obtentæ præterit.

QUARTÒ, causam à prædicta victoria erutam minùs aptè explodit, ut facillè colliges ex dictis per nos d. §. 5. num. 34. & seq. Nec debuit ignorare Ceretanis, Austuribus & alijs confinium istorum incolis devictis, Hispanias tunc perdomitas diiudicasse Augustum, & non antea: idque simul magni ipsum fecisse, & insigni demonstratione, iam notatâ in d. §. 5. num. 39. declarasse. Ut inde notanda ista Ceretanorum victoria à devictorum mirâ fortitudine & spoliis adeò ingentium copiâ, ac *Dio* & *Suetonius* enarrarunt (quâque Hispani illi iugum Romani Imperij aliàs constantissimè renuentes, conficti, paulò post omnino fuerunt deleti, ut decantat præ alijs *Horatius lib. 2. Carm. Ode 6. & lib. 1. Epist. 12.*) meritò anni Iuliani inductioni, & novæ apud omnes Hispanos temporum computationi in causa fuisse credamus, ex ratione tradita à *D. Augustino* relato d. §. 5. num. 35. Et ab his verosimili ducor coniecturâ, ut existimem, apud nos ÆRAM CAESARIS constanter & simpliciter vocitatam hanc temporum denominationem: & quidem passim in *Tabulis* Regis nostri Sapientissimi ALPHONSI, & in *Proëmio* itidem *Septem partiti iuris* in verbis iam per nos expensis in d. §. 5. num. 32. & ab alijs alibi passim.

QUINTÒ, dum *Scaligeri* causam, & eandem ferè à *Baronio* traditâ, nudè & invicè explodit. Cumq; istius hac de re scripta perlegerit, ut sua demonstrant, rationem illam *Baronij*, quod Æra Hispaniæ à persoluto ære fuerit dicta, non curavit, quâ nos quidem refellimus d. num. 35. Et ibi dictis nunc addimus, à Ceretanis & alijs auxiliatoribus excerptum aurum, aut thesaurum æris persoluti nomine venire non potuisse, ut putavit *Baronius*. Dices, ista *Petavium* silentio præterisse, ne huius rationis primum Auctorem *S. Isidorum* notaret. Sed ne credas hoc ei impedimento fuisse, quando eundem *Dicunt* adeò *Διαλότω* inurit stylo in d. cap. 68. ad finem, in his quæ ab errore librariorum in numeralibus notis provenire potuisse mox agnoscit.

SEXTÒ, causâ à *Petavio* designatâ d. cap. 68. quàm remotissima est, nec Hispanias aliquo singulari affectu, ac in istis contingere consuevit, iuxta tradita per nos ab *Schedelio* d. §. 5. num. 24. & 35.

SEPTIMÒ demum, eorum nomina per quos profecerat, subticuit, maximè confocij *Lalij Bisciola*, à quo & *Baronio* eius nominibus subpressis Æræ antiquiorem rationem & mentionem, in *Concilio Nicæno* habitam, desumpsit.

PERACTIS his (quæ ad refutationem & everisionem exeogitatorum à *Petavio* de annis & mensibus civilibus Hebræorum, Ægyptiorum, Græcorumque maxime, & subinde Romanorum opportuna existimavimus) superst ut aliqua ab eius scriptis intentâ lectione observata in medium proferamus.

Et primum sit à frequentissimis & toto suo opere in longo inspersis diſtictis salibus, & probis in *Ioseph. Scaliger. elarè* deprehendi, adverso animo scriptionem istam præmeditatum, & toto contextu & persistenti prosequutū, ut qui inde sibi magnam gloriam paraturum existimaverit, si se *Scaligero* hisce edoctiorem, præstantioremque Populo ostenderet. Et sanè id in causa fuit, ut superba *Scaligeri* inscriptioni DE EMENDATIONE TEMPORVM, consimilem, ni major excelsiorem illam DE DOCTRINA TEMPORVM opposuerit. Et *Scaligeri* insuper ingentia super re Chronologica scripta, prægraviorum suorum librorum maiore mole superaverit. Cumque ab hac unica & potissima causa Provinciâ istam spontè (nec ab ullo Numine demandatam, ut adseris in Prolegomenis) sibi imponendam

cura.

curaverit, nil mirum si calore iracundia & impetu elati (quibus ipsum summè præpollere satis superque demonstrarunt Kerkœtiana: à quibus ad ista adeo facilis & expeditus accessus) multa ab scopo aberrantia his scriptis interseruerit: maximè dum omnia Scaligeriana sese insequenturum firmè fuisset illicò pollicitus in Prolegomen. Neque enim Novatores à Vera Orthodoxa Catholica ROMANA ECCLESIA miserè deviantes, in alijs à Theologia scientiarum generibus semper aberrant, imò nec in Theologicis: sæpè namque pluribus veritati adcinentibus propositionibus, aliquam deviam, aut perfidam intermifcent, ut hoc præmeditato fūco aliorum fidem fallant. Qui ergo istorum dicta universe refellerit, maximè in Naturalibus, Medicis, Mathematicis & Chronologicis, varijs certè se subiicit lapsibus, cum multoties fallax & contorta sequela à veris apud istos eliciatur antecedentibus, seu præmissis, ut aiunt Logici. Huius rei insigne sit exemplum Scaligeri doctrina, seu opinio de anno Græcorum communi 360. diebus constantè & 12. mensibus à qualibus 30. dierum: cuius intercalationem duorum, inter alia, dierum fuisse ipse adserit. Horum namque primum à Gaza & alijs (ut iam vidimus) desumptum, verum est, id verò quod ad intercalationem attingit, devium. Petavius ergo, qui è vestigio omnia ab ingenio, seu industria Scaligeri enata falsa prædicavit: & post varijs Edictis præfixis, aut postpositis lib. 1. 2. 3. 4. 5. 11. & 12. eadem adseveravit commentitia, vana, absurda, frivola, temerè adfirmata, invicem contraria, minimèque cohærentia) certè parùm aptè annum communem & intercalationem prædictam æquè impugnavit in persona Scaligeri, quem utriusque Auctorem sibi suaserat. Respuendus ergo non est Scaliger in omnibus ac sibi proposuit Petavius, & re vera suo themate retento, iure vel iniuria exsequutus fuit. Quando ab eo multa simul ediscebat, illòq; unico ductore magnos progressus in re Chronologica fecerat. Et quidè huius rei cõprobanda argumento vel illud omnium mihi maximum est, quòd Petavius toto suo opere, prævio aut prænuntio Scaligero, iter suum aliò peregerit: valde consimili norma: nam ubi ille parcus aut fœcus, Petavius parè fœcèque fuit prosequutus. Et (quod magis mirandum) adeò Scaligeri vestigia fuit insequentus, ut præpositi & præmissi ordinis in Epigraphæ operis & ΤΕΧΝΙΚΩΝ discutiendorum in 1. tomo, & ΙΣΟΡΡΕΜΩΝ in 2. oblitus, perversum Scaligeri (incipientis ferè ab anno Græcorum) fuerit imitatus: quando ΤΕΧΝΙΚΑ illi erant auspicanda à propositis in lib. 7. & ab his, antiquiorum temporum attentà serie, annorum Hebræorum, Chaldaeorum, Egyptiorum, & subinde Græcorum, ceterarumque gentium scriptio ΤΕΧΝΙΚΑ esset retexenda: eademque methòdo tractare debuerat ΙΣΟΡΡΕΜΑ in 2. tom. ut quæque sua essent aptè conlocanda classe, & Petavius expromissorum plenam fidè præstaret. Cui certè defuit dum Scaligero semper inhaerens ΤΑ ΙΣΟΡΡΕΜΑ in primo tomo ΤΕΧΝΙΚΩΝ & ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ in secundo ΙΣΟΡΡΕΜΩΝ adeò passim intermiscuit, ut quo iure ΤΕΧΝΙΚΑ primo tomo, ΙΣΟΡΡΕΜΑ secundo concessit, posset ΙΣΟΡΡΕΜΑ primo, & ΤΕΧΝΙΚΑ secundo indulgere.

Cumque magno verborum apparatu scientiam temporum sese adstruendum in Prolegomenis pollicitus fuerit, certè nil minus postea præstitit. Ni mavit Scaligerum, à quo non deviauit, omnium primum huiusmodi scientiæ Auctorem, citra eius votum, constituere.

Nam quæ in Prolegom. illis præmeditatus est, pusilla sanè sunt & infirma in sua scientiæ Chronologica fundatione, seu erectione adstruenda: & subinde inconcinna, cum ea quæ propria sunt Astronomiæ, ad Chronologiā incassum iste traduxerit. Quis enim non agnoscit caelestes tēporū præteritorū & futurorū ad civiles usūs dimensiones, & Kalēdarij rationes vulgò cõputasticā, ad Arithmeticam & Astronomiā (quibus Petavius, ac alter Scaliger, versatissimū sese ostendere curat) pertinere? Et subinde arteis istas summè ingenuas cõfictā Chronologicæ scientiæ addictas esse nō debere, ac subponit Petavius? Adhæc Chronologia illa, quæ in annorū & mensū antiquorū successionibus & cõputationibus ubiq; gentiū enodandis cõsistit, syllogismis & argumētis à causa diductis non demonstratur, sed à solius historiæ singularibus observationibus eruitur. Vt inde nova ista Chronologica scientia insuperbā hēda sit cū suis præceptis, regulis & definitionibus: quæ nec descriptionum loco esse possunt in rerum istarum particularium dignosi. Id quod interdum agnoverat aliàs ipse Petavius, litet

se-

sapissimè laxatis habenis valdè digrediat, maxime ad computistica, & ad Calendarium pertinentia, ut cupidos ἱστορικῶν, ante actuum annorum & mensium antiquorum verioris notitiæ seu indagacionis, duorum magna molis tomorū commixta pręgravaret sarcina.

O quantò aptius, meliusque tam Petavius, quàm Scaliger sibi & studiosis cōsulissent, si cōputistica separato tomo disquirerent, vel silentio prętermitterent: quando Scaliger magnus Novator, qui Calendario Gregoriano adversus esse voluit, ut inde maiorem sibi gloriā compararet, hoc ipso factō impudentissimam ignorationem suam veris Mathematicis retexerit. Petavius verò eius ἀτιμότης rem ab alijs exactiùs actam agere voluit, ut Scaligerianis, & subinde alijs in Mathematicis peritioribus ansam refellendi & increpandi pręberet. Quòd si φιλαυτία & ostentationis adfectu non aded istī tenerentur, Chronologica certè ἱστορία persequi possent & deberet, canonesq; sive propositiones Calendarij ab insignioribus Mathematicis erutas, diuq; receptas in calcem tractationis adijcere. Ita fieret, ut qui Astronomica vix delibavimus, non ita duro Scaligeri Edicto (à Petavio in cap. 5. Prolegom. relato & irriso) arceremur: nec itidem præceptis ab ipso Petavio in cap. præcedenti inditis. Etenim tam Petavius, quàm Scaliger, sua Chronologicorum & computisticorum (quæ & ipsi diversa seiunctaq; agnoverunt) tractatione hanc difficultatem consultò seu dato studio (ac alter Heraclitus, omnia obscurantes καὶ σκοτεινὰς) patrarunt, quando Chronologiam ἱστορίαν (in annorum & mensium dignosi consistentem, & intra captum libros, maxime antiquiorum evolventium constitutam) inaccessam καὶ ἀνεύρετον his medijs facere contenderunt.

Gondonabunt hisce quique Scaligeri, Petavijq; sectatores, seu admiratores, cum verè agnoverint nos cum istis rem ex bono, & aequo & candido insuper egisse animo. Nec enim conicijs ista instruimus, sed rei litterariæ velut nomine querelam in eorum obscuritatem, & parum aptam Chronologicorum electionem & collocationem tantum instituimus. Idque ipsū verè testamur de his omnibus, quæ anterioribus paginis in Petaviū veritatis solius indagandæ & eruendæ causa discussimus. Nobis quippe nunquam in animo fuit nostra ab aliorum impugnatione commendare. Ea tamen his scriptis interdum firmissimè instamus, dum veritati, qui noster scopus est, spissas tenebras injici videremus. ID ERGO unum in causa, ut nostra in DISPUTATIONE pertractata, quibus maxime adversum vidimus Petaviū, hac Diatriba propugnaverimus, quæ decet modestia, in palæstra litteraria cōcertantes; illa namque nec ulli cedere nobis in animo fuit, & semper in dicta tantum, non in personas irruere. CEDIMVS inde ultrò facundæ facilitati, & insigni Petavij dexteritati in aliorum insectationibus, ut quem in hoc genere scriptioris præpollere clarè demonstrant, quæ in novum Scholiastem Tertulliani de Pallio, & nunc in Scaligerum literis demandavit. In quorum primum Religiosus & professione Theologus bellum indixit perpetuum in suo Kerkoëtianis Edicto præposito. Id quod aded infesta offensione absque ulla provocatione fuit prosequutus, ut, contentione super lana caprina plus minusve exorta; non dubitaverit Scholiastem illum in sola præfatione & prioribus Kerkoëtianis paginis illustribus illis cognominibus insignire: Temerarius, Imperitus, Inverecundus, Impudicus, Ineptus, Hallucinator, Ariolator, Mendax, Ridiculus, Arrogans, Odiosus, Audacissimus, Inconsideratus, Grammaticorum columen, Semigrammaticus, & consimilibus alijs. Ecquid dicā de Scaligero, quando Petavius cū priore illo Scholiaste bellum (postea isti acrius indicendum) velut præmeditatus tantum videatur. Nullibi enim tot scommata & dictoria congesta usquedum vidimus. Aded namque eorum numerus excrevit, ut si in unum congerantur, certè iusti voluminis librum possit conficere.

Dicent, hos Novatores fuisse: & inde re & verbis detestandos. Primum concedimus, & in prædicto Scholiaste (si res ac fert Petavius sese habet) Secundum non ita, quando videmus CHRISTI DOMINI præcepta & monita notissima istis valdè adversantia. Et Iudam Apostolum, ab exemplo Archangeli Michaëlis cum Satana modestè decertantis, CHRISTI Fideles à dicacitate, sua illa insigni Epistola maximopere continere curasse. Et

Pe-

Petrus Primarium DOMINI Vicarium idè de altero illo misero Iuda ita modèstè eloquutum in Act. Apost. cap. i. ut meritò super illis: Qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt IESVM, Chrysostomus dixerit: Vide hic hominis prudentem moderationem, non dicit contumeliam, nec insultat dicens, DE SCELERE ILLO, ET OMNIBUS SCLERIBUS INQUINATO, sed simpliciter quod addidit, indicat. Neque dicit: DE HO QUI PRODIDIT, sed in alios detorquet crimen, per quos ad hoc devènit: ac nec illos quidem acriter mordet. Et certè ista eadem attendit Pius Poëta Aur. Prudentius, quando in Symmachū Gentilitij ritus detestandum inductore decantaverat:

*O linguam miro verborum fonte fluentem
Romani decus eloquij: cui cedat & ipse
Tullius, has fundit dives facundia gemas,
Os dignum æterno tinctum, quod fulgeat auro:
Si mallet laudare Deum, cui sordida monstra
Prætulit, &c.*

Et his insuper cœcinat acerrima simul & modèsta Ambrosij vera nostra Fidei in Symmachum istum propugnatio in Epist. 12. ad Valentinianum Imperatorem, ubi Clarissimi prænomine semper illum insignit.

Nec minus sanè in hoc genere laudandi Hieronymus & Augustinus, qui in Iovinianū & Pelagium rem aded seriam candidissimè egerunt. Quinimò Petavio plura insignissima exstabant domestica exemplaria desumenda à Patre Francisco Suarez, cum Iacobo Rege Angliæ super irrefragabilis, veræque nostræ Religionis causa rem agente. Et à pluribus eiusdem præclaræ SOCIETATIS incessanter cum hæreticis, qui hodie VERAM ECCLESIAM infestant, modèstissimè & strictissimè simul colluctantibus.

Præmaximè nunc unus mihi occurrens Pat. Martinus Becanus, cuius modèstia (illustribus scriptis testata, & summo ECCLESIAE PRÆSVLI nota) digna fuit insigni illa commendatione & delegatione Pontificia, quam apud eundem tomò 1. Opusculorum testatur præstantissimus Cardinalis Bellarminus ita ad illum rescribens: Loquutus sum cū sanctissimo Patre nostro PAPA, & cū Reverendissimo P. N. Generali, & utriq; visum est, hanc responsionem Rev. vestræ delegare. Rogo igitur ut placeat hunc laborem suscipere, & solita suâ perspicuitate & brevitate, cum solida eruditione coniuncta, librum istum confutare. Iussit autem Dom. PAPA, ut admonerem Rev. vestram nomine suo, ut caveat à mordacitate, ut hætenus cavit, & hinc magnam laudem apud omnes commeruit. Decet enim Catholicos Scriptores, ac præsertim RELIGIOSOS, Modèstia & Gravitas; ac ut relinquunt hæreticis petulantiam, ut iisdem relinquunt falsitatem. Et ibidem Becanus suam à Luteranis, quos impertierat, Modèstiam & Temperantiam commendatam itidem prædicat. Ab ingenio quippè, pio, candidoque animo quàm longissime distare debent convicia & contumeliosa verba: quibus omnium maximè hæretici bellum in nos instituere sape solent: necnon aliquando inter se ipsos, ut perbellè (nostra Chronologica tractantes) demonstrant, quæ de Elenchis Chronologicis & eius Auctore Scaligero enuntiavit David Paræus eiusdem sectæ Calvinianæ professor Heidelbergenfis, dicēs, Elenchos prædictos esse Infanos, Ridiculos, Spurcos, Oletis stercoreis sterquilinijs, latrinis, cloacis, lutulentis oleatos, Plenos Diæteriorum Probrorum, Sarcasmodum, Scommatum, Aculeorum, Coyibantrasmodum, Helleborismorum & similium Gryphorum. Huncque Scaliger ex contrario vocitat Infanum, Arrogantem, Idiotam, Stercora colligentem, Profanitatum buccinatorem, Asinū, Sycophantem, Helleborismo egentem, Mendacem, Communi sensu destitutum: & Et verè ista quæ in hoc genus hominum notamus, Disertissimum Patrem Petavium latere non potuerunt, quando tam divina, quàm humana tractantibus in comperto siet, iniuriam non solum re, verum & verbis patrari.

Ab his ergo & consimilibus, quæ cuique in promptu erunt, ratio perquam evidens edicit,
ne

ne ullus deinceps probet Scaligerum, quamvis Novatorem, à Petavio ita gravi manu depexum: & alterum antea illum Scholiastem: præsertim sub Kekoërtij nomine adscitio. Nam (præter quam quod isthac insulsa fuere & parum apta, dum sapissimè Petavii sui specimen perquam evidens tota scriptione Kekoërtiana dederit, & à confictione defecerit) hoc certè nil aliud fuit, quàm re ipsa ostendere, ista (tâto Theologia Professore indigna) lucem velut odysse, & inde Petavium sui nominis puduisse: & simul tenebrionis obire munia dedignatum non fuisse, ne sales illi evanuiscent, & tot ipse dicteria perderet.

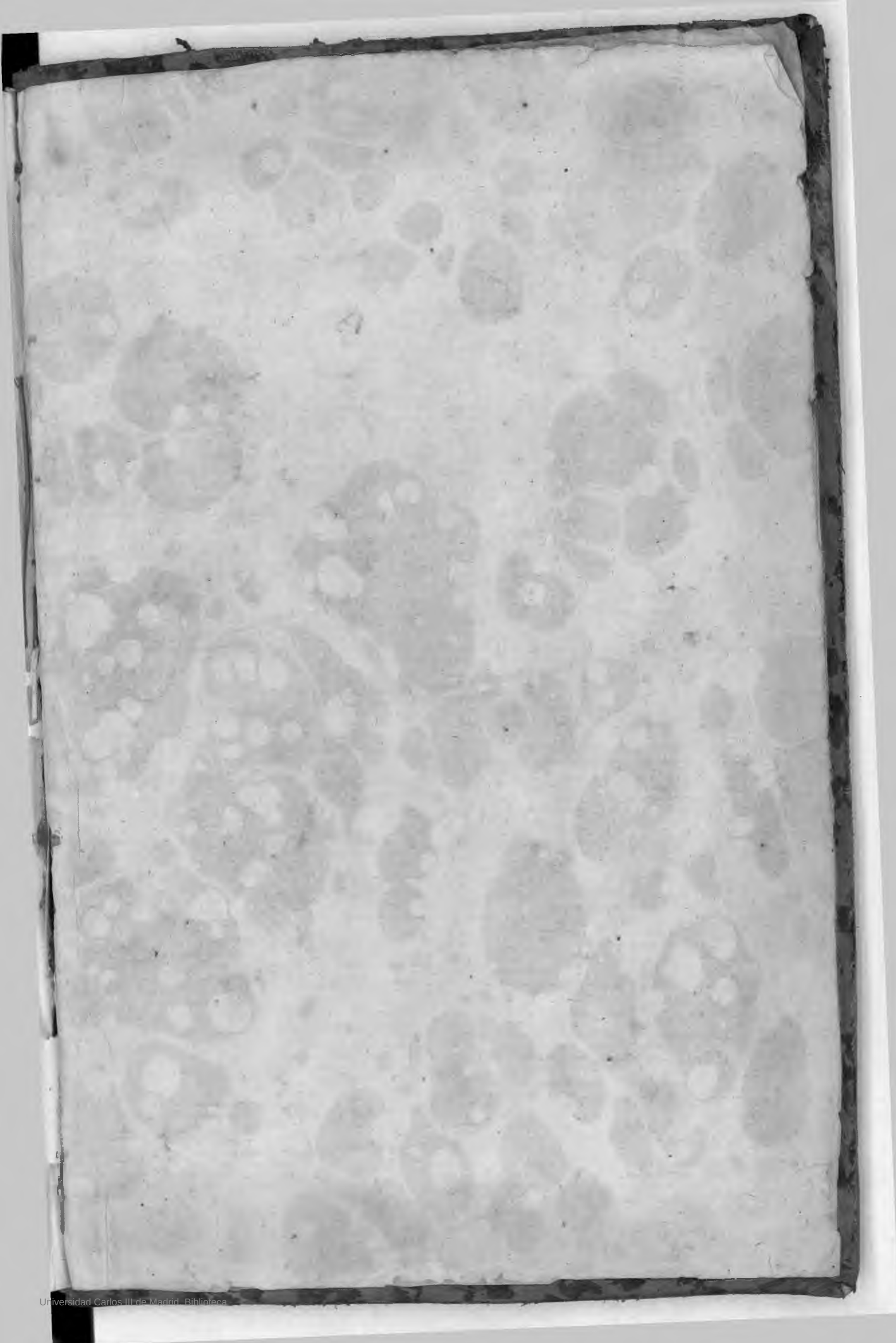
Illud demum unum in Chronologicis nostris (ad ea redeuntes, & finem Diatribæ isti parâtes) superest adnotandum, facile in Petavium (ad eò diffitissimè & invicè iter peragentè in vasto suo Chronologicorum Pelago, Delio natatore indigente) quemvis facile posse retorquere, quod ipse in Scaligerum indixit lib. 1. cap. 14. ubi deficiente anno Græcanico communi (cuius Auctorem huncce immeritò ut iam vidimus, enuntiaverat) totam Scaligeri periodum corruiere ait. Nam cum Petavii in anni communis civilis Græcorum cum suis mensibus constitutione maximopere defuerit, ut prævidimus in cap. 3; & simul in anno Hebræorum antiquo eruendo, hinc inde vagatus, subdubius hæserit, ut demonstravimus in cap. 1: & penitioris, exactiorisque Egyptiaci & Romani subinde anni, mensumque dignoseos expers fuerit, ut notavimus & probavimus in cap. 2. & 4. sanè ab istius in Scaligerum doctrina, seu illatione præposita, inevitabile & irrefragabile fit consequens, ut tanta buius Petavianæ molitionis, seu machinamenti collapsa ruant lubductis tecta columnis.

Hac nobis obvia (nunc præpropera & festina oratione, ne editionem potissima DISPVTATIONIS velut desperare videamur) dicta sient: latiore Deuterologia, si res ita expoposcerit, & è litteraria causa esse videbitur, proseguenda.

Errata in Diatriba commissa

PAG 24. lin. ult. tantum, lege præcipue. Pag. 33. lin. 36. Græcanicorum, Græcorum.
Pag. 35. lin. 3. ibi, Iulianam, subadde, retenti. Pag. 43. lin. 40. un, ut. Pag. 49. lin. 6.
Anni, Solis. Pag. 55. lin. 1. & ut: & lin. 43. faciemus, faciamus.

CARRANZA
SACRAMENTUM
SACRARIUS
NATURALIS

567